

Соведүүдэй талмай. Агууехэ Октябриин хубисхалай 81 жэлэй ойн баярай митингын үедэ.

Р.-Н. БАЗАРОВАЙ фото.

«НАРАНАЙ ТУЯА»

Пургуулин үнгэрэн амаралтын үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотодо хүүгэдэй хоорондо «Наранай туяа» гэхэн эс-радна дуунай республиканска конкурс наймадахияа үнгэргэгдэбэ. Эндэ республикмнай 10 аймагуудай, Улаан-Үдэ хотын, Агын Буряадай автономито тойрогой 88 түлөөлэгшэд хабаадаһан байна. Хабаадагшадэй эгээл бага наһатай Улаан-Үдэ хотын 26-дахи пургуулин хурагша Александр Кудряшкина, ургажа ябаа талаанехэтэй 32-дохи пургуулин шаби Саяна Аюшеева, аяар холын Хурамхаанай аймагай Дарима Санжиева гэгшэд шалгаржа, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэбэд.

Борис БАЛДАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: конкурсн лауреат Саяна Аюшеева.
Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

Буряад сониноо бүгэдөөрөө захиял!

НҮР НҮЛДЫЕНЬ, ХИИ МОРИИЕНЬ ЭБ ХАМТА ҮРГЭЭЛ!

Би «Буряад үнэниие» бүри «Буряад – Монголой үнэн» байхаань гэхэ гү, али аяар дүшөөд онууднаа забхаргүй захюжа уншадагби. Тэрэ талаараа намайе «Үнэн» газетш үнэнэй нүхэр гэхэдэ болохол ха. Иимэ үнэн нүхэд «Буряад үнэндэ» олохон лэ байха.

«Үнэне» үдэр бүри уншаад байхада, ханаанда хайн, сэдхэлдэ тэнюун байдаг юм даа, хүүлэй үедэ түрэл газетэмнай «Дүхэриг» гэхэн хорин нюуртай хабсаргалтатай боложо, маанадта, уншагшадта бүрише ехээр хонирхогдоно. Дэлгүүрэй худхалаан, хуймаан соо төөрин тэмтэрэнгүй үүргээ дүүргэжэл, арад зонтоёо харилсаа холбоогоо улам үргэдхэжэл, ульһатай дулаахан боложол байһандань урмашан баярламаар. «Дүхэригөө» гадуур «Бизнес Олзо» гэхэн хабсаргалта гарагай зургаанда гаргагдана. «Буряад үнэнэй» номой хэблэлээр элдэб янзын томошье, жэжэшье номууд барлагдана. Урданайхиһаа хараа байса ехээр «Үнэнэй» хэнэгын нэмээ.

Гадна үнгэрэгшэ жэлдэ үндээн сонимнай «Буряадай түрүү хүнүүд» гэхэн республиканска

хэмжээнэй хэды ехэ конкурс эмхидхэжэ, бэе дээрээ даажа гараа нэм! Мүнөөшье мүнгэнэй хоморто хүшэрые хүшэр гэнгүй конкурс эмхидхэнхэй.

Хүндэтэ нютагаархид, уншагшад! Бэрхэтэйхэн лэ байна даа гээд гараа дэлгээгээд, урмаа хухараад нуудаггүй редакциин ажалшадта таанадай зүгһөө баярые хүргэн дэмжээд, эдэбхитэй ажалайн урманда сагаан сэдхэлтэйгээр, нэгэн ханалтайгаар «Үнэне» олоороо захюжа, буряад арадайнгаа нур хүлдыень, хи мориень үргэн мандуулаал гэжэ уряалха байна.

Уншагшадэй дэмжэлгын, редакциин ажалшадэй эдэбхи оролдолгын хэды ехэшье наа, буряад арадай ори гансахан газетэдэ Правительствын, Арадай Хуралай, засаг түрын зүгһөө тухаламжа хэрэгтэйл даа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Дамба ЖАЛСАРАЕВ,
Буряадай арадай поэт,
Россин Федерациин соёлой габыята
хүдэлмэрлэгшэ.

НАЦИОНАЛЬНОЙ
ГАЗЕТЕ – ПОДДЕРЖКУ
ПРАВИТЕЛЬСТВА

Я являюсь постоянным читателем газеты. Получаю комплект «Буряад үнэн», куда входят «Дүхэриг», «Бизнес Олзо». Но за последнее время ежедневную газету не видим. Понимаем, что редакция находится в тяжелом финансовом положении. Но как бы ни было, одна единственная республиканская газета на бурятском языке должна выходить регулярно, для чего требуется поддержка не только читателей, но и Правительства республики, имею в виду прежде всего финансовую поддержку.

Мы надеемся, что со стороны Правительства бюджет оказана такая помощь, и работники газеты примут все меры, чтобы газета удовлетворяла возросшие потребности читателей.

Ветеран войны и труда
А.ГУРУЖАПОВ.

«БУРЯАД ҮНЭНЭЙ»
- АЖАЛШАД!

Бухы наһан соогоо «Буряад үнэн» захия, уншажа байдаг хүн гээшэб. Нүүлэй жэлүүдтэ ехэл зохиод боложо, уншахадашье урматай болойхойл даа. Тээд үгэр бүри гараага газетэнүүд харгаганагүй. Энэ ехэл ханаа зобооно. Иигээд бай байһаар буряад газетэмнай яахаяа байгаа юм? Засаг түрэ анхархаяа болшоо юм гү? Юрэдөө хонит байна. Харюу хүлээн үлэгшэ

дайнай болон ажалай ветеран
МУНКУЕВ Дондог.

Государственное / унитарное предприятие «Редакция газеты «Буряад үнэн» уведомляет об изменении реквизитов.

Р/счет - 40603810009160140001
К/счет - 30101810400000000604
Бик - 048142604
Иин - 0323101750
Оконх - 87100
Окло - 46114714
Банк-Филиал АК СБ РФ ОАО Бурятский банк.

УРДАНАЙХЯАРААЛ ХЯМДА:

Жолоогүй хүлэгтэл жороо табиуулан сэнгүүднай зоргондоо дээшэлхээр, газетэ, журналнуудта захилай сэн захидахаар бэшээр ургаһаар.

Иимэ эрхэ байдалда манай «Буряад үнэн» сонин олонийтэ уншагшадайнгаа талые хаража, 1999 оной 1 хахад жэлэй сэнгүүдые урданайхяараа, хямда зандань үлөөбэ.

Тодорхойлбол, иимэ гурбан захил байха:

1. «БУРЯАД ҮНЭН» газетэ тусхай дугаарнуудтайгаа - «ДУХЭРИГ» БА «БИЗНЕС-ОЛЗОТОЙГОО» хамта: 44 тух. 70 мүн. Гурбан нарын сэн 22 тух. 35 мүн.	2. «ДУХЭРИГ»: долоон хоногтоо нэгэ удаа, четвергэдэ хорин нюур дээрэ гарана: 24 тух. Гурбан нарын сэн 12 тух.	12 нюур дээрэ гарана: 19 тух. 75 мүн. Гурбан нарын сэн 9 тух. 75 мүн. Ажагалаа: захилай сэнгүүдэ почтын сэнгээр хамта.
3. «БИЗНЕС-ОЛЗО» долоон хоногтоо нэгэ удаа, пятницада		

ХЯМДА ЗАНДАНЬ ҮЛӨВХЭН УРМАНДАМНАЙ ЗАХИЛ ОЛООРОО ХҮҮЛЭЖЭ, ТҮРЭЛ СОНИНОЙНГОО НҮР НҮЛДЫЕНЬ, ХИИ МОРИИЕНЬ ҮРГЭЛСҮЙТ!

Редколлеги.

ОАО «НАРАН-СОЮЗ-СЕРВИС»

670000 г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 89
тел. (301-2) 21-67-50, 21-90-42
факс: (301-2) 21-23-36

- Валенки черные и серые;
- Войлок технический;
- Матрацы;
- Детский ассортимент из фланели.

ШВЕЦИИН ДҮРШЭЛ НАЙШААМААР...

(Л.ПОТАПОВАЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИНЭЭ)

Наяхан Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Леонид Потапов олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлоолэгшэдтэй уулзажа, пресс-конференци үнгэргэбэ. Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Федерациин Советэй гшүүд - Удмуртин, Хальмагай, Алтайн, Буярадай Правительствануудай, парламентнуудай толгойлогшонор, Тулын, Смоленскэ, Ивановскэ, Кировскэ областнуудай хүтэлбэрлэгшэд парламентска делегациин бүридэлдэ орожо, Швециин мүнөөнэй байдалтай танилсаад ерэнэн юм.

Швециин парламента, правительствда болоһон уулзалганууд тухай Леонид Потапов тодорхойгоор хөөрһөнэй удаа ингэжэ онсолбо: - Швециин хүн зоной ажаһуудал дэлхэй дээрэ эрхимүүдэй цэгэн гээд суутай. Ушар нимэһээ тэндэхи зоной ажабайдалыс хараад байхадаа, гүрэн туршын, мүн парламентын социальна ажаябуулга хүнэй аша туһада шэглүүлэгдэнхэй. Энэ орондо бэелүүлэгдэжэ байгаа социализмын моделин заримыс дэлгүүрэй харилсаануудта орожо байһан Россин алишье нотагта үргэһөөр нэбтэрүүлжэ боломоор. Эндэ онсо анхармаар юун байгаа гэхэдэ, оройной бүхы зоной оройдоол 3 процентны хүдөө ажахын үйлдбэридэ хүдэлмэрлэжэ байбашье, эдэ хоолой зүйлнүүдээр гүйсэд хангаханаа гадна, үлэһэнөө дэлхэйн арба гаран гүрэнүүдтэ худалдана. Наанин фермын ажалтай танилсабди. Тэндэхи бүхы ажалын оньһон

түхээрлэгшүүдээр хэгдэдэг байха юм. Тус фермэдэ жэлэй туршада үнээн бүриһөө дунда зэргээр 8,5-10 мянган литр һүн һаагдана. Үшөө нэгэ гайхамаар ушарын хадаа жэлдээ 17-18 мянган литр һү үгэдэг үнээн эндэ бии юм гэнэ. Үүлтэр һайжаруулгын, шэлэгын хүдэлмэрлүүдэ саашадаһ бүри үргэдхэжэ, нимэ түхэлэй үнэдэй тоо

олошоруулха зорилго эндэ табигданхай. Швецидэ фермерэй 90 мянган ажахынууд тоологдоно.

Оройной эршүүлэй наһан дунда зэргээр 75, харин эхлээрнүүд 80-82-то хүрэнэ. Хүн зоной ажаһуудалай хэмжээнэй аргагүй һайн байһыс энэ баримта гүйсэд гэршэлэц бишуу. Хүн зонинш оршон тойронхи байгааһаа эзэн ёһоор хандадаг юм байна. Хаанашье ябахаданай ариг сөбэр, хамагынь эмхи гуримтайгаараа илгараадхина.

Дэлгүүрэй харилсаануудай үедэ гүрэнэй болон элдэб түхэлэй зөөрхтэй эмхинүүдэс эрхилбэл таарамжатай гэхэн наһамжыни зүб байһанинь эндэ харагдаба. Үйлдбэрини сагай эрилтын ёһоор хүгжөөхын, ажамидархын тула хүн зоной эрилтэдэ хүрэмэ эд бараан гаргагдаха зэргэтэй гэхэн дэлгүүрэй харилсаануудай хуули эндэ тон бодомжотойгоор бэелүүлэгдэдэг байна.

Республикын Президент Леонид Потапов журналистнуудай табиһан асуудалнуудта тодорхой хариуинуудыс үгэбэ. Жэшээнь, «Швецидэ бэелүүлэгдэжэ байгаа социальна политикын дүршэл манда хэрэглэгдэхэ гү?» - гэхэн асуудалда Леонид Потапов ингэжэ харюусаба:

- Энэ орондо бэелүүлэгдэжэ байгаа социальна политика хүн зоной аша туһада сүм зориулагдана. Энэ дүршэлыс өөрынгөө эрхэ байдалда тааруулан, республикынай Правительство эрхэ жэлэйнгээ социальна программада заатагүй оруулха талаар хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй.

Далай ХУБИТУЕВ.

НИГҮҮЛЭСХЫ ТУҢАЛАМЖА БУРЯАД ОРОНДО

Москвада үнгэргэгдэнэн Уласхоорондын Улаан Хэрээһэнэй федерациин зүблөөндээрэ Россин 12 региондо гуманитарна туһаламжа үзүүлэхэ тухайгаа тус федераци мэдүүлээ. Тэрэнэй ёһоор Сибириин регионной Хакаси, Эрхүүгэй ба Кемеровскэ областнууд, Буярад Республика тус тус-таа нигүүлэсхы сэдхэлэй туһаламжада хүргэхэ байна.

Тиин ноябрийн 15-да улаан-үдүшхид түрүүшын туһаламжа абаха юм. Зүгөөр бүхы дээрээ, энэ жэл «гэр бүлын посылка» гэхэн нэрэтэй туһаламжаар 30 тонно 100 килограмм эдэс хоол эльгээгдэхэ юм. Зэргэсүүлбэл, нөдөндө жэл 14 тонно ерэнэн байна. Энэ посылкын нэгэ хайрсаг соо 4 килограмм талхан, макаронной зүйлнүүд, сгущенко, тшченко, сай, саахар ороно. Хүүгэдэй үмдэнэн, тиибэшыс сөбэр заңдаа үлэһэн хубсаһан 4 вагон ерэхэ байна. Медицинын 200 набор, газарай ургамалай, эдэс хоолой 5 мянга 400 пакет үрэнэ федерациһаа эльгээгдэхэ юм. Гадна гигиеническэ посылка гэхэн 9 тонно хэмжээнэй туһаламжа уһанай үерэй үедэ хохилодо ороһон айлуудга хүртүүлхэ. 6 нарын туршада нигүүлэсхы сэдхэлэй туһаламжа республика дотор хубаагдаха болоно.

Буярад Республикын Правительствын дэргэдэ энэ туһаламжа хубааха, тарааха талаар республикын Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй, Правительствын гшүүдһээ бүридэһэн комисси эмхидхэгдэхэ юм.

Түлюур, үгытэй байдалтай гэр бүлын үхибүүдыс хургуулидан миингээр эдэсүүлэхэ хоол мүн лэ эндэ зохёогдохо. Хотын түб гудамжаар Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй столово байгуулха асуудал шидхэгдэхэ юм. Тэндэ гэр байрагүй хүнүүд эдэсэхэ аргатай.

Буярадай Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм энэ хүшэр сагта эңдөө туһалха хүсэлтэйгөөр эдбхитэй ажал ябуула. Россин олонхи хото тосхонуудаар Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм үгы болгодонхой. Жэшээбэл, Шэтэ хотодо нимэ бүлгэм үгы юм. Тиимэһээ манай бүлгэм Шэтэдэ дахяад Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм байгуулха асуудал шидхэхэ хүсэлтэй. Зүгөөр Уласхоорондын Улаан Хэрээһэнэй федераци тобишо тодоор хаана, хайшан гээд хубаагдааб гэхэн тоосоо бариха аргатай Россин бүлгэмүүдтэй хани харилсаатайгаар хүдэлдэг байна. Тиимэһээ Буярад Республикын бүлгэм нягта наринаар ажалаа ябуула. Уласхоорондын Улаан Хэрээһэнэй федерациин вице-президент А.Г.Протравникова ерэхэ жэл Буярад орон ерэхэ юм.

Республикын фтизиатрин албантай суг хамта тус бүлгэм туберкулез үбшэпини нэргылхэ талаар программа зохёогоо. Тэрэшини 6 жэлэй хугасаа соо бэелүүлэгдэхэ юм. Энэ бүхы ажалдан республикын эмхи зургаанууд, предпрятинууд, юрын ажаһуугшад туһалха аргатай байбал, һайн һэн ха. Нарбай нарбайһаар миингэ юумэндэ нурахада бэлэн.

Ешигма ЦЫБЕНОВА

ШЭНЭ ТҮРҮҮЛЭГШЭ

Дээдэмнай зургаанда кадрай талаар үшөө нэгэ хубилалта энэ долоон хоног соо болобо. Президентын дэргэдэхи Мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ Алексей Афанасьевич Елөөв һуралсалда эльгээгдэнэнтэй дашарамдуулан, тушаалһаа буулгагдаба. Энэ тушаалда «Все для Вас» сонойной редактораар хүдэлжэ байһан Баяр Тумурович Жигмытов томилогдоо.

Б.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ

ХАРИЛСААНУУДАА АЛИ БОЛОХООР ХҮГЖӨӨХЭ

Буярад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семенов Улаан-Үдэдэ нүхэр ёһоор айшаалжа ерэнэн Хойто Корейн Россидэ байдаг онсо болон бүрин эрхэтэ элшэн сайд Пак Ы Чун гэгшыс хүлээн абаба.

Байгаалин зуд зоболондо дахин ороһон Хойто Корейдэ байгша оной хабар Буярад Республикын Арадай Хуралай үүсхэлээр горитойхон туһаламжа үзүүлэгдэнэн юм. Энээнэй түлөө элшэн сайд Хойто Корейн бүхы арадай зүгһөө баяр баясхан хүргөөд, бүдэнэршыс гараа дэлгээд һуухагүйбди, манай олохон хүдэлмэришэд республикын үйлдбэрини элдэб газар-нуудта хүдэлдэг гэжэ һануула.

Пак Ы Чунай наһамжаар, Хойто Корей доторхи политическэ байдал тогтууритай. Сентябрийн 8-да КНДР 50 жэлтэй болобо, харин оройной Агууехэ Арадай суглаанай нэгэдэхи сесси дээрэ тэрэнэй ударидагша Ким Чен Ир мүнөөдэрэй байдалаар КНДР-эй дээдын тушаал болодог Оборонын Гүрэнэй Советэй Түрүүлэгшээр нэгэн һаналтайгаар һунгагдаа. Августын хуушаар Хойто Корей хажуу тээһээ ямаршыс

туһаламжагүйгөөр газарай хэмэл спутник замбуулиһаа замда гаргаа.

Гэбэшыс һүүлэй хэдэн жэлэй туршада удаа удаагаар КНДР байгаалин гай тодорто ороно. Байгша ондо нимэ юумэнэй дахин тохөөлдөөн ушарһаа туһаламжа бэдэрхэ саг гараа гэжэ элшэн сайд мэдүүлээ. Республикын Правительствын Түрүүлэгшэ Нэгэдэхи орлогшо В.К.Агаловтай уулзахадаа, туһаламжа тухай асуудал хаража үзэхэбди гэжэ найдуулаа. Мүн тиймэл гуйлгатайгаар Пак Ы Чун Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ хандаа.

Харюугай үгэ соогоо М.И.Семенов Хойто Корейтэй тогтоһон нүхэр ёһоной харилсаануудыс үндэрөөр сэгнээд, байгаалин гай зоболондо дахин ороһон ушараар ехэтэ шаналһанаа мэдүүлээ.

Хоёр оройной экономическэ байдалай хэр хүндэ байбашье, ажал хэрэгтэй талаар харилсаануудыс али бүхы талаар хүгжөөхэ шухала гэжэ М.И.Семенов Пак Ы Чун хоёр талаһаа тобшолоо.

В.БАДМАЕВ

АКЦИЗУУДАЙ ХЭМЖЭЭН ДЭЭШЭЛНЭЭР

Манай республикада, бүхы Россин гүрэндэ архин зүйлнүүдыс үйлдбэригэ болон худалдалгада ехэ анхарал хандуулагдана. Тэршэлэн хуули бусаар архи нэрлэгтэй болон тэрэниис худалдалгатай тэмсэлдэ тусгаар анхарал хандуулагдана. Республикын гүрэнэй албануудай үнгэргэжэ байһан хүдэлмэрини ашаар тодорхой дүнгүүд туйлагдаа.

Үнгэргэжэ жэлтэй сасуулахда, нотагай бюджеттэ архин зүйлнүүдыс худалдалгана оройной акцизуудай хэмжээн хараа байса дээшлээ. Үнгэргэжэ жэлэй арбан нарын туршада бүхы шатын бюджетүүдтэ хуушанай мүнгогр 70 миллиард 684 миллион

түхэригэй хэмжээнэй акцизууд ороһон байна. Байгша ондо октябрийн 28-най байдалаар жэлэй эхинһээ бүхы шатын бюджетүүдтэ 86 миллион 729 мянган денонимированшэ түхэриг ороо.

Республиканска бюджет тухай хэлэхэ болобол, үнгэргэжэ жэлдэ хуушанай мүнгогөөр 21 миллиард 100 миллион түхэриг хэмжээнэй акцизууд архин зүйлнүүдыс худалдалгана ороһон байна. Тингэжэ республиканска бюджеттэ акцизуудай хэмжээн хоёр дахин дээшлээ.

Буярад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэһэн албан.

АЙМАГУУДНАА ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

Хориин 37-дохи мэргэжэлэй училици 1999 оной январь һара соо байгуулагдаһаар 50 жэлэйнгээ ой тэмдэглэхэнэ. Мүнөө энэ училицид 330 гаран хурагшад фермерэй, жолоошоной, электрингэй, секретарь-машинисткын мэргэжэлдэ һуранад. Байгша оной сентябрь һараһаа наймаашанай мэргэжэлэй үдэшин курсанууд нээгдэнхэй. Бүхы хурагшад, 37 багшанаар болон мастернууд энэ ойдо бэлдэхэл хэжэ эхилэнхэй.

1908 ондо Витим мүнэнэй зүүн талада Починово, баруун эрьедэнэ Лиственное гэхэн түрүүшын хуруинууд тогтоогдоо бэлэй. Һүүлээрнэ эдэ хоёр хамтаржа, Романовка гэжэ нэрэтэй болоо һэн. 1913 ондо эндэхи үхибүүдтэ 2 классай хургуули үүдээс эслиһэн байна. Тус хургуули 1940 ондо дунда хургуули болгогдоо. Мэнэ наяхан Витим дунда хургуули 85 жэлэйнгээ ой тэмдэглэбэ. Энэ хэмжээ ябуулга үнгэргэлгэдэ Романовка хуруинай хүн зон, Баунтын аймагай өөһдэдын захиргаан аргагүй ехэ туһаламжа хүргөө гээд хэлэхэ хэрэгтэй.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Земля Мухоршибирская» гэхэн сонин «Миний Байгал - манай Байгал» гэхэн литературно-уран наймаашанай конкурс үнгэргэжэ байна. Ниитэ хүдэлөөнэй «Земля Мухоршибирская» сониной уншагшад декабрийн 1 балотор өөһэдынгөө шүлэгүүдыс, найруулгануудыс, очеркнүүдыс редакция эльгээхэ аргатай. Мүн үхибүүдэй зурагууд сониной нюуруудта толилогдохо.

Борис БАЛДАНОВ

ОНСО ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ - 8 ГЭР

Уржадэр Буярад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрствэдэ милициин үдэртэ зориулагдаһан баярай суглаан болобо. Дотоодын хэрэгүүдэй министр И.Калашников энэ орёо сагта албан хэрэгтэ амжалтануудыс туйлаһан түрүүшүүдэс, арад зоной амгалан байдалыс сахилгада бүхы наһаа зориулаһан республикын милициин ветерануудыс мэргэжэлтэ һайндэрөөрнэ амаршалаад, үнэтэ бэлэгүүдыс барюулханаа гадна, үнгэрһэн үедэ гэмтэ ябадал гаргалгатай тэмсэлдэ онсо габьяа харуулаһан 8 хүдэлмэрлэгшэдтэ болбосон түхэлтэй байрада орохо ордер барюулба.

МЭРГЭЖЭЛТЭ ҮДЭРТЭ - ЭРХИМ ДҮНГҮҮД

Байгша оной ноябрийн 15 - агропромышленна комплексын хүдэлмэрлэгшэдтэй үдэр. Энэ жэлдэшыс республикынай хүдөө ажахын хүдэлмэрлэгшэд урланайхи мэтэ оролдосо үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрлэжэ, ороһо таряанай баян ургаса хуряжа абаба. Республикын ажахынууд адууна маилла бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл нөөсөлжэ, үбэлэй ута норгыс яламаггүй дабаха аргатай болобо.

Республикын АПК-гай хүдэлмэрлэгшэдтэй мэргэжэлтэ үдэртэ зориулагдаһан баярай суглаан ноябрийн 20-до Буярадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай орлон соо болохоор хүлээгдэнэ. Ажалдаа амжалтануудыс туйлаһан түрүүшүүлдэ үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаха.

Д. ШАГАДРОВ.

гүрэнэй страховой хиналтын департамент Буряад Республикада уялгата медицинскэ страховани бэелүүлхэ талаар лицензи үгээн байна. Эмхидхэн байгуулагшын эрхэнүүд ба уялганууд Буряад Республикын эд зөөри

- Улаан-Үдэ хотын страховой 2 компани, Буряадай территориальна уялгата медицинскэ страхованиин фондын (ФОМС) филиалнууд. Харин республикын страховой компани бии болгогдоходоо, бүхы Буряад орон соогуур сэхэ үүргээ тодоор

элыгээгдэдэг түлбэри мэтээр. Энэ мүнгэнэй 97 процентнь үбшэнтэниие эмнэнэнэйн түлөө медицинскэ эмхинүүдтэ, 3 процентнь компаниин ажал ябуулгада зорюулагдаха зэргэтэй. - Хүгэдэггүй зонхоо иимэ взнос яагаад абтаха болоноб?

нютагай өөһэдын хүтэлбэрин зургаануудтай страховой хэлсээнүүдые, страховательда медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ талаар медицинскэ эмхинүүдтэй хэлсээнүүдые баталнабди. Медицинскэ страхованиин хэлсээнэй үндэһөөр хүн зондо медицинскэ полисууд

Анхарагты: шэнэ албан

«ТҮЛӨВӨНЭГҮЙ ЭМНЭЛГЫЕ ТҮРГЭНӨВӨР НЭБТЭРҮҮЛХЭ»

Б.В.Бандеев – мэргэжэлтэ эмшэн – эмхидхэгшэ, Буряад Республикын габьяата врач. 1950 ондо Закаменск хотодо түрэнэн, Санага нютагта үдэнэн, үндьһэн намтартай. Нютагай хургуули дүүргэнэнэй удаа Алас – Дуриа зүгтэ армийн алба гараба. Удаань Шэтын мединститут түгэсөөд, Захаамйнай районой больницые 20 жэлэй хугасаада хүтэлбэрилөө. һүүлэй 3 жэлэй туршада Сотниковой реабилитационно комплексые толгойлоо.

Захаамйнай аймагай больницын бааза хайкаруулгада Борис Васильевич ехэ хубитаяа оруулһан габьяатай. Хүүгэдэй, шүдэ эмнэдэг поликлиникэ, эхэнэрнүүдэй консультаци, хүнэй күхни – эдэ бүгэдэйн барилга эрхилэн ябуулһан юм. Б.В.Бандеев бүри анханһаа ажалдаа зохёохы ёһоор хандадаг мэргэжэлтэн, дээдэ категориин врач мүн. Захаамйнай аймагай ажабайдалһаа жэшээнүүдтэ үндэнэлжэ, эхэ ба үхибүүдые хамгаалха тухай темээр кандидатска диссертаци бэшээ. Удангүй, декабрь һарада Санкт – Петербург хотодо диссертацияа хамгаалһань.

Дүршэл ехэтэй эмшэн – эмхидхэгшэ мүнөө «Республиканская медицинская страховая компания» гэнэн гүрэнэй унитарна предпритийн генеральна директор мүн. Шэнэ ажалаарнь һонирхон хандабабди.

-Та мүнөө хүн зоной аша туһада алба хэхэ үүргэтэй эмхиие толгойлоот. Тус предприти хэхээ байгуулагдаа гэшэб?

-Гүйсэд дүүрэн нэрээрнь нэрлэбэл, «Республиканская медицинская страховая компания» гэнэн гүрэнэй унитарна предприти (ГУП «РМСК») «Россин Федерациин эрхэтэдые медицинскэ страхованяар хангаха тухай» Хуулитай зохилдуулан 1997 оной декабриин 26-да Буряад Республикын Правительствын тогтоолоор байгуулагдаа юм. Россин Федерациин Финансын министрствын дэргэдэхи

эрхилхэ комитедтэ даалгагданхай.

Манай предпритийн гол зорилгонууд гэбэл, уялгата медицинскэ страховани бэелүүлһэнэй ашаар хүн зондо үзүүлэгдэдэг медицинскэ туһаламжын түлөө түлбэриие оруулга; м е д и ц и н с к э т у һ а л а м ж а н у д а й хэмжээнэй ба шанарай хойноһоо хиналта; һайн дуранай медицинскэ страховани нэбтэрүүлгэ, мүн болоно.

- Танай предпритийн байгуулагдаханаа урид эдэ уялгануудые ямар эмхи бэелүүлдэг һэм?

дүүргэхэ, страхованиин ажал бүри эдэбхитэйгээр ябуулха зэргэтэйбди. Энээнэй ашаар үбшэнтэндэ үзүүлэгдэдэг медицинскэ туһаламжын түлөө түлбэри оруулха аргамнай бүри үргэдэхэ жэшээтэй.

Элүүрье хамгаалга мүнөө бюджетһээ тогтууритайгаар, гүйсэдөөр мүнгөөр һомологдоногүй. Уламжалан, страховой взносой удха шанар тон ехэ болоно. Тусгаар баталагдаһанай ёһоор, предприти, эмхинүүд ажалай түлөөһэнэй 3,6 процентые страховой взнос болгон дамжуулха зэргэтэй. Пенсионно жасада, социальна страхованида

- Нютагай өөһэдын хүтэлбэрин захиргаануудаар дамжан... Эдэ захиргаануудтай тухай хэлсээн баталагдаха зэргэтэй. Юрэнхыдөө, хэр шударгыгаар, бүтээсэтэйгээр иимэ хэлсээнүүд баталагданаб, хүсэндөө ороноб - энээнһээ компани өөрын үндэһэ һууритай болохо, хүсэжэхэ зэргэтэй. Бидэ ажалаа коммерческэ бэшэ шэглэлээр ябуулабди гээд тусгаарлан тэмдэглэхүү.

- Мүнөө ямар гуримаар ажалаа эхилээд байнат?

- Дам саашадаа тусгаар программа зохёон табигдаха юм. Харин мүнөө дээрээ предприти, эмхинүүдтэй,

үгтэжэ байха.

Корр.: Нэгэ үгөөр хэлэбэл, эдэ бүгэдэ хүдэлмэри зоной талые хаража ябуулагдана гээд тобшолой.

Б.В.: Тон зүб. Хүн зоной мүнгэ зөөрөөр дугалдажа байһан энэ сагта медицинскэ туһаламжын түлөө түлөөһэнэй зарим хубинешье хаажа байгаа һаамнай, үбшэн зондо үнэхөөр дэмжэлгэ гэшэл.

Корреспондент: Борис Васильевич, шэнэ тушаалда амжалтатайгаар хүгэлхыетнай, ажабайдалгатнай али бүгэдэ һайн һайханиие хүсэе!

Ноябриин 10 – Милициин үдэр

ҮГЭНЭН ТАНГАРИГТАА ҮНЭН СЭХЭЭР...

Цэрэн Намдакович Эрдынеев 1955 ондо Хэжэнгэ тосхондо түрэнэн. Буряадай багшанарай институт дүүргэнэн эдэбхи үүсхэлтэй залуу мэргэжэлтэ Цэрэн Эрдынеев милициин хүүгэдэй таһагта хүдэлмэрилхөөр зууршалагдаһан юм. Тэрэ гэнэн саһаа Цэрэн Эрдынеев хуби заяагаа милициин ажалтай батаар холбожо, бүхы шатануудыень амжалтаттайгаар дабаһан байна. 1995 онһоо милициин подполковник Цэрэн Эрдынеев Улаан-Үдын Советскэ районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальнигай орлогшоор хүдэлмэрилнэ.

Милициин һайндэрэй урдахана «Буряад үнэн» газетын корреспондент Далай Хубитуев Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай начальнигай орлогшо, милициин подполковник Цэрэн Намдакович Эрдынеевтэй уулзажа, болохоёо байһан һайндэрөөрнь бултыень амаршалаад, ажал хэрэгүүд тухайгаа хөөрөжэ үгэхыень гуйба.

- Улаан-Үдын Советскэ район хотын түб гээд тоологдодог. Ушар иимэнхэ гэмтэ ябадал гаргалгатай тэмсэхэ, һэргылхэ талаар дотоодын таһагай хүдэлмэрилэгшэдтэй уялгануудаа хэр бэелүүлнэб?

- Милициин ажал ямаршые үелэ хүнтэй байгаагүй юм гээд эдэбжэ. Илангаяа һүүлэй үедэ гэмтэ ябадал гаргалга хараа байса олошороо, хүнэй сэдхэл зэбүүрхэмэ хэрэгтэй шэрүүншые болонхой. Энэ хүшэр үедэшые манай таһагай хүдэлмэрилэгшэд сагайһаа байдалые зүбөөр

мэдэржэ, даажа абанан уялгануудаа жэшээдгүй һайнаар бэелүүлнэ гэхэдэ, алдуу болохогүй юм. Эгээ мүнөө үедэ манай таһагта 256 хүн хүдэлмэрилнэ. Жэшээн, уголовно бэдэрэлгын таһагта 40 гаран, мүрдэлгын таһагта 39, участково инспекторнүүдэй таһагта 40, паспортно-визовэ албанда 16 хүн, 8 эксперт-криминалист тоологдоно. Мүн эдэһинһээ гадна Шэлэй заводой, Заречнэ посёлогуудта отделенинүүд нээгдэнхэй. Харгы дээрэхи аюулгүйе сахилгын

албан урдаа табиһан зорилгонуудаа амжалтаттайгаар бэелүүлжэ байдаг. Манай таһагай хүдэлмэрилэгшэд соо «бүтүүе тааха» шадабаритай, шэлэһэн мэргэжэлдээ үнэн сэхэ хүдэлмэрилэгшэд яһала олон. Шэлэй заводой посёлогой отделениин начальник Б.Ц.Хамагасев, мүрдэлгын таһагай начальнигай орлогшо А.Г.Верхушина, уголовно-бэдэрэлгын таһагай начальник Ц.Г.Сандаков, дотоодын хэрэгүүдэй таһагай дежурнын туһалагша А.Гармасев,

экономическа гэмтэ ябадалнуудтай тэмсэхэ талаар таһагай начальник Н.О.Копев гэгшэд тэдэнэй тоодо ороно. Байгша оной 10 һарын дүнгөөр манда 1955 гэмтэ ябадал тодорюулагдаа гэхэ гү, али энэнь 60,4 процентдэ хүрбэ. Хотын дотоодын хэрэгүүдэй таһагууд соо эгээл һайн дүн болоно гээд тэмдэглэгдэн байна.

- Гэмтэ ябадалтай гэмсэлгэдэ арадай дружинанууд ехэ туһа хүргэдэг байһан. Энэ талаар эмхидхэлэй ямар хүдэлмэри ябуулагданаб?

- Энэ тон зүб асуудал. «Нийтын аюулгүйе сахилгада эрхэтэдые хабаадуулга тухай» 1997 ондо абтаһан Буряад Республикын Хуулиие бодото дээрэн бэелүүлхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри манда ябуулагдана. Буряадай күрэнэй университедтэй 40 оюутан дружинын хүдэлмэридэ хабаадуулагдана. Энэ хүдэлмэриие участково ахамад инспектор Дамдин Сурунович Шагжиев шадамараар эмхидхэнэ гээд онсолоттой. Манай инспекторнүүд хотын саад уртуруулашадан адууны ойгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, хулгайшадһаа эд зөөриесэ, ургуулаһан ургасаяа

хамгаалха һайн дуранай бүлгэмүүдые эмхидхэнхэй. Сэлэнгын зүүн талада оршодог хотын дачануудта үзэгдэн 8 хулгай халуун мүрөөрнь элирүүлэгдэжэ, тонуул хэгшэд баригдаа. Саад ургуулагшадтай һайн дуранай энэ бүлгэмэй хүдэлмэриие участково инспектор Николай Георгиевич Денисов холын хараатайгаар хүтэлбэриинэ.

Мэргэжэлтэ һайндэрөө амжалтануудаар угтаха урданайһаа һайн заншалые үргэлжэлүүлхээрбди. Ороной экономикын доройтоһон ушарһаа ажалгүй болоһон нэгэ заримашуул хулгай, тонуул хэжэ, ажамидархые оролдоно гэмээр. Октябрь һарын дүнгүүдээр манай албанай хүдэлмэрилэгшэдтэй ашаар район соо болоһон хулгайн 32,5 процент, дээрмэдэлгын 50 процент, хулиган эдэб ааша гаргаһан үзэгдэлнүүдтэй 46 процент элирүүлэгдэнхэй, гэмтэ ябадал гаргаһад ойрын үедэ зэмсэе амаасаха болоһхой.

Арад зоной аша туһада үнэн сэхээр алба хэхэ тангаригаа бэелүүлхын тула манай таһагай хүдэлмэрилэгшэ бүхэн шармайн оролдоһол даа.

Түүхын хуудануудыг ирэхэд...

Уняртан холо харагдаа
Угалза татаа хаданууд
Ухаандам ходо ханагдаа
Угаймни нютаг Утаата,
(А.Ж. ДОНОВЕ)

УРЯАЛНАЛ БИДЭНЭЭ УРАГШАНЬ
УГАЙМНАЙ НЮТАГ УТААТА

60-аас онуудай залуушуул

Манай нютаг үнгэ бүрийн эсэрг набша ногоогоор бүрхөөнэн, үл хоолтой, үлир жэмсээр элбэг, ара үбэр хүбшөөрөө ан гүрөөлөөр баян, тала дайдаараа, хүхэ ногоогоор халоурдаг, хада уулаараа үхэр мал бэлшээдэг, үнэр баян, хонгор амгалан нютаг юм. Хаанта засагай үедэ түбхигнэн, нуурижахан тосхон гэжэ байгаагүй. Нютагай зон нүүдэл хуудалтай, жэлэй дүрбэн сагта малай бэлшээри дахажа, гол горхыг үгсэжэ, тала дайдаар таража нуудаг байгаа.

А. Н. Бабалаев

Б. Дампилов

Түрүүлэгшэ Багма Батуев (баруун гарнаа нэгэдэх)

шар Жүргэр Цыденов

Гол түлэб буддын шажантай, зариманинь бөө мүргэлтэй хуугаа. Энэ нютагта 7 эсэгнэрэй хүбүүд ажаһуудаг. Сагадайин, Табадайин, Хазадайин, Зарбын, харигай, Лапайн, Бантийн, мүн Аргадууд биирэн.

ХАМТЫН АЖАХЫДА
ХАБАТАЙ НЭН

1930 ондо СССР-эй ЦИК-эй ба СНК-гай 1927 оной мартын 16-най тогтоолой үндсээр эгээл түрүүн Далахай нютагта 13 айлнаа бүридэн ТОЗ байгуулагдахан байгаа. Түрүүлэгшээр Дамдин Цыденжапов хуурагдахан юм. 1931-1932 онуудта хүдөө ажахын артельнүүд, колхозууд бии болгогдоо. 1932 ондо Оронгодойн түбтэ «Сталин» (түрүүлэгшэнь Доржиев Бальжин), энэл ондо Тутхалтада «8-оо марта», (түрүүлэгшэнь Янжапов Цырен-Доржо), Утаатада «Пахомов» (түрүүлэгшэнь Дампилов Бальжин, тоологшон Ванчиков Ш.) гэжэ хүдөө ажалай артельнүүд тогтоо.

1932-1935 онуудай тоо

бүридхэлэй ёһоор «8-оо марта» 115 хүнтэй 32 айл хэн, 66 хүнийнь ажалтай байгаа. 16 гектар хахалагдааг газар, сабшадаг 352 гектар газар, 600 гектар сабшалан биирэн. 715 толгой малтай, 54 толгой хонитой хэн.

Харин «Сталица» 91 хүнтэй 31 айл, 50 хүдэдэг хүнтэй хэн. «Пахомовто» - 212 хүнтэй 33 айл, 114 хүдэдэг хүнтэй, мүн 162 толгой малтай, 157 адуутай бэлэй.

1937 оной апрель нара соо Оронгодойн, Тутхалт ба Утаатын хамтын ажахынууд (Сталиной нэрэмжэтэ, «8-оо марта» ба Пахомовой) ниилэжэ, Кагановичой нэрэмжэтэ колхоз болгодонон юм.

Очир Самбилович Цыренов дайнай үедэ хүдөө ажахыгаа эхэ үргэлсээн, хүн зондоо нилээд туһалхан хүтэлбэрлэгшэ хэн, дайнда ошоод бусаагүй. Мүнөө хүбүүд басагадын булта айл болонхой, аша зээнэрээ харалсажа байна.

1942 ондо энэ ажахыда 21 малшан, 18 мал харууналагша, 1 гахайшан, 5 хонишон, 7 моришон тоологдодог хэн. 1956 ондо «Улаан-Далахай» ба «Каганович» хоёр ажахы хамтаржа, орондонь «Байгал» колхоз байгуулагдаба. Түрүүлэгшээр Батуев Бадма Баирович томилогдоо хэн. Нүүлээрнь Бабаласев Дашинима Дамбасевич, харин 1964 онһоо Хартаев Владимир Лыксыренович хүтэлбэрлөө. 1968 оной сентябриин 18-да

колхознай «Далахайн» совхоз болгодоо, түрүүлэгшээр В.А.Хартаев хуурагдаа. Бэрхэ түрүүлэгшэ «Хүндэлэй Тэмдэг» ордендо, хэдэн олон медальнуудта, «Бурядай АССР-эй габьяата ветеринар», «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэнэнээр зэргэнүүдтэ хүртөө хэн.

Түрэл Утаатадаа хани нүхэрнь болохо Хандажан Очировна табан үхибүүдэ үргэжэ, бултынь дээдэн мэргэжэлтэй болгоод, аша гушанараа харалсажа, ан бүр ажаһуудаг.

1989-1992 онуудта энэ ажахы Бато Дабасевич Бадмаев хүтэлбэрлөө, түрэл нютагтаа олон жэлдэ ветеринараар амжалтатайгаар ажаллаа. Наһанайн нүхэр Ирина Цыреновна хургуулийн директор. Тэдэнэр табан үхибүүдтэй. Тимурын Улаан-Үдэдэ гэр бүлэтэ ажаһуудаг. Дарима педколледж улаан дипломтойгоор дүүргэдэ, БУ-гай восточно факультетдэ ороо. Долорма педколледждо хурана. Баир 11-дэхи класста 1-дэхи интернадта хурана. Бэлгитэ 9-дэхи класста хурадаг.

1992 ондо «Далахайн» совхоз хубилгагдажа, АКХ болгодоо. Угай нютаг Утаатамай саашадаа ходоодоо халбаржа, эсэглэжэ, хүн зонийн жаргалтай байхаль болгогой!

Римма ДЫМБРЫЛОВА,
Россин габьяата багша.

АРАДТАА ХҮНДЭТЭЙ, АЛТАН ГАРТАЙ НЭН

1913 ондо Дымбрылов Пагба Бадмасевич Далахай нютагта, Урда-Голдо түрэнэ намтартай.

Дайнай үедэ түрэл нютагтаа хүтэлбэрлэгшээр хүдэлжэ, хүн зондоо эхэл туһалхан хүн гэлсэдэг, үбгэд хүгшэдтэ, үрэ хүүгэдтэл байхан үгэнүүдэ үрэгжэ байдаг хэн. Санжа Табанович, Мижитдоржо Цыденова, Доржо Ванчиков, Даша Порхоев, Тогтохо Гунжитов, Цыбикжап Дымпилов гэгшэдэй хөөрэдэн үгэнүүдхэ иигэжэ мэдэбэди: «Эхэ найн зантай, эхэ эсбэр, хүн зондоо эхэ туһалха хүсэлтэй байгаа. Үбшэн, үлгэ һалга болоһон хүнүүдтэ үхэр гаргаад, холын хүдөө аршаанда байгшадта, заримандань үхэр мал, тоһо, талха таряа, сай, харин ан олзборилбол, тэрэнээ амбаартаа оруулаад, бултагда хубаадаг байхан юм»

Наһанайн нүхэр Дулма хүгшэн мүнөө 85 наһатай болонхой, түрэл Утаата тосхондоо 4 үхибүүдтээ аша гушанараа харалсажа нуудаг.

Эгээл эхэ хүбүүнийн Түнхэнэй аймагай Жэмһэг тосхой Улаан-Горхон гэжэ газарта гэр бүлөөрөө арбаад үхибүүдтээ нуудаг юм.

Гурбан басагадын - Римма, Роза, Люда - багшанар. Борисын гэртээ эжыгээ хараад

байдаг. Пагба Бадмасевич эхэ уран гартай, ухаангүй бэрхэ хүн байхан юм. Тармуур, стул, гэрэй хэргэсэлүүдэ эхэ найнаар хэдэг хэн.

1946-1947 онуудта БМАСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэй

Пагба Дымбрылов

грамотада, «Ажалай ветеран» медальда хүртэһэн юм. Арад зонийнгоо аша туһада ажаллан П.Б.Дымбрыловэй хүүгэд, аша зээнэрнь эсэгынгээ нэрэ дээрэ үргэжэ ябалал даа.

ДУРАСХААЛЫН
МҮНХЭ

Дайнай үедэ, байлдаанай газарта жэшээ харуулан, үхэлхөө айнгүй дайсание

даралсан нүхэд олон даа Шархай Тараев, Н.Ш.Ванчиков, Д.Б.Порхоев, Базар Цыденов, Ламажап Домсоев. Сталинград хотын байдаанда хабаадахан юм. «Шэн зоригой түлөө» медальнар Н.Ш.Ванчиков шагнагдаа. Зоригтой сэрэгшэ байһанайнгаа түлөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хоёрдохи шатын орденээр, сэрэгшын Аадар Солын хоёрдохи, гурбадахи шатын орденуудаар, олон тоото медальнуудаар тэрэ шагнагдахан байна.

П. Дымбрыловэй үхибүү

ҮНЭР БАЯН ТӨӨБИИНЭР

Эсэг ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай газарнаа шотагаймнай. олон бүхэтэн бусаагүй юм даа. Тэдэ зондо зорюулжа бодхоонон хүшөөдэ: "Эсэгэ ороноо хамгаалхан хүбүүдэ алдар соло" гээн үгэнүүд уншагдадаг. Дайнай үе соо хүдөө шотагуудта үзээн үбгэд хүгшэд, үхибүүд, эхэнэрүүд унаһан малгайгаа эбангүй, үдэр хүниие мэдэнгүй

Бадма-Ханда төөбии

ажалаа, Илалтые шэрээлсээ. Дайнай жэлиүүдэ ажалай баатаршалга харуулан эхэнэрүүдые нэрлэбэл, хэды олон гэшэб. Заримыень дурдабал: Чимитова Бадма, Будаева Ринчин, Цыденова Мижитдоржо, Дымбырлова Дулма, Самбуева Дыжит, Бодеева Соня, Доржиева Долгор, Бадмасва Цыремжит, Янжапова Лайжит, Тубанова Ринчин, Тубанова Цырен, Бадиева Долгоржап, Ванчикова Хажидма, Садаева Долгор, Мархаева Ханда, Будаева Санжай-Ханда, Дылыкова Ринчин, Садаева Дулмажаб гээд лэ бултыень нэрлэн тоолохын аргагүй даа. XX зуун жэлэй эхидэ Сапага шотагта түрэн Ринчин

Очир Цыренов (1938-1940 онууд)

Уран дархан В. Бадмаева

Дулма төөбии

Будаева мүнөө Утаата шотагта бага Виктор хүбүүнэйнгээ бүлэдэ аша гушанараа харалсан ажаһуудаг юм. Дүрбэн үхибүүдын Санжай-Ханда, Ламажан, Дулма, Виктор Утаатадаа ажаһуудаг. Дун хамтадаа Ринчин тообии 27 ашатай, 37 гушатай. Утаата шотагтаа үрн хүүгэдээрээ, аша гушанараараа эгээн үнэр баян хүнүүдэй нэгэн юм. Ринчин тообии бага зэргэ шэхэ хатуутай, хараа муутай болобошье, һонор зандаа, ороһон айлшадаа уггажа, алтан найхан үгэнүүдэ хэлэжэ, аяга сайгаа уулсажа һуудаг. Ямар найхан жаргал гэшэб! Зуу

хүржэ, зугаалжа һуухань болтогой!

ЕРЭН ГУРБАНАЙНГАА ЕХЭ ДАБААН ДЭЭРЭ

1905 ондо Дулма Цыденовна Чимитова Захааминай аймагай Далахай шотагта түрэн юм. Монгол хэлэ мэдэхэ. Наһанайн пүхэр - Чимитов Цыбик. Бага наһанһаа хара ажалда Дулма Цыденовна ябажа эхилээ. Анзаһаар газар хахалдаг, шарга булхаагаар модо шэрэдэг, тарья тарйдаг, хуряадаг һэн. Наалишаншье байгаа, адуу мал харуудаг, үбһэ хуряалга дээрэ хүдэлдэг һэн. Хоёр басагадтай.

Үхибүүдэйнгээ гарые ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргөө. Хоёр басагадын гэр бүлэ болонхой, үхи хүүгэдтэй. Дулмажабай Бадма-Ханда 1 хүбүүтэй, дээдэ хургуули дүүргэнхэй, инженер мэргэжэлтэй. Хүгшэн эжыгээ хаража, халуун хоолын хэжэ, зөөлэн унтаринь заһажа, зөөлэн үгэнүүдые хэлэжэ һуудаг. Энэ хүгшэн төөбии 10 ашанартай, 29 гушанартай, 2 дүшэнэртэй болонхой, баян ажаһуудаг.

Аминһаань сэнтэй эжыгээ Амиды дээрэн хүндэлмоор, Алыганайн шэнэн хадагаар Ажалша гарын сагаалмаар. Ашата бунгаа хуряажа, наһанайнгаа хэмдэ хүрэтэр намхан найхан һуугаарайт!
Р. ДЫМБРЫЛОВА.

Ленинэй орденго Ц. Бадмаева

Ж. Цыденов

Х. Мархаева

Амгалан БУДАЕВ

Ага нютаг рууш харайлан ошоһойб. Айдар зүрхыеш буляжа абаад. Ара хангайгаа эрьен ерэнхэйб!

Тэнюун нарата Утаата шотагтаа Тэгшэ жаргал эдлээл наа, Тэбэрин таалан ябаха нэм, Түрүүшын найхан инаг дуран.

Нарата алтан дэлхэйгээ Нэгтэ гэгтэ орхёол наам, Нүхэдни намайгаа хүлисөөрэйт, Нүгөө дуран намда байгаагүй.

Агуули үндэр харьдагай оройһоо Аласай холо руу шэртэдэгым, Арайл шинини ойлгохогүй байнаш, Аля наһанайм түрүүшын дуран!

ЖАРАН УУЛЫН ХООРОНДО

Жаран уулын хоорондо Жаргалай шотаг харагдаа - Энэ минни үдэрэн Эддин тоонто шотаг лэ.

Шэдигтэ гэрэлээр бадархан Шэмэгтэ тоонто Утаатаа Холо, ойрын замуудта Ходо магтажа ябагшаб.

Уняарта галаар бадархан Утаата найхан тоонтодоо Буурал сагаан хүлэгоор Бусажа шамда ергшэб.

ТҮРҮҮШЫН ДУРАН Дуулана гүш, инаг гансам? Дололон зүрхэм шамдаа гэгүүлэ. Дуулим сэнгүүдэбарай хүниие Дуугай гуниглан үнгэргэжэ яданаб.

Дорюун наһаяа, инаг дураяа, Дахина дууһан эрьюулдэг нэйб! Дабанай үндэр эридые гаталха Дабхар хүсэ шадалтай болоһойб.

Сэлгээн талын сэгсэгтэ адли, Сэсэгхэн, яагаа сөбэр нэмши? Сэдьхэлэйнгээ гэгтэ гуниглахада, Сэдьхэн шамайгаа наһаад абанаб.

Ардаг хатарша мориёо табилуулан,

Биологийн багша Б. Д. Бадмаев

Эхэ-герой Я. Ш. Дымпилова

Алла доктор

Ф. Цыденжапов

ТОЛМИ

НЮТАГАЙМНАЙ ЭРХИМ ХУБҮҮДЭЙ НЭГЭН

Дулаахан дурсалганууд

П.Н.Нимаев наһанайнгаа хүүшын жэлүүдые манай буряад зоной урдаа хараха топ гансахан «Буряад үнэн» хониной редакторай орлогшоор хүдэлөө.

Би Пурбожаб Нимаевичтай Агын округой Могойтын аймагай Хара-Шэбэрэй Бирьяа гэжэ голой уна уужа, зүлгэ шогон дээгүүрн хүл шэсгөөр гүйлдэжэ, эдир наһаяа үнгэрэгшэн байнабди.

Пурбожаб Нимаевич орой-доол гурбатай байхадаа, эсэгээр гээгдээ. Эжын Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай урдаа ба хүүдээрхи хатуу шэрүүн жэлүүдэй бэрхшээлүүдые дабан гатаалжа, гансаараа хүүгэдэ бултынень хүл дээрнэ гаргаһан юм.

1935 ондо Пурбожаб Нимаевич Хара-Шэбэрэй эхин хургуулида ороод, удаань Зугаалайнше дунда хургуулида хуража байхадаа, ходоодо эрхим шабинарай зэргэдэ ябадаг, элдэб магтаал, шагналдаа ходо хүртэдэг, энээгээрэ эжыгээ баярлууддаг агша хэн. Дайнай жэлүүдэтэ түрэл колхоздоо элдэб ажалда, удаань тракторна бригадын үчөгчигээр хүдэлөө, эндэше ходо магтаалтай ябажа, 1945 ондо наһатай колхознуудай дундаһаа топ гансаараа эдир залуухан хубуун «1941-1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ габьяатай хүдэлхэн» гэжэ медалаар шагнуултынень би мартагшагүйб. 1948 ондо Могойтын комсомолой райкомой үчөгчигээр даагшаар, удаань Агын комсомолой окружкомдо инструктораар хүдэлөө.

Пурбожаб Нимаевич баганаа хубэлгэн бэрхэ, урин наһагай зантай, хэнэ ажалдаа оролдосотой хүн хэн.

Миний 1951 ондо Хабаровск хотодо зенитно-артиллерийскэ частьда сэрэгэй алба хэ-хэз эрхэдэмнэ, Пурбожаб Нимаевич хоёрдохи жэлээ баһал Хабаровск хотын авиационно частьда Комсомольск-Хабаровскийн ПВО-гой районие командалагша генерал-лейтенант И.П.Мартыногай самолёдые хангадаг отрядта старшина зэргэтэй сэрэгэй алба хэжэ байгаа хэн.

Би шотагайнгаа хубуунтэй нэгэ хотодо алба хэжэ баһандаа ехээр баярлаа хэм. Бидэ амаралтада гү, али увольнении гарахадаа ходо уулзажа, сугтаа оло дахин Хабаровскийн хүгжэмэй комедийн театр болоод музейүүдтэ ябагша бэлэйдди. Пурбожаб Нимаевич албаяа хэхынгээ хажуугаар олонитын ажалда амжалтатайгаар хабаададаг байгаа, тэрэл авиационно частингаа комсорг хэн тула, ходоо сүлөөгүй байдаг хэн. Дальневосточно округой «На боевом посту» хониндо Пурбожабай бэшэнэ статьянууд дүр зурагуудайнь оло дахин гаралтынень наһанаб.

Арминн хүүдэ Пурбожаб Бурядай Министруудэй Советэй инструктораар, удаань Захааминэй аймагта райисполкомой секретаряар, пропагандын таһагыс даагшаар хүдэлжэ байтараа Хабаровскийн дээдэ партийна хургуулида эльгээгдэжэ, тэрэнэ 1963 ондо улаан дипломтойгоор дүүргээд, Бурядай обкомдо инструктораар, хэблэлэй секторыс даагшаар, пропагандын таһагыс даагшын орлогшоор хүдэлхэн.

Пурбожаб Нимаевич 9 жэлдэ республикын министрээр

амжалтатайгаар, бүхы арга шадалаа гарган хүдэлхэн байна. Энэ хугасаа соонь манай республикын соёл улам саашаа, бүри ехээр хүгжэн халбарһан, олон тоото амжалтанууд туйлагдана. Хүдөө аймагуудаар клуб, библиотекэнүүд болон хүүгэдэй хүгжэмэй хургуулинууд олоор баригдажа, уран найханай зональна болон Бүхэроссийн харалгануудта Буряад Республика ходоо түрүү нуури эзэлдэг хэн.

Библиотека болон соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрини мурьсөөнэй дүнгүүдээр манай Соёлой министрствын Россин Федерацийн олохон улаан туг ба шагнал найшаалда нэгэтэ бэшэ хүртэһинийн мартагдашагүй. Композитор Бау Ямполовай «Ангара дүүхэй» гэжэ балет Пурбожаб Нимаевичай үүсхэлээр Россин Гүрэнэй лауреадай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, Б.Ямполов, Л.Сахьянова, П.Абашеев, А.Тимин гэшэд лауреадууд болоһон байна. Энэ балет буряад искусствын алтан жасада орожо, мүнөө хүртээрөө арад зоной сэдхэл зүрхэ хүдэлгэн байдаг.

Москва, Свердловск, Якутск хотонуудта болоһон Бурядай соёл-искусствын үдэрнүүдэ тон ехэ удаа шанартайгаар, найшаалтайгаар үнгэрһэн, үшөөше хэдэн олон соёл-искусствын, соёл-гэгээрэлэй амжалтануудта Пурбожаб Нимаевичай ударидахы үүргэ, эдлбхи үүсхэл горитой байха.

Пурбожаб Нимаевич шотагай эрхим хубуудэй нэгэн хэн тула, Хара-Шэбэр шотагаа суурхуулжа ябаа, энэ хубуугээрэ манай шотагайхид омогорхдог.

Пурбожаб Нимаевичай ажалай амжалтанууд үндэрээр сэлгэгдэжэ, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, 7 медалаар, үшөө Монгол ороной медалаар шагнагданхай. Мүн Бурядай ба Россин Соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэнэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн.

Пурбожаб Нимаевич ажалдаа шударгы, тэрэндээ зоримгойгоор шунан ородог, буряад хэлээс хайнаар мэдэдэг журналист, олонитын ажалбуулагша, сэлэр хайхан зантай, хүхиюун шог зугаатай, гэр бүлдөө зөөлхэн, хүн бүхэндэ анхаралтайгаар ханддаг, нарин бэрхэ хүн хэн.

Батадугар ДОНДКОВ, ажалай ветеран. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П.Н.Нимаев гэр бүлэтсээ.

МАНАЙ ЗАПЧУ, НАРАЙ ЭРТЭ...

Гаталһан замаа эрьежэ хараха, хэнэн ажал хэрэгүүдээ шүүмжэлхыгөөр сэгнэжэ, саашанхи хуби заяан тухайгаа бодомжолхо үе саг хүнэй наһанда хүржэ өрэдэг. Илангаяа энэ дэлхэй дээрэ тэбхэр табин жэл ажануужа, бүхы наһаяа олоной хэрэгтэ зориулһан хүндэ сэгнэхэше, шүүмжэлхэше зүйлнүүд, баярлаха, баясахыше, голхорхошые ушарнууд али олон байдаг бээ.

Манай Бархан нютагай захиргаанай дарга Буда Зугдурович Хорганов эдэ үдэрнүүдтэ түрэнхөөр 50 наһанайнгаа оёе тэмдэглэжэ, үнгэрһэн жэлнүүдтэ хэжэ үрдинэн ажал хүдэлмэрингөө дүнгүүдые согсолжо, амархашые залигүй ябаһан зандаа. Энэ нүхэрнай нютагайнгаа хүн зондо хүндэтэй ажалша малша Хорган Арсаланович ба Дэжэма Аханаевна Зугдуровтанай бүлэдэ наймадахи ухибүүн түрэнхэн. Одхон хубуун байбашые, эрхые нурангүй, бэрхые хуража, нютагайнгаа ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулһын тула яһала оролдогдо гаргадаг хүн юм.

Будын эсэгэ Зүгдэрэй Хурган хадаа бэрхы наһандаа ажахынгаа малда ажаллаһан, нэгэнтэ бэшэ амжалтануудые туйлажа, түрүүшүүлэй тоодо ябаһан байха. Дэжэма Аханаевна бүри дала наһа хүртээрөө колхоздоо хүдэлхэн намтартай. Урзанда 1996 оной ноябрийн 30-да Барханай сомоной хүн зон, олоонитэ Дэжэма хүгшэнэй зуун наһатай болоһынень тэмдэглэжэ, үнэн зүрхэнхөө амаршалаа хэн. Мүнөөше Будын эжы Санжидма басагантаяа байдаг, 102 наһа хүрэнхэн хүгшөө арга шадалаараа гэр соогоо юмэ хэхэ гэжэ оролдохо, аша гушанартаа хургаал хэлэжэ байдаг жаргалтай.

Иймэ ажалша, малша уг унгитай Буда хубуун хара баганаа ажал хэжэ хураһан, эжы абынгаа хүдэлмэрин хүшэрые өөр дээрэ мэдэржэ ургаһан юм. Барханайнгаа дунда хургуули дүүргээд, Буда хүдөө ажахын дээдэ хургуулида ветеринарна врачай мэргэжэлтэй болоһонойнгоо удаа 1973 ондо түрэл колхоздоо ерэнхээр хонин ажалай бригадираар хүдэлмэрилжэ, республика соогоо буряад үүлтэрэй хонидые үдхэхэ талаар мэдэжэ эрдэмтэ, манай нютагай хубуун байһан Р.П.Пилдановай бэрхэ шабинарай нэгэн байһанаа харуулжа шадан юм.

Уданшэвгүй колхозой тоосоото-хунгалтын суглаан дээрэ 1976 ондо 28 наһатай Буда Зугдурович колхозойнгоо түрүүлэгшын орлогшоор хунгагдаа хэн. Энэ тушаалда дүрбэн жэл хүдэлөөд, дахин мал ажалай цехэй даргаар томилогдоо.

Гурбан жэлэй туршада хүдэлөөд, Буда Зугдурович Хурамхаанай совхозой директорэй орлогшоор томилогдоо хэн.

Ямаршые тушаалда хунгагдаха, томилогдоходоо, Буда Зугдурович табан хушуун малай эмшэлэгшэ мэргэжэлэ орхөөгүй ябаһан байна. 1984 ондо Буда Хорганов республикын ветеринарна станцин врачаар хүдэлжэ эхилхэн юм.

Урагшаа ханаатай, мал ажал эрхилхэ, эмшэлхэ талаар нилээд дүй дүршэлтэй болоһон Буда Зугдурович 1986 ондо республикын Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министрствын таһагыс даагшаар томилогдожо, энэ тушаалдаа долоон жэл хүдэлбэ.

Хэды хонирхолтой, харюусалгатай тушаалда хүдэлжэ байбашые, түрэл колхозойнгоо

ажал хэрэгүүдэй ядуухан байдалда ороод байһые анхаралдаа абажа, колхоздоо бусахыем табиит гэнэн мэдүүлгэтэй министрэтэ орожо, нютагаа бусаа бэлэй. Нютагаа ерээд, баһал мүнөөхи хонин ажалайнгаа цехэй начальнигаар хүдэлжэ, халажа хандаржа байһан халбарие үргэхэ гэжэ яһала оролдоо. Теэд яахаб, хониной нооһоной хубшэдэ ургадаг хубхэнхөө үнэгүй шахуу болоод байхада, хонишодой салин хүлхэнэй саг болзортоо үгтэхөө болеод, хэдэн нара жэлээрээ хүлээлгэжэ байхада ямар ажал урагшатай байхаб даа.

Үзэгдөөгүй энэ бэрхшээлтэ үедэ барханайхид ажахыс наһан хандаргахагүй, хэрбээ дүрбэн зүг, найман хизаар руу тарбал, өөдөлхөгүйбди гэлдэжэ, али болохо аргаар ажахыгаа эрхилхэ гэжэ шидэлхэн юм. Эндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Буда Зугдурович өөрынгөө даамгайхан үгэ хэлхэн лэ байха...

Иймэ оршон байдалда Бархан нютагай хүтэлбэрини зургаанай толгойлогшыс хунгалтын болоходо, нютагаар хидын Буда Хоргановые нэрлэһэн, «нютагаймнай хубуун, хүн зоноо хайн мэдэхэ, ажалша хүнэй бэлэн бэшэ байдалыс өөрөө үзэһэн» гэжэ бултадаа шахуу дуугаа үгөө хэн. Нютагай захиргаанай шэнэ гувлаа түрүүшын үдэрнөө ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэтэй хамта ээлжээтэ асуудалнуудыс шидэлхэ зорилготой хамсыгаа шуужа хам оролсон байна.

Хэды таарамжагүй уларилтай зунай болобошыс, барханайхид мүнөө намартаа хамта дээрэ 50 мянга гаран центнер тарья хуража абаа, үерэй уһанай хэды үни байгаашыс наань, энэ нютагайхид арга шадалаараа малдаа тэжээл бэлдэхэ. Эндэ нютагай захиргаанай эмхидхэхы үүргэ нилээд ехэ, гээд Хурамхаанай аймагай дарга Г.Ч.Цыбиков хөөрэнэ.

Буда Зугдуровичай наһанайн нүхэр сэлгэжэ хайхан Ярууна тоонтотой Сэсэгма Дашанимаевна али болохоор туһалха, дүнгэхэ гэжэ оролдодог. Ажалша бэрхэ хүнүүдэй хубүүд, басагадыншыс бэрхэнүүд байдаг гэжэ энэ бүлын жэшээ дээрэ үшөө дахин ойлгоо хэм. Хоргановтанай ехэ хубуунинь Саня хүдөө ажахын академий дүүргэһэн, Дарима басаганинь хари хэлэнүүдыс үзэжэ, замайнгаа эхин бэлшэртэ зугаража байхай. Сергей хубуунинь Томск хотын университетэдэ крист мэргэжэлтэй боложо, нютагаа бусахыс дүтэлхэнэй.

Табин наһанайнгаа оёе угтажа байһан Буда Зугдуровичта наһан үшөө залуу, наран эртэ байна, эжыдээд адли зуугаража, зугаадэлгээжэ, элүүр энхэ ябахыс үрэгээд, ажал хүдэлмэриндэн амжалта, гэр бүлэдэн бүхы хайн найханшыс хүсэе!

Р.ГАРМАЕВ

НҮХЭРЭЙМНАЙ ЗУГАА НАНАГДАНААР ЛЭ

Бидэ Пурбожаб Нимаевич Нимаевичтай табяад онуудай эсэстэ Захааминэй аймагта хамта ажаллажа байгаад, намын дээдэ хургуулида эльгээгдэ хэмди. Пурбожаб Эрхүүгэй дээдэ хургуулида ороо, би Хабаровск хото хурахаа орооб.

1961 ондо Эрхүүгэй хургуули хаагдаад, Пурбожаб Хабаровск хуралсалаа үргэлжэлүүлхээс өрээ хэн. Тийгээд 1961-63 онуудай хуралсалай жэлнүүдтэ Хабаровскийн намын дээдэ хургуулида Пурбожабтай би сугтаа хураһан байнаб. Пурбожаб хурахадаа ехэ оролдосотой, бүхы программа соо түсэблэгдэн асуудалнуудыс гүнзэгыгөөр шудалхаа эрмэлзэдэг бэлэй. Али болохо хүндэ, ороо асуудалтай хургаалыс ябууд толгойдоо хадуужа абаха, хурдан ухаатай, бэлгитэй хүнүүдэй нэгэн хэн. Тиймэнээ Пурбожаб Буряад оронһоо ошонон бүлэг хүнүүдэй

дунда онсо илгардаг, гансаараа түхэрэн табануудаар хургуулиа дүүргээд, улаан үнэмшэлгэ абаа хэн.

Пурбожаб нүхэд соогоо ехэ хайн, уринналгай, ходо нүхэдтөө туһалха гэжэ оролдожо ябадаг, нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй хэн.

Бидэнэр хайндэрнүүдэй, найр нааданай болоходогу, али гэр бүлдөө амар нэгэн баяртай ябадалыс тэмдэглэхэдээ, заабол хамта найрладаг байгаабди. Эдэ уулзалгануудай үедэ Пурбожаб ходоодоо хүхиюун зугаа наада гаргажа байдэг хэн. Илгэжэ гэр бүлөөрөө ушархадамнай манай хүүгэдүүд садатараа хамта наададаг, дахин хэзээ, хаана суглархабиди гэжэ ходоодоо хүлээжэ яадаг байгаа. Иймэл дулаахан дурсалганууд Пурбожабаа наһахадамнай, манай зүрхэ сэдхэлдэ мүндэлнэл даа.

С.БАДМАЕВ.

БАЯРАЙ ТЭМДЭГ – БАРАНЬАА

Артур Намжилович Найданович Намжиловые Буряад орондо, Баргажанай нуга нютагаар олон хүн мэдэхэ юм. Сэрэгшэ – интернационалист, сэрэгэй алба гарахадаа десантник байһан энэ хүнэй хуби заяан юрын бэшэ юм.

Дунда хургуулиа дүүргээд, тэма зоригтой Артур Намжилов өөрынгөө хүсэлээр Афган дайнда хабаадахаа мэдүүлээ хэн. Тэндэ шуран бэрхэ эмхидхэгшэ байһанаа гэршэлжэ, бүлэгэй ахалагша болоод, хүүлээрнь тагнуулшадай отделениин командиараар дэбжүүлэгдээ. Тийхэдээ Артур Найданович Кандагарһаа нэгэ бага урагшаа газарта оршодог Ильмент нютагта албаяа гаража байгаа. Үелһэн хүхэдэйнгөө алуулхыг хараһан, шархатаха зобохыг өөр дээрээ үзэхэниинь байха. Үнхөөрөөл, сэрэгшээр гүрэдэг бэшэ гээшэ...

Афган дайнай хүүлээр Артур оюутан боложо, хүхюун зугаатай оюутадай байдал руу сүм ороо. Шэтын медицинскэ институтта хурахадаа, мүн лэ олон хүхэд соогоо хүндэтэй, элдэб хэмжээ ябуулгануудай эмхидхэгшэ ябаа. Ленинскэ стипендиат оюутан хүралсалһаа гадуур «Ковыль» гэхэн оюутадай барилгын отрядта 3 жэл хүдэлөө. «Медик» гэхэн оперативна отрядтай командир байгаа. Дуу, хатарта дуратай хадаа «Гаудеамус» гэхэн оюутадай хоорто мүн лэ ябадаг байгаа.

Тийхэшье Артур Найданович гэнтэ Монгол орон ябашаһан юм. Тэндэ «Гандан Тэгчелин Хийд» гэхэн дасанда хуража эхлээ.

Һуралсалаа дүүргэхэнэйн хүүлээр 1993 ондо Россин ЦДҮБ Артур Найдановиче Баргажанай дасанай шэрээтээр томилһон юм. Хүсэд баригдаагүй 3 гэр, багахан 2 дуган дасанай түрүүшын һуури болоһон байна. Теэд мүнөө дээрэ эндэ гоё һайхан дасан байгуулагданхай, гараж, гэрнүүд баригданхай. Гансал зосоо, газаа талыень шэмэглэхэ ажал үлэнхэй.

1993 оной август һарада Еши Лодой римбүүшэ дасанай нээгдэхэдэ ехэ уншалга хэһэн байна. Мүнөө Баргажанай дасанда хаа хаанаһаа Россин бүхы нютаг нугануудһаа хүзэгшэд ерэдэг гээшэ. 1994 ондо хубарагуудай хургуули эндэ нээгдээ. 1995 ондо Артур Намжиловтай үүсхэлээр Таксимо тосхондо, Северобайкальск хотодо Баргажанай дасанай филиалнууд нээгдээ юм.

Нёдондо жэлэй зун дасанай дэргэдэ бүхэроссин буддын шажантанай практическа семинар үнгэргэгдөө. Тийхэдэ Москваһаа, Петербурһаа, Крымһээ, Туваһаа, Хитадһаа,

Америкэхээ айлшад бууһан байна.

Медитациин онсо аргада хурахаа хүзэгшэд нютагаймнай дасанда ердэг байна. Тиймөөһөө дасанай үүдэн ходоодо нээгдэнхэй. Холоһоо ерэхэн айлшан ганса дасанаар һонирхоно бэшэ, мүн бүхы Буряад ороние хаража, үзэжэ, ажабайдаларнай танилсана гээшэ. Буряад орондо шэнэ хүхэдтэй, танилнуудтай болоно.

Энээниие һайн мэдэрһэн Артур Найданович Намжилов 5 жэлэй хугасаа соо ехэ ажал ябуулаа гээшэ. Аша үрэтэй, буян хэшэгтэй ажалайнь амжалтануудта дасанай хүдэлмэрилэгшэдэй хубита ехэ юм. һайхан хүсэл зорилготой энэ ажал арад зоной тула хэгдэнэ, тиймэхээ зомнай ходоодо Артур Найдановичта, суг хамта хүдэлдэг зондонь баяр баясхаланиие хүргэжэ байдаг.

Надежда ШОДОНОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Джампа Тинлей (зүүн гарһаа) ба А.Н.Намжилов. Авторай фото.

БАРТАГТАН АЙМАГ УГАА ТАХИБА

Намжаа һайхан намарай эхин һарага, Захаамнай аймагай Борто нютагта эгээ түрүүшынхөө Бартагтан аймаг айл зоноо суглуулжа, угай тахилга хэжэ, хуһан сагаан сэргэ бодхоожо, ехэ найр наада хэбэ.

Энэ дэмбэрэлтэ үйлэ хэрэг Дамбаев Батажаб абгайн арбан үри хүүгэдэнь булта, арбан сагаан хургандал, эбтэй эетэйгээр хамтаржа, Улаан-Үгдэ ажаһуудаг, Ага нютагһаа угтай, сагаан ехэ харгытай бөө, Цыренов Цыденжаб Цыреновичтэ аюуша хадагаа барижа, угаа тахиюлхаяа урижа асараа.

Манай буряад угсаата зон эртэ урга саһаа хойшо, бөө шажанда үргэл мургэлтэй байһан. Сагаан ехэ бөөнэр хүнэй ажабайдалга ехэ юмэ зохёожо байһан. Хүндэ хүшэр сагай эхилээг байхада, хамтын хүсэнэй (аура) халааг байхадань, араг зон эртэ, урга сагай элинсэг хулинсагуудайнгаа ёһо журамга хандаха уялгатайбди. Тэгэндээ хандажа, сэгьхэлээ заһааг байхагаа, амгалан байдал тогтодог гээшэ.

Буряад угсаатан хуһан нютагтаа булта хамтаржа, амьаран нютаг нугаараа илгарангүй, нэгэ угсаатан гэшэбди гэжэ угай тахилга хэжэ ёһотой, гэжэ Цыденжаб бөө тайлбарилжа үгөө хэн.

Эртэй бөө Цыденжаб, тэрэнэй наһанайнь хани хүхэр Галина Борисовнагай танилсааг байхагаа, хөөрөөнь ехэтэ һонирхон шагнажа, хадуужа абаа хэм. Галина Борисовна эгээ түрүүшынхөө хадага хабагайтаа нютагыемнай зорбуута хараха гэжэ зорижо ерээ. Нэн түрүүн манай эндхи эрид хубилжа байдаг сагай уларилда анхараалаа хандуулаа. Юундэб гэхэдэ, урга үдэрнын, сентябриин 12-то бороон хуулга хабаар агхаржа, хэдэн хоногой туршада, һая наашадаашье болихо янзагүйгөөр ороо хэн. Хойто үдэрнын, сентябриин 13-га хэзээ бороо агхаабид гэхэндэ, хүхэ мүйхэ тэнгэриинтай угтан, нэгэшье үүлэгүй дулаахан паратай үдэр болобо. Үбгэн уулаа тахихаяа гараха гэжэ байһан зоний досоошье наран гараһандал, хүхиюутэй хүгтэйгөөр түхээрбэд.

«Бузар буртаг, бүхы муу һайниитнай сэбэрлэжэ, ариуудхажа үер уһаар бултыень ябуулаа гээшэ», гэжэ Цыденжаб таабай бултага ойлгуулаа хэн.

Булта ёугларжа, хэдэн заахан хүнгэн машинануудаар хубарилдаһаар, Үбгэн уулаага мургэдэг газарташ ошоо хэмги. Замга гарааг ябатарнай, сагаан мори унаһан үбгэн ургаһаамнай ябаба. Харгы замга гарахага, халуун хушуута мори ушархадаа һайн гээд сагаан моритой н ю т а г а й н г а а үбгыг урибад. М у р г э л хэдэг газарһаань тээ г о о ш о о, урин дободо мургэлөө хэхээс түхээрбэд.

Үргэл мургэлэй угаа ехэ

У р г э л хэжэ, ехэ мургэл тахил сагаан эгээгээр хэгдэжэ, бөө заарин араг зонийнгоо ажабайдал, ажаһуудалай һайн, ариун сэбэр, элүүр энхэ байхын түлөө Үбгэн уулаага дор дохин мургэл тахилаа хэ. Уншалга хэгдэжэ, хуһан сагаан сэргээ бодхоохогоо урид дорой бумба июуба. Сэргээ бодхоохоной угаа, юһэн янзын зурагуудыг холбожо оёһой, гэр бүлын эбтэй эетэй байхын түлөө, хоорондоо забһаргүйгөөр уяжа, сэргынгээ эгээ дорой хэршээдгэнь тойруулан гүйлдэжэ ябааг уябаг. Гэр бүлдөө хэды халуун амин бэ, тиймэл шулуу даахысаа зөөжэ, сэргээ тойруулан обоолообди. Тэрэнэй хүүлээр майлын оройһоо табгайдаа сагаантай хара мөрөөр элинсэг хулинсагуудаа урижа асархаа Дамбаев Виктор, хани хүхэр Сэмжэгтээ хага өгдэ гараба. Дор үлэхэн хүнүүд булта элинсэг хулинсагуудаа гурдага, дууджа, хуһан сагаан сэргэдэмнай ержэ буухыень, эгээ ундаһаамнай амсажа, найр наадагдмнай хабаадалсахыень урижа, дууджа, хоолойн шангаар хашхаралдажа, дууджа угтаабди. Мориёо хүтэлхэн хоёройнгоо эрид хага уруугаа буужа ябахыень харахада, ёһотой үльгэрэй героинуудыг хануулба. Сагаан эгээгээрээ, далга табгуудаараа урин суудан угтажа, һаяхан бодхоохон сэргэдэ уяжа, хүүлээрн агуундань табжа амаруулба. Элинсэг хулинсагуудаа буулганан майлын шанга орой дээрэ 23-най һара гарашанхай байба. Хажуугаарнь шубуудай ниигдэжэ, элижэ байхыень харааг, хэгдэжэ байһан үйлэ хэрэгтэй ехэл һайнаар бүтэжэ байна гэжэ Цыденжаб бөө омогорхоо хэн.

Энэ найрта уригданан, манай хүршэ Мэлэ нютагһаа гарбалтай, мүнөө Улаан-Угэ хотодо ажаһуудаг, Екатерина Дармаевна Доржиева эндэ сутларһан хүнүүдтэ үнэлшэ һайхан үрээлэ сэбэр буряад хэлэн гээрэ торгиһогүйгөөр хэлэжэ, хүнүүдэй зүрхэ сэгьхэл хүдэлгөө. Заарин бөө Цыденжабтаа аюуша хадагаа барижа, Мэлэ нютагтаа баһал хуһан сагаан сэргэ бодхоохо тухай хэлээд, айлшала эрхыень уриба.

Бартагтан аймагай үри һадааг гэхэдэ, Дамбаевтан, Тахтаевтан, Жамсарановтан болоно гээшэ. Эндэ булта хамтаржа, эрын гурбан наадаһанай, дуунай мурисөө үнгэргэбэ. Илгаһагта Цыденжаб бөө мүнүн шан барюулаа.

Нютагаймнай угсаата зон, амгалан байдалаа тогтоожо, эбтэй эетэй, элүүр энхэ байханы болтогой!

Дарима ЦЫДЕНЖАПОВА,
Захаамнай аймагай Бортын хургуулийн буряад хэлэ ба литературыин багша.

УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ХОЛБООНОЙ ШЭНЭ ГЭШҮҮД

Буряадай Уран зохёолшодой холбоон нэгэ дор арба гаран шэнэ гэшүүдээр нэмбэ. Наяхан «Россин Уран зохёолшодой холбооний гэшүүн» гэхэн улаан гадартай үнэмшэлгэ пост болон прозаигууд Чингис Гуруев, Цыденжаб Цыриторон, Агу Содномов, Геннадий Орлов, Светлана Нестерова, Татьяна Григорьева, Александр Лыгденов, Николай Исасев, Валентина Дугарова, Тимур Гомбожапов, Леонид Хомяков, Батор Батоев гэгшэдтэ барюулагдаба.

Хүндэтэ уншагшадаа тэдэнэртэй богониһоноор танилсуулаа. Буряадай арадай артист Чингис Цыренович Гуруев шүлэгүүдэй гурбан номой автор юм. Мүн баһа тэрэ хэдэн зүжэгүүдыг бэшэхэй. Түрэнэн нютагынь Дээдэ Хэжэгэ болоно.

Цыденжаб Бабуевич Цыриторон Агын автономито округой Арғали нютагта түрэнэн юм. Тэрэ нютагһаа Буряадай мэдэжэ позүүд Арсалан Жамбалон, Цыдып Жамбалов гэгшэд урган гараһан намтартай. Пост Цыденжаб Цыриторон баһал гурбан номой автор гээшэ. Мүнөө үедэ уран зохёолшо Ц.Цыриторон Мухар-Шэбэр хуурида ажаһуудаг.

Уран зохёолшо Агу Абидуевич Содномов мүнөө үедэ Буряадай эрдэмэй түбэй аспирантура дүүргээд, пост Цэдэн Галсановой зохёохы зам тухай кандидаттай диссертаци бэшэжэ байнхай. Тэрэ «Замай эхин» гэжэ нэрэтэй туужа болон үгүүлэмүүдэй номой автор юм. Тэрэ уран зохёол бэшэхэһээ гадна журналист болоно. Агу Содномовой бэшэхэн статьянууд республикын газеттэнүүдтэ толилогдожо байдаг.

Александр Галсаннимаевич Лыгденов расказуудыг бэшэдэг уран зохёолшо гэжэ

уншагшаднай мэдэнэ ёһотой. Тэрэнэй олон расказууд «Буряад үнэн» сониндо, «Байгал» журналда толилогдонхой, аминдаа ном болгодон хэблэгдэнхэй.

Бэлигтэй залуу уран зохёолшо Тимур Батуевич Гомбожапов Бэшүүрэй аймагай Гутай нютагта түрэнэн юм. Тэрэ шүлэг бэшэжэ эхилээр үнинэй. Тимурай шүлэгүүд «Буряад үнэндо», «Байгал» журналда хэблэгдэдэг, радио, телевиденээр уншагдадаг, залуу уран зохёолшодой үдэшэнүүдтэ эдэлдэг. Мүнөө үедэ Тимур Гомбожапов шүлэгүүдэйнгээ хоёрдохы номыг бэлдэжэ эхилэнхэй.

Поэт, журналист Батор Батоев хорёод жэлэй туршада «Буряад үнэндо», «Буряадай залуушуудда», Буряадай номой хэблэдэ, республикын телерадиокомитетдэ корреспондентээр, редактораар ажаллаһан байна. Энэ хугасаа соо тэрэ шүлэгүүдэй хоёр ном хэблүүлэн гаргаа. Бэлигтэй поэт Батор Батосвой «Мүнгэн тоборуулга», «Аянай шубууд» гэхэн номууд уншагшадта ехэтэ һайшаагдадаг.

Ород хэлэн дээрэ Геннадий Орловой «Святые и грешные» гэхэн роман, шог ёрто расказуудыень, туужануудыень, Светлана Нестеровагай, Татьяна Григорьевагай, Валентина Дугаровагай шүлэгүүдэй номуудыг, Николай Исасевай «Доля» гэхэн роман, «Межа» гэхэн туужа болон расказуудыг, Леонид Хомяковой роман, туужа болон расказуудыг Буряад ороной уншагшад уншаһан байха.

Уран зохёолшодой шэнэ гэшүүдтэ үшөө ехэ зохёохы амжалта хүсэл даа!

Д.БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Сентябриин эхинд Россин Федерациин Правительство хиналтын кассова аппарат тухай тогтоол абахан байна. Энэ тогтоол соо бүхы өөрын олзын хэрэг эрхилэгшэд худалдажа наймаа хэхэдээ, заатагүй кассова-контрольно машинануудыг хэрэглэхэ гээд хэлэгдэнэ. Юумэ, эд бараа наймаалдаг бүхы хүн зон, тэрэ тоодо үнөөхи хүгшэднай

Постановлением Правительства Российской Федерации №1027 от 3 сентября 1998 года принята новая редакция Перечня отдельных категорий предприятий..., которым предоставляется право осуществлять денежные расчеты с населением без применения контрольно-кассовых машин.

Исходя из новой редакции Перечня использование документов строгой отчетности предприятиями и физическими

лицами, предпринимателями сокращено до 8 видов деятельности. Применение контрольно-кассовых машин предусмотрено в крытых и открытых рынках при торговле всеми видами товаров, при оказании транспортных услуг маршрутными такси, при мелкорозничной торговле с ручных тележек, из цистерн, с лотков, из корзин, при торговле в киосках мороженым и т.д.

сохюулна аа гүбди. Аймшагтай байна.

Андрей Васильевич (маршрутна таксигай жолоошон): Микроавтобус гэхэн түхэлэй автомашинаар ябадагби.

хэрэггүй. Тэрээгээр яагаад хүдэлхэе бү мэдэе. Ганса буруу тоонуудыг дараад, ехээр үритэнэ бээзэб.

Хэдэн хүнүүдэй ханамжа шагнабабди. Энээн сооһоо тус тогтоолой дутуу дундануудын элирээд лэ гарана. Шэнээр муу талануудын тооложорхие: нэгэдэхээр, хүнүүднай хэдышье юумэ худалдаашье хаа мүнэггүй, хоёрдохоор, хиналтын кассова аппарат ехэ үнэтэй юм,

ТОДО ТООСООН ХЭРЭГТЭЙ

Табан жэлэй саада тээ «Хүн зонтой худалдаа наймаанай тоосоо хэхэдээ, хиналтын кассова машина хэрэглэхэ тухай» Россин Федерациин Хуули гаргагдана ном. Худалдан абагшадай эрхэ хамгаалха ба

панууд дээрэ хүдэлнэ. Эснэнгээ гадуур, чек юрэ сохингүй худалдаха ушарнуудайралдана.

Республикын палогой инспекци байгша оной июль нарада ккм хэрэглэлгын талаар 15 бар, 2 ресторан, 1 казино, 3 дискотека шалгахан байна. Тэндэ үдэшин, хүнийн сагта хуули хазагайруулха ушарнууд эгээл олоор дайралдана. «Сатурн», «Богема», «Эльдорадо» гэхэн бар, ресторанута, «Триум» дискотекадэ чегүүд үгтэнггүй, хэрэглэгдэнггүй.

Россида нара бүри 13 млрд. түхэригэй хэмжээний налог суглуулагдана, зүгөөр чек үгдэггүй ушарнаа боложо, бюджетэ орохо үдэрэй 6 млрд. түхэригэй мүнэн хажуу тээшэ ошоно. Олондо мэдээжэ, бюджетнэ эмхи зургаануудай салн палогой оросоһоо луддыдана, социальна програмнууд энэ мүнөөр бэсүүлэгдэнэ гээшэ.

1998 оной сентябриин 3-да гаргагдана Россин Федерациин Правительствоын Тогтоолоор (№ 1027) хиналтын кассова машина бүхы дэлгүүртэ, газар зоосоогүй хэрэглэхэ болоно. Юрэ хэлбэл, вокзалай газар намар, семечко худалдажа байхан эхэнэр хажуудаа наймаанай тоосоо хэдэг машинатай байха ёһотой. Семечко абахан хүн, тэрэниһээ чек эрихэ эрхэтэй. Энэл гурим морожено худалдадаг газарта, коммерческо таксинуудта сахигдаха болоно.

Тус Тогтоол байгша оной хабар бүхы регионуудта зүбшэн үзэлгэдэ эльгээгдэнэ байна. Сентябрьриин 3-да тус Тогтоол доро тэрэ үедэ Россин Федерациин Правительствоын Түрүүлэгшын уялга дүүргэгшэ В.Черномырдин гараа табихан юм.

Энэ Тогтоолой эрилтэнүүдэ дүүргэхын тула саг хэрэгтэй гэжэ эли. Тиймэнгээ, магад мүнөө бүхы тээгүүр, илангаяа ногоон дэлгүүртэ палогой инспекторнууд шалгалта хэнггүй. Наймаашан бүхэнэй кассова машина абатар үдэ. Кассова машинын эгээл үнэгүй сэнгынь 2 мянган түхэриггээ дээшэ. Тиймэнгээ олон арсалдаата асуудалнууд гаража ерэнэ. Тээд Тогтоол гаргахай, үнэн дээрэ бэсүүлэгдэхынь хаража үзэхэбди.

Ешигма ЦЫБЕНОВА
(Гүрэнэй палогой инспекциин мэдээнүүдэ энэ материалда хэрэглэгдээ)

«ХИНАЛТЫН КАССОВА АППАРАДУУДТАЙ... ХҮГШӨӨДЭЙНҮҮД»

ажалаа хэхэдээ, иимэ аппаратудтай байха ёһотой болоно. Тус тогтоолой ёһоор автобусоор хүнүүдыг зөөдэг өөрын олзын хэрэг эрхилэгшэд кассова-контрольно машинануудыг хэрэглэхэ болоно бшуу. Энэнь найн гү, муу гү? Нэгэ талаһаань найн юм ааб даа. Тийгэбэшье хамта дээрэн харахада, энэ тогтоол олон гэгшын муу талатай гэшэ. Эдэ дутуу дунданууд тухай өөһэдөө олзын хэрэг эрхилэгшэд иигэжэ хөөрэнэ:

Мария Андреевна (пенсионер): Хэдэн нараар манай пенси үгэнэгүй гэжэ бултанда мэдээжэ. Хэршэм хилээмэ абахын тула нэгэ бага огород соохи ногоон ургамал эдээ худалдана гэшэбди. Тэрэ юумээ худалдахын тула кассова-контрольно аппарат абаха болоно гүбди? Өөһэдөө ханаат үзыт. Яагаад тэрэ томо, хүндэ «түмэр» абаад ябахамнай гэшэб. Абаад ябаханшье хаа, тэрэнэ хаана, яагаад табяад хуухамнайб. Нюдэнэй хараса муутайһаа боложо, тэрээн дээрэхи тоо найнаар харахагүйб.

Светлана Цыреновна (пенсионер): Тэрэ аппарат хэдэн миллион түхэригэй бэээ. Иимэ үнэтэй юумэ, ямар мүнөөрөө абаха хүмбиди. Бүхы наһаараашье хүдэлөө хаа, иимэ машинада мүнгэмнай хүрэхгүй. Мүнгэ алтанай дуталдахада тамхи, намар худалдажа хуунаб. Иигээд манһаа налог татаха гээ хаа, тэрэ үнөөхи гоё гоё машина ташинатай бизнесмен, коммерсантуудһаал абаг. Маанадһаа эрилтэгүй.

Сэсэг Владимировна (мяха наймаалагша): Дэлгүүр дээрэ ехэ шийгтэй, илангаяа мяха худалдадаг газарта. Тиймэнгээ энэ зайн галаар хүдэлдэг аппаратһаань электрын элшэ хүсэндэ

Тэрээн соомни оройдоол 10 хүн хуугаад ябадаг. Тиймэнгээ иимэ түхэлэй аппарат табиярхёо хаам, аяар 2 хүнэй хуури алдажа болоноб. Тэрэшье тэрэ, табяадшье ябаха нэм. Тээд... Ямар мүнөөрөө тэрэниие абаха болонобид. Хүнүүдыг зөөгөөд, ядаа гэжэ гэртэхинээ тэжээнэб.

Наран Түмэрүүн (Монголой өөрын олзын хэрэг эрхилэгшэ): Би абахагүйб. Намда хэрэггүй. Үгы, үгы абахагүйб. Тиймэ юумэн

байхагүй.
Жаргалма Валерьевна (Наран Түмэрүүнэй туһалагша): Энэ дэлгүүр дээрэ зайн гал үгы бшуу. Яагаад тэрэ хиналтын кассова аппарат абаад хуухамнай гэшэб. Энээнгээ боложо худалдаха эрхыем булян абабалнь, юушье хэхээ мэдэнгүйб даа.

Цыпыл Дашеевна (пенсионер): Жэл соо оройдоол арбан хоног соо худалдадагби. Огородойнгоо эдээнэй ургахадань лэ, дэлгүүр дээрэ гаранаб. Тиймэнгээ тэрэ хиналтын кассова аппарат гэгшээр яахамнай? Намда

гурбадахаяр, тэрэ аппарат хүндэ, нэгэ унагаабалнай мэтэр эбдэрхэ, дүрбэдэхээр, ханаад үзэе. Дэлгүүр дээрэхи бүхы наймаа хэгшэд булта аппарат абанхай байг. Эдэ бүгэдэ аппарат холбоод байха зайн гал хаанаб. Хэн тэрэ зайн галай түлөө түлэхэнэ бэ? Нөөхил өөрын олзын хэрэг эрхилэгшэднай бэээ. Тиймэнгээ бүхы худалдаанда байхан эд бараан бүри үнэтэй болохо, табядахаяр, тэрэ наһатайшуул тухай ханаад үзэе. Тэрэмнай ганса хилээмэнэй мүнгэ олохын тула, дэлгүүр дээрэ гарана бшуу.

Борис БАЛДАНОВ.

палогой түлбэри саг соонь гүйсэд суглуулах зорилготойгоор энэ хуули гаргагдана байна. Харин предприниматуудай, эмхи зургаануудай энэ хуулийн эрилтэ сахигдагүй байхан ушарнууд олон.

Россин Федерациин, Буряад Республикын Хуули гаргалгын зургаануудай шийдхэбэрээр Буряад Республика дотор худалдаа наймаанай эрьсын 30 процент ккм (контрольно-кассовая машина) хэрэглэнгүй мүнгэнэй тоосоо хэхэ гэхэн зүбшөөлтэй. Жэшээлбэл, худалдаа наймаа хэхэдэ бэрхэшээлтэй газарнуудаар ккм хэрэглэгдэхгүйдөө болохо. Мүн лэ Буряад Республикын Правительствоын шийдхэбэрээр Тарбагатайн, Прибайкалийн газараар оршодог федеральна удхатай харгы дээрэ байгуулагдахан Шулуута, Саянгуй, Десятниково, Ильинка гэхэ мэтэ шотагуудай предприниматууд худалдаа наймаанай тоосоо ккм-гүйгөөр хэхэ аргатай.

Тийгэбэшье мүнөө үсын эрилтээр хүдэлдэг хиналтын кассова машинанууд 50 процент хэрэглэгдэхынь, бусад наймаашад хуушархан маши-

алибаанэгэһонирхолтой наада үүдхэхэ гү, али һонин һом тухай хөөрхэ, үгыһаа, Хурган нагасаһаа дуулаһан үльгэрөө бидэндэ хөөрэдэг һэн.

Бархан шотагтаа 7-дохи класс дүүргээд, олонхимнай Хурамхаанай дунда хургуулийн 8-дахи класста ороо һэмди, харин

дали һодо ургахадань сэгисшэгүй нүлөө үзүүлһэн байдаг. һуража байхадаа оперын бүхы зүжэгүүдые шагнаха, бүри тийхэдэ «Байгал» ансамльда дуулажа эхилһэн, Дугаржаб нүхэртэйгөө ансамблин бүридэлдэ оролжсо, Москвада болоһон буряад искусствын хоёрдохи декадада хабаадалсаһан, удаань ансамбльтайгаа бүхы

бүхы сүлөө сагаа зорюлдаг байгаа. Суглаанууд дээрэ коллективэйгээ зохёохы ажал тухай хэлсэжэ, саашанхи түсэбүүдые тодорхойлгондо парторг Шагжиев яһала хубитаяа орулдаг һэн гэжэ сугтаа хүдэлһэн нүхэдын мүнөөшье дурсадаг.

Залуу дуушанай ансамбльда ерэхэдэ, эндэ мэдэжэ, ёһотойл арадай артистнар хүдэлжэ

дуунуудта дуратайшуул, нүхэдын, шотагаархишишь олоороо сугларжа, артистын тоосоото концертын нэрэмэ альга ташалгаар уртагдаһые мүнөөшье мартадаггүйб. Гоё һайхан, алтан, мүнээн утаһануудаар илмэглэгдэһэн, энгэртэ шэршүү торгон хязатай хара хилэн буряад дэгэлтэй гүрбэгэр бэстэй нүхэрөө хүнэдын саанаһаа огсом гэххэдэлээр гарахыень, сугларһан хүн зоной нэрэмэ альга ташалгын удаа зал соо гайхалтай хон-жээн болоһые, артистын һайхан дуунай эдэлһые үсэгэлдэр болоһон шэнгээр мүнөө һанажа ябагшаб..

Тээд артистын ажал, эсэлэй яларишь сагаа таһалдааггүй харгы замууд... 1984 оной шонин 8-да хайрата нүхэрөө һүүлшын замда мордохуулаа һэмди.

Гэбшье Владимир Шагжиевай дуулаһан дуунууд замхаагүй, онсо шэнжэстэй баритон хоолойн мүнөөшье тэрэ үеын шагнашадай һонорто үлэһэн, долоон хоног бүхэндэ радиогоор дамжуулагдадаг «Баян талын аялада», «Час вшего письма» гэжэ дамжуулагда Владимирай дуулаһан дуунууд шагнашадай захилаар ходо-ходо эдэлжэ байдаг.

Арадай артистын бэлиг шадибаряа улам-улам нарижсуулжа, ишэ амжалтануудые туйлахадань, тэрэнэй һаһанайн хани нүхэр Дзинтра Артуровна, хүгжэмэй багша, нилээд туһа хүргэһэн байха. Консерваторидо һуража байхадаа танилсаад, аяр холын Латвийн басаган манай Буряад орон бэри боложо ерэхэн бэлэй, эбтэй зөтэй, хүндэмүүтэ энэ айлда нэгэнтэ бэиэ уулзаһан байхабди.

Владимир Дзинтра хоёрой хүбүүдэй мүнэ хүгжэмэй, эхэ эсэгынгээ мүүрөөр үргэн харгыда гараһаншын бидэндэ ехэл һайшаагдадаг. Эдвард хүбүүшын Ригэ хотодо Латвийн гостелерадиодо хүгжэмэй редакцияда ажалладаг, харин хоёрдохи, Алдар хүбүүшын консерваторидо һурадаг, һаял хори гаража яһаһан һаһандаа Германи, Итали болон Балтийн оронуудта бэлиг шадибаряа харуулжа үрдихэй. Дзинтра Артуровна мүнөө Венспилс хотодо хүгжэмэй багшаар хүдэлһөөр, буряад дайдаа, нүхэдөө мартадаггүй.

Хүбүүдын холын Европоор, бусадшье түби шотагуудаар эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлжэ, оюун бэлиг, амжалта түгэс ябахань болтогой...

Миши үшөө нэгэ һайн хани байһан нэст Георгий Дашабыловойн шүлэгһөө абтаһан «... һайһаа һайн нүхэрни бэлэйш, һанаһаб даа шамайгаа» гэхэн мүүрүүдээр эрхим нүхэр тухай дурсалгаа түгэсхэнэм.

Ревмир ГАРМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүүн гарһаа Бурядай еолото артист Содном Будажанов, Дзинтра, Дугаржаб Дашиев, арадань Владимир Шагжиев. (Гэрбүлын альбомһоо).

«ҺАЙНҺАА ҺАЙН НҮХЭРНИ БЭЛЭЙШ...»

(Бурядай арадай артист Владимир Шагжиевай түрэнһөөр 60 жэлэй ойго)

Нүхэр тухайгаа «Тийхэлһэн», «Мүнөө алиды мэндэ һаа» гэжэ бэшэхэнь хүндэ. Тээд яахаб? Хүн бүхэн энэ дэлхэй дээрэ мүнхэ бэиэ, зүгөөр оюун бэлигэйнгээ түлэг һалбаржа, олоной дунда мэдэжэ боложо байһанараа, залуу хүнэй энэ дэлхэйгээ ошон ошохоһы гомдолтой, голхоролтойшье юм ааб даа.

Республикын арадай артист Владимир Шагжиев энэ дэлхэй дээрэ һонир мэтэ зурагас гээд ошонон шэнгээр намда һанагдадаг. Бидэйнгээ дунда дуулажа, хүхэжэ, ирагуу дуунуудаараа хүн зонийе баяжуулжа ябаа һаа, Владимир эдэ үдэрүүдтэ түрэнһөөр 60 жэлэйнгээ оёе уртажа, олон тоото нүхэдөө суглуулха бэлэй, ураг соё хүгжэм эдэлжэ, хэды ехэ баяр болохо һэм гэжэ бодомжолоод, аниргүй һуухадам, тойроод хон-жээн, һайһаар байһанараа нүхэрэйни дуулаһань ишэнэйм үзүүртэ ишэнхэхэдэл гэнэ...

Артистын хүнээн бэиэ ажалда ами бэеэ хайрлангүй, үбэлзүшье, үдэр һүнишь, холо ойрошье ябаһаар 46 һаһа хүрөөгүй Владимир 1984 оной шонин 8-да һаһа бараһан юм.

«Эжын түрэн шотагта эгэһагсартта ябанхайб» - гээд Владимир Шагжиевай дуугаа эхилхэдэ, концертдэ сугларһан хүн зон дуушантай халта түрэнһэн дайдаа эрьһэн шэнги мэдэрлэд абтажа, эхэ эсэгэеэ сэдхэхэдэ бөөмэйлжэ һуудаг байһан лэ байха.

Владимир Шагжиев Хурамхаанай аймагай Бархан шотагта колхозной бухгалтер Шагжи Арсипович Арсиповай бүлэдэ 1938 оной октябрийн 22-то түрэнһэн. Эхэнь Емжид Хургановна урин зөөлхэн зан абаритай, һайхан һанаатай эхэнэр, үхибүүдые миши, хүнэй гэжэ илгэхагүй, бүгэдэндэ энэрхы дулаанаар хандажа, һанааеын заһажа табидаг бэлэй. Арсиповтанай бүлын юһэнбасагад, хүбүүд соо Володя зургаадаһын, хүбүүдэйнь дунда хоёрдохын байһан (Ахань Карл Шагжиевич мүнөө эрдэмэй доктор, Бурядай гүрэнэй университетэй профессор).

Шагжи Арсипович ехэ хүндэтэй, манай шотагта колхоз байгуулагшадтай нэгэн байһан, олон эсэлүүдтэ халтын ажаһын саарһа данса, төө бүридхэлыень нарин ягтаар эмхидхэжэ, шитын амжалтада нилээд ехэ хубитаяа оруулаһанайнгаа түлөө колхозой түрүү ажалшадтай халта 1940 ондо Москва хотодо Хүдөө ажаһын бүхэсгоһаа выставкэдэ хабаадажа, үндэр шагналда хүртэжэ бусан тухайнь үлэмшлэгэ гэрэйн ханада үлэмшлэгэ байдаг һэн.

Бага һаһандаа Володя бидэйнгээ дунда удамариа, партидагша байха дурагтай,

бидэнтэй сугтаа долоо дүүргэһэн Саян Раднаев, Владимир Буруев, Даши Самбоцыренов Улаан-Үдэдэ хүгжэмэй училицида һурахаяа ерэхэн юм.

1956 ондо хургуулия дүүргээд, бултадаа «дүрбэн зүг, найман хизаар» тэшиг тараа юмаабзабди. Тийхэдэ хүн бүхэн заатагүй дуратай хургуулидаа оролжсо, шэлэһэн мэрэгсэлээ олохо аргаатай һэн. Володя сэрэгэй лётчик болохо хүсэлтэй һэн. Эрхүүгэй сэрэгэй авиационно техническэ училицида һурахаяа ошонон аад, гэдэргээ бусажа ерэхэдэ, «тэндэшини шидэдэг мэрэгсэлтэдые һурадаггүй, мишигэ газар дээрэ самолёдуудые харууһалха, аэропортын ажал эрхилхэ мэрэгсэлтэдые бэлдэдэг юм байна, шидэхэгүй һэн хойноо юу хэжэ тэндэ байхабди, гэртээ бусахам, ерэхэ эсэлдэ хүгжэмэй хургуулида орохоб» гэхэн бэлэй.

Үбэлэйнгөө амаралтада гэртээ ерэхэдэ, Володя шотагтаа үлэһэн хүбүүдтэйгээ халта колхозодо мөдө бэлдэхэлын бригадада хүдэлжэ байгаа. Удаадахи эсэлдэнь Володя Улаан-Үдын хүгжэмэй училицида абтаа. Хотын Банзаровай гудамжаар оршодог хүгжэмэй училицын халтын байрада ошоходош, мүнөө үедэ 1980-1990 онуудта буряад соёл культурын, искусствын омогорхал болоһон ерээдүйн одод бултадаа байхал даа: Ким Базарсадаев, Дугаржаб Дашиев, Саян Раднаев, Владимир Буруев, Аюша Данзанов, Даши Самбоцыренов, Леонард Шоболов, Клим Миткинов, залуу композиторууд Ким Раднаев, Базыр Цырендэшиев болон бусад. Үшөө тийхэдэ эдэ нүхэдтэй танил болоһондоо Владимир Шагжиев Даши Самбоцыренов хоёртоо мүнөөшье баяртай ябадагби, эдэ бэрхэ хүбүүдэй оюун бэлигтэ мүнөөшье шүтэжэ ябадагби. Володя училицида ехэл бэрхэ багшатай байха талаантай байһан, дуу дуулажа һурахадань, Росси Федерацийн габыята артистка, оперын мэдэжэ дуушан доцент Вера Дашиевна Лыгденова ехэтэ туһалһан, шанга эрилтэ табижа, зүб мүүрөөрнэ һургажа, залуу дуушанай бэлиг шадибарин

Союз соогуур гастрольдо ябалсажа, яһала дүриэлтэй болоо. Мүн залуу дуушадта тэрэ үедэ мэдэжэ болоһон дуушан Чимита Григорьевна Шанюшккина яһала туһа хүргэһэн, энэ суута дуушантай һүүлэ консерваториёо дүүргээд, олон эсэлдэ сугтаа хүдэлһэн байха.

Училицида дүүргээд, Володя Дугаржаб хоёр сугтаа Уралай консерваторидо оролжсо, профессор Шелоковай шабшар болоһон, тээд хоёр эсэл һураад, сэрэгэй албаида татагдажа, Латвийн Лиенпя хотодо хуулида уялгана дүүргэһэн, тэндэ ураг һайханай бүлэгтэ дууладаг байһан. Албайнгаа һүүлэ консерваторидо бусаад, дуушангаа хургуули дүүргээд, түрэл Буряада бусажа, «Байгал» ансамбльда дуушанаар абтаһан юм.

Түрэл арадайнгаа үндэһэн соёлые манай оройн хүн зондо хүгжэжэ, сэдхэхэй хүбшэрэйе дайража, баяр, гуниг, этигэл найдал асарха шэдитэй энэ коллективтэ Владимир Шагжиев халта дээрэ хорёод гаран эсэл дуулаһан намтартай.

Ансамбльдаа хүндэтэй, сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө зөөлхэнөөр хандаха, тэдэ нэйнгээ баяр гацуудальнышь ади тэгшэ хубаалдаха, аргын байбал али болохоор туһалхые оролдодог, хэрэгтэй ушартаһ засагайшы зургаануудта хандажа, алибаа хэрэгшын шидхэлээдэ байһан. Дуушан байханаа гадна Владимир Шагжиев ансамблингаа коллективэй намын эхин эмхин даргаар (секретаряар) арбаад эсэл соо һунагдажа, энэ харюусалгатай хэрэгтэ

байгаа. РСФСР-эй арадай артистка Чимита Шанюшккина, Росси Федерацийн габыята артистка Клавдия Шулунова, мэдэжэ хатаршан, Росси Федерацийн габыята артист Баир Егоров болон бусад Владимир Шагжиевай зохёохы ажалдань, хубишын ажабайдалда горитой нүлөө үзүүлһэн бэлэй. Уулзаха бүридөө ансамблинга концертүүд тухай, ажалша коллективүүдтэ болоһон уулзалганууд тухай хөөрхэ, сугтаа хүдэлдэг нүхэдөө ходоодо һайн үгөөр дурдажа, бидэнтэй сэдхэхэдэ артист бүхэндэ талархалай мэдэрэл шэнгээдэг байһан лэ даа. Людмила Бадарханова, Олег Будаев, Капитон Халбаев, Эрнест Мотоваров болон бусад нүхэд тухайгаа илангана дулааханаар хөөрэдэгшын мүнөөшье һанадагби, тэдэ хани нүхэдын үнэн зүрхэлһөө хүндэлдэгби.

Богонихон лэ хугасаа соо Владимир Шагжиев республика соогоо мэдэжэ дуушан болоо. Нүр эсабхаланта аялгатай Эхэ орон, залуунаһан тухай дуунуудые абыастайгаар дуулаха, заримдаа сэдхэхээ уярмаар түрэнһэн дайда, түрэнһэн гэжэ, шаг дуран тухай дуулаха даа. 1976 ондо Буряад Республикын габыята артист нэрэ зэрэгтэй болоо, харин искуствода тэрэнэй туйлаһан амжалтанууд республикын арадай артист гэхэн хүндэтэ нэрэ зэрэгээр тэмдэглэгдэһэн юм.

... П. И. Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй училицын концерт харулдаг ехэ зал соо нэгэшые хүнэй һууха һууригүе болоһоторн хүн зон сугларба. Ород, буряад

с 16 ноября по 22 ноября 1998 года

**16 НОЯБРЯ,
ПОНЕДЕЛЬНИК****ОРТ**

16.00 Новости
16.15 «Новые приключения Синдбада»
16.50 Звездный час
17.30 До 16 и старше...
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Угадай мелодию
19.45 Час пик
20.05 «Как стать Наполеоном» Часть 1-ая
20.45 «Скарлетт»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 Триллер «Дрожь земли»
00.25 Взгляд
01.20 Новости
01.35 Тюремный роман в фильме «Мадугев - одинокий волк» (до 03.45)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
10.35 Телеигра «Программа передач»
10.55 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 - Вести
12.30 «Графиня де Монсоро»
13.25 Старая квартира. Год 1975-ый.

Бурятское ТВ

18.00 Программа передач
18.05 Мультфильм
18.20 Театр и зритель
18.50 - Рек-тайм
19.00 - Байгал
19.15 - Буряад орон
20.00 - Деловое время
20.25 Рек-тайм
20.30 - Республиканские новости
20.50 - Реклама
20.55 - Анонсы

Россия

21.00 - Вести
21.30 История одного события
21.40 Любовь с первого взгляда
22.10 Русское лото
22.50 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира
23.50 Анна Метате
00.00 Дежурная часть

**18 НОЯБРЯ,
СРЕДА****ОРТ**

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Жестокий ангел»
11.20 Взгляд
12.15 В мире животных
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 «Трое в лодке, не считая собак» 1 сер.
15.30 «Альберт-пятый мушкетер»
16.00 Новости
16.15 «Новые приключения Синдбада»
16.45 Зов джунглей
17.10 Детские анекдоты
17.30 До 16 и старше...
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Угадай мелодию
19.45 Час пик
20.05 «Как поглотить Наполеоном» Часть 3-я
20.45 «Скарлетт»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 Комедия «Король Ральф»
00.30 Док. детектив «Сафари черных наркобаронов»
01.10 Новости (до 01.30)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
10.15 Дежурная часть
10.35 Программа передач
10.55 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 - Вести
12.30 «Графиня де Монсоро»
13.25 Старая квартира. Год 1975-ый.

Бурятское ТВ

18.30 Будни
18.40 Актент
18.50 Рек-тайм
19.00 Байгал
19.15 Бамбаахай
19.35 Алтан сэргэ
19.55 Тоонто
20.20 Рек-тайм
20.30 Республиканские новости
20.50 Реклама
20.55 Мелодии родного края

**19 НОЯБРЯ,
ЧЕТВЕРГ****ОРТ**

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Жестокий ангел»
11.15 Мультфильм
11.35 Здоровье
12.05 Клуб путешественников
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 «Трое в лодке, не считая собак» 2 сер.
15.30 «Альберт-пятый мушкетер»
16.00 Новости
16.15 «Новые приключения Синдбада»
16.45 Классная компания
17.00 Умники и умницы
17.30 До 16 и старше...
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Эти забавные животные
19.50 Час пик
20.10 В поисках утраченного. Сергей Мартинсон
20.50 «Скарлетт»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 Футбол. Сборная Бразилии - сборная России.
00.45 Новости (до 01.05)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия!
10.15 Дежурная часть
10.35 Программа передач
10.55 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 - Вести
12.30 «Петербургские тайны»
13.25 Старая квартира. Год 1975-ый.

Бурятское ТВ

18.30 Мультфильм
18.40 «3, 4»...
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм
19.25 Будни
19.35 Сагай хурдэ. Профессор Д.Сандитов
20.00 Мир женщины
20.20 Рек-тайм
20.30 Республиканские новости
20.50 Реклама
20.55 Мелодии родного края

**20 НОЯБРЯ,
ПЯТНИЦА****ОРТ**

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Жестокий ангел»
11.25 Женские истории. Ирина Понаровская
11.55 Вспомогательная библиотека
12.35 Смак
13.00 Новости
13.15 Вместе
13.55 КВН-98
16.00 Новости
16.15 Фильм-сказка «Три толстяка»
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Джентельмен-шоу
19.45 Играй, гармонь любимая
20.15 Здоровье
20.45 Поле чудес
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 Детектив «Немезида»
00.40 Женские истории. Ирина Понаровская
01.10 Новости
01.25 Триллер «Игры на дороге» (до 03.10)

РОССИЯ

8.00 Доброе утро, Россия
9.15 Тысяча и один день
10.15 Дежурная часть
10.35 Программа передач
10.55 Товары почтой
11.00 Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 - Вести
12.30 Петербургские тайны
13.25 Старая квартира. Год 1976-ый.

Бурятское ТВ

18.00 Программа передач
18.05 Из цикла «Сокровенные люди». Новгородский характер
18.20 Будни
18.30 Рек-тайм
18.40 Криминальная хроника
18.55 Видеоархив
19.00 Байгал
19.15 «Со звездами». Софья Гончикова
19.40 Как на наши именины. К 3-х летию РО «Курьер»
19.55 Город «У»
20.20 Рек-тайм
21.00 - Вести
22.00 Подробности
02.10 Дежурная часть

**21 НОЯБРЯ,
СУББОТА****ОРТ**

9.00 Остроконечный фильм «Внимание! Всем постап...»
10.20 Мультфильм
10.45 Слово пастыря
11.00 Новости
11.15 Домашняя библиотека
11.40 Ирина Роднина в программе «Чердачок»
12.10 Утренняя почта
12.45 Каламбур
13.20 Смак
13.40 Никита Михалков. Музыка русской живописи
14.05 Борис Брунон рассказывает о Райкине
14.30 Фильм «Пришел солдат с фронта»
16.00 Новости
16.15 Цивилизация
16.45 В мире животных
17.15 Мультфильм
17.45 Служба спасения
18.15 Как это было. Трагедия Эдуарда Стрельцова. 1958-ой год
19.00 Новости
19.15 Золотая лихорадка
19.50 Ералаш
20.10 Серебряная серия. Знаменитая комедия «Ва-банк»
22.00 Время
22.45 Секретные материалы
23.40 «Неподвижно лишь солнце любви». Андрей Эшпай
00.35 Новости
00.50 Коллекция первого канала. Детектив «Опасность в доме» (до 02.45)

РОССИЯ

9.00 Мультфильм
9.20 Музыкальная сказка «Мария, Мирибела в Транзистории»
10.30 Мультфильм
11.00 Доброе утро, страна
11.50 Сто к одному
12.30 Любовь с первого взгляда
13.00 Подium
13.30 Домашние хлопоты с Натальей Варлей
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.35 Марьяна роша
16.05 50х50: Буду звездой
17.10 Закон и порядок

Бурятское ТВ

18.00 Мультфильм
18.15 Концерт Гостелерадиокомпании
18.45 Деловое время
19.00 - Вести
00.15 Фильм «Под огнем» (США)
02.20 Горячая десятка

**17 НОЯБРЯ,
ВТОРНИК****ОРТ**

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Жестокий ангел»
12.15 Смехопанорама
12.50 Домашняя библиотека
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.05 «И снова Анискин» 3 сер.
15.30 «Альберт-пятый мушкетер»
16.00 Новости
16.15 «Новые приключения Синдбада»
16.45 Счастливый случай
17.30 До 16 и старше...
18.00 «Жестокий ангел»
19.00 Новости
19.15 Угадай мелодию
19.45 Час пик
20.05 «Как быть Наполеоном» Часть 2-ая
20.45 «Скарлетт»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.45 Комедия «Девушка без адреса»
00.20 Константин Райкин в «Гамлете»
01.00 Новости
01.20 Хоккей. Евролига. «Мангейм» (Германия) - «Ак Барс» (Казань). 2 и 3 периоды. (до 03.06)

РОССИЯ

8.00 - Доброе утро, Россия
10.15 - Дежурная часть
10.35 Программа передач
11.00 - Санта-Барбара
11.45 Музыка, музыка...
12.00 - Вести
12.30 Короткометражные худ.фильмы
15.00 - Вести
15.35 Драма «Фангазэр»
17.00 Мультфильмы
17.15 - Сказочный полдник
17.30 - «Первые поцелуи»

Бурятское ТВ

18.00 - Программа передач
18.05 Деловые деревенские
18.25 Улгур
19.45 На земле Джидинской
19.00 - Байгал
19.15 Рек-тайм
19.25 Перекресток. Музыкальная программа для сотрудников ГИБДД
19.55 - Пульс
20.20 Рек-тайм
20.30 - Республиканские новости
20.50 - Реклама.
20.55 - Мелодии родного края

**22 НОЯБРЯ,
ВОСКРЕСЕНЬЕ****ОРТ**

8.50 Алексей Баталов в фильме «День счастья»
10.30 Дисней клуб
11.00 Новости
11.15 Непутевые заметки
11.30 Пока все дома
12.15 Утренняя звезда
13.00 Служу России
13.30 Играй, гармонь любимая
13.55 Крестьянские ведомости
14.30 Все путешествия команды Кусто
15.25 Смехопанорама
16.00 Новости
16.15 Клуб путешественников
17.05 Футбольное обозрение
17.40 Дисней клуб
18.35 Колесо истории
19.25 Алексей Баталов в серии «Жизнь замечательных людей»
20.00 Золотая серия. Фильм «Дорогой мой человек»
22.00 Время
22.45 Приключенческая комедия «Гудзонский ястреб»
00.30 Людмила Чурсина в программе «Абажур»
01.00 Новости
01.15 «Багз-3» «Бегство» (до 02.15)

РОССИЯ

9.00 Мультфильм «Дюймовочка»
9.30 Служу Отечеству
10.00 Мультфильм «Золотая антилопа»
10.30 Почта РТР
11.00 Доброе утро, страна
11.30 Сам себе режиссер
12.00 Аншлап...
13.00 Русское лото
13.40 Мир книг с Леонидом Куралёвым
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.30 Федерация
16.10 Парламентский час
17.10 Закон и порядок
18.00 Диалоги о животных
19.00 Старая квартира. Год 1979-ый.

Бурятское ТВ

18.00 Мультфильм
18.15 Концерт Гостелерадиокомпании
18.45 Деловое время
19.00 - Вести
00.35 Дежурная часть
01.00 Фильм «Я была на Марсе» (Германия-США) (до 02.25)

09.00 Арктика
14.30 Арктика
15.10 Арктика
15.15 Арктика
15.20 Арктика
15.25 Арктика
15.30 Арктика
15.35 Арктика
15.40 Арктика
15.45 Арктика
15.50 Арктика
15.55 Арктика
16.00 Арктика

15.30 Арктика
15.35 Арктика
15.40 Арктика
15.45 Арктика
15.50 Арктика
15.55 Арктика
16.00 Арктика

16.00 Арктика
16.05 Арктика
16.10 Арктика
16.15 Арктика
16.20 Арктика
16.25 Арктика
16.30 Арктика
16.35 Арктика
16.40 Арктика
16.45 Арктика
16.50 Арктика
16.55 Арктика
17.00 Арктика

17.00 Арктика
17.05 Арктика
17.10 Арктика
17.15 Арктика
17.20 Арктика
17.25 Арктика
17.30 Арктика
17.35 Арктика
17.40 Арктика
17.45 Арктика
17.50 Арктика
17.55 Арктика
18.00 Арктика

18.00 Арктика
18.05 Арктика
18.10 Арктика
18.15 Арктика
18.20 Арктика
18.25 Арктика
18.30 Арктика
18.35 Арктика
18.40 Арктика
18.45 Арктика
18.50 Арктика
18.55 Арктика
19.00 Арктика

19.00 Арктика
19.05 Арктика
19.10 Арктика
19.15 Арктика
19.20 Арктика
19.25 Арктика
19.30 Арктика
19.35 Арктика
19.40 Арктика
19.45 Арктика
19.50 Арктика
19.55 Арктика
20.00 Арктика

20.00 Арктика
20.05 Арктика
20.10 Арктика
20.15 Арктика
20.20 Арктика
20.25 Арктика
20.30 Арктика
20.35 Арктика
20.40 Арктика
20.45 Арктика
20.50 Арктика
20.55 Арктика
21.00 Арктика

21.00 Арктика
21.05 Арктика
21.10 Арктика
21.15 Арктика
21.20 Арктика
21.25 Арктика
21.30 Арктика
21.35 Арктика
21.40 Арктика
21.45 Арктика
21.50 Арктика
21.55 Арктика
22.00 Арктика

22.00 Арктика
22.05 Арктика
22.10 Арктика
22.15 Арктика
22.20 Арктика
22.25 Арктика
22.30 Арктика
22.35 Арктика
22.40 Арктика
22.45 Арктика
22.50 Арктика
22.55 Арктика
23.00 Арктика

23.00 Арктика
23.05 Арктика
23.10 Арктика
23.15 Арктика
23.20 Арктика
23.25 Арктика
23.30 Арктика
23.35 Арктика
23.40 Арктика
23.45 Арктика
23.50 Арктика
00.00 Арктика
00.05 Арктика
00.10 Арктика
00.15 Арктика
00.20 Арктика
00.25 Арктика
00.30 Арктика
00.35 Арктика
00.40 Арктика
00.45 Арктика
00.50 Арктика
00.55 Арктика
01.00 Арктика

19.55 Город «У»
20.20 Рек-тайм
20.30 Вести
01.30 Вести
02.00 Подарочность
02.10 Дежурная часть
02.20 Горная десятка
02.30 Вести
03.00 Вести
03.30 Вести
04.00 Вести
04.30 Вести
05.00 Вести
05.30 Вести
06.00 Вести
06.30 Вести
07.00 Вести
07.30 Вести
08.00 Вести
08.30 Вести
09.00 Вести
09.30 Вести
10.00 Вести
10.30 Вести
11.00 Вести
11.30 Вести
12.00 Вести
12.30 Вести
13.00 Вести
13.30 Вести
14.00 Вести
14.30 Вести
15.00 Вести
15.30 Вести
16.00 Вести
16.30 Вести
17.00 Вести
17.30 Вести
18.00 Вести
18.30 Вести
19.00 Вести
19.30 Вести
20.00 Вести
20.30 Вести
21.00 Вести
21.30 Вести
22.00 Вести
22.30 Вести
23.00 Вести
23.30 Вести

«Ариг Ус»
16.00 Ариг ус детям: м/ф «Веселая карусель», «История одного города»
09.30 М/с «Серебряный конь» 11 с
10.00 Серил «Филлипер 2» 11 с
10.50 М/с «Альф» 11 с
11.15 Нон-стоп-лист
11.20 Путешествия с нац. Георг. Обществом
12.15 Маленькое утреннее шоу 3.К.
12.35 Наше кино: Памяти Р.Быкова и ф «Звонят откройте дверь» Тверской
14.00 Гала-концерт звезд эстрады на 15.30 Нон-стоп-лист
15.35 Т/с по выходным «Робин Гуд» 25 с
16.30 Слово жизни
17.00 Тс «Зачитница» 5.6 с
18.40 Музыкальный подарок
19.00 ТCB-шоу
19.25 Нон-стоп-лист
19.30 Вы-очевидец
20.00 Наше кино: «Кавказская пленница»
21.35 Нон-стоп-лист
21.40 Антонио Бандерас в фильме «Короли Мамбо»
23.35 Радио хит
00.35 Пэйзбол

ОТБ

13.00 Программа передач
13.05 Детский канал «Дашуткины минутки»
13.10 М/ф «Шайбу, шайбу»
13.30 «Сразись с чемпионом»
13.50 Мир Вашему дому.
14.00 На самом деле.
14.15 В объективе - животные.
14.40 Детский канал «Поздравлялка» и мальчишки
14.45 «Хорошие книжки для девочки и мальчишки»
14.50 «Мастер-класс»
15.05 «Щас спою»
15.25 «Не моргай»
15.35 М/ф «Элвин и бурундучи»
16.00 Т/с «Лесси»
16.25 «За Садовым кольцом»
16.55 Новости.
17.10 Погода на неделю.
17.15 Книжный мир.
17.25 Х/ф «Стрелуха»
18.40 Телеигра «Слободка»
18.45 Елена Камбурава в программе «Острова В. Малевича»
19.25 21 кабинет.
19.55 М/сериал для взрослых «Царь горы»
20.15 «Двенадцать решительных женщин» Ток - шоу.
21.00 «Московский шлягер»
21.20 Т/с «Поли» (США, 1996)
21.45 «Жил- был русский богатырь» Вечер памяти чемпиона Олимпийских игр по вольной борьбе И. С. Ярыгина.
23.05 Новости
23.10 Прогноз погоды
23.15 Оставайтесь с нами.
23.30 Боевик по-советски «Катала»

РАДИО

7.12-8.00 - Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии».
8.10-9.00 - Литературно-художественная программа «Алтаргана».
9.10-10.00 - Школьный канал: «Таланты и поклонники» - У нас в гостях народный артист республики В.Д.Шульгин (к юбилею ведущего актера детского театра «Ульгэр») «Эдиршүүл» - итоги республиканского детского шахматного турнира на призы Бурятского радио.
7.12-8.00 - Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии».
8.10-9.00 - Литературно-художественная программа «Алтаргана».
9.10-10.00 - Школьный канал: «Таланты и поклонники» - У нас в гостях народный артист республики В.Д.Шульгин (к юбилею ведущего актера детского театра «Ульгэр») «Эдиршүүл» - итоги республиканского детского шахматного турнира на призы Бурятского радио.

РАДИО

6.12-7.00 - Программа «Утро Бурятии».
7.15 - Программа «Встречи». «Свое дело», Малый бизнес в Бурятии. Проблемы. Перспективы
7.40-8.00 - «Юность республики» (на бур. яз.).
12.00 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой».
12.10-13.00 - Музыкальная программа «Час вашего письма»
19.12-20.00 - «Вчера, сегодня, завтра». Информационная программа.

19.55 Город «У»
20.20 Рек-тайм
20.30 Вести
01.30 Вести
02.00 Подарочность
02.10 Дежурная часть
02.20 Горная десятка
02.30 Вести
03.00 Вести
03.30 Вести
04.00 Вести
04.30 Вести
05.00 Вести
05.30 Вести
06.00 Вести
06.30 Вести
07.00 Вести
07.30 Вести
08.00 Вести
08.30 Вести
09.00 Вести
09.30 Вести
10.00 Вести
10.30 Вести
11.00 Вести
11.30 Вести
12.00 Вести
12.30 Вести
13.00 Вести
13.30 Вести
14.00 Вести
14.30 Вести
15.00 Вести
15.30 Вести
16.00 Вести
16.30 Вести
17.00 Вести
17.30 Вести
18.00 Вести
18.30 Вести
19.00 Вести
19.30 Вести
20.00 Вести
20.30 Вести
21.00 Вести
21.30 Вести
22.00 Вести
22.30 Вести
23.00 Вести
23.30 Вести

«Ариг Ус»
16.00 Ариг ус детям: м/ф «Веселая карусель», «История одного города»
09.30 М/с «Серебряный конь» 11 с
10.00 Серил «Филлипер 2» 11 с
10.50 М/с «Альф» 11 с
11.15 Нон-стоп-лист
11.20 Путешествия с нац. Георг. Обществом
12.15 Маленькое утреннее шоу 3.К.
12.35 Наше кино: Памяти Р.Быкова и ф «Звонят откройте дверь» Тверской
14.00 Гала-концерт звезд эстрады на 15.30 Нон-стоп-лист
15.35 Т/с по выходным «Робин Гуд» 25 с
16.30 Слово жизни
17.00 Тс «Зачитница» 5.6 с
18.40 Музыкальный подарок
19.00 ТCB-шоу
19.25 Нон-стоп-лист
19.30 Вы-очевидец
20.00 Наше кино: «Кавказская пленница»
21.35 Нон-стоп-лист
21.40 Антонио Бандерас в фильме «Короли Мамбо»
23.35 Радио хит
00.35 Пэйзбол

ОТБ

13.00 Программа передач
13.05 Детский канал «Дашуткины минутки»
13.10 М/ф «Шайбу, шайбу»
13.30 «Сразись с чемпионом»
13.50 Мир Вашему дому.
14.00 На самом деле.
14.15 В объективе - животные.
14.40 Детский канал «Поздравлялка» и мальчишки
14.45 «Хорошие книжки для девочки и мальчишки»
14.50 «Мастер-класс»
15.05 «Щас спою»
15.25 «Не моргай»
15.35 М/ф «Элвин и бурундучи»
16.00 Т/с «Лесси»
16.25 «За Садовым кольцом»
16.55 Новости.
17.10 Погода на неделю.
17.15 Книжный мир.
17.25 Х/ф «Стрелуха»
18.40 Телеигра «Слободка»
18.45 Елена Камбурава в программе «Острова В. Малевича»
19.25 21 кабинет.
19.55 М/сериал для взрослых «Царь горы»
20.15 «Двенадцать решительных женщин» Ток - шоу.
21.00 «Московский шлягер»
21.20 Т/с «Поли» (США, 1996)
21.45 «Жил- был русский богатырь» Вечер памяти чемпиона Олимпийских игр по вольной борьбе И. С. Ярыгина.
23.05 Новости
23.10 Прогноз погоды
23.15 Оставайтесь с нами.
23.30 Боевик по-советски «Катала»

РАДИО

7.12-8.00 - Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии».
8.10-9.00 - Литературно-художественная программа «Алтаргана».
9.10-10.00 - Школьный канал: «Таланты и поклонники» - У нас в гостях народный артист республики В.Д.Шульгин (к юбилею ведущего актера детского театра «Ульгэр») «Эдиршүүл» - итоги республиканского детского шахматного турнира на призы Бурятского радио.

РАДИО

6.12-7.00 - Программа «Утро Бурятии».
7.15 - Программа «Встречи». «Свое дело», Малый бизнес в Бурятии. Проблемы. Перспективы
7.40-8.00 - «Юность республики» (на бур. яз.).
12.00 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой».
12.10-13.00 - Музыкальная программа «Час вашего письма»
19.12-20.00 - «Вчера, сегодня, завтра». Информационная программа.

РАДИО

6.12-7.00 - Программа «Утро Бурятии».
7.15 - Программа «Встречи». «Свое дело», Малый бизнес в Бурятии. Проблемы. Перспективы
7.40-8.00 - «Юность республики» (на бур. яз.).
12.00 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой».
12.10-13.00 - Музыкальная программа «Час вашего письма»
19.12-20.00 - «Вчера, сегодня, завтра». Информационная программа.

үдэр, Субарга, сэргэ бурхан, мэргэл шүтээнэй зүйлнүүдые бүтээх, бурханай хүрэг арамнайла, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, наһа утадалгалын ном уншуулха, хоорондохи харилсаагаа һайжаруулха, тараг бэрхэ, айраг халааха, бүлэдөө даллага абаха, зурхай шудалха, бурхан, сахюуса тахиха, хаад

гоё хубсаһа оёхо, шэмэг зүүдхэл бэлдэх, гүрэм уншуулжа, заһал хүүлэх, ехэ хүниие бараалхаха, дошхон газар номгодохо, лусуудай болон уһанай балин гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэхэтэй хамта модо отолхо, тэнгэри тахиха, шулуу шорой хүдэлгэхэ, газар малтаха, харюулга хэхэ, дасанай (дуганай) һуури тахиха, гэр бариха, нохой тэжээхэ, нохой үгэхэ, үбшэ аргалха, шуһа

ФИЛОСОФИЯ ЖИЗНИ

ЯМААН-ХАЙ - ЦЕЛИТЕЛЬ

«Мне было 16–17 лет, – вспоминает Шойбон Данзановна Бадмаева (ныне здравствует), – вспухла сильно правая щека. Чего только мне не советовали, предлагали даже сделать операцию. В общем по-мучилась. Тогда моя мать посоветовала мне пойти к абгаю, то есть к Ямаан-хаю. Жили мы в одном улусе, но на разных поселениях. Когда я пришла, то его дома не оказалось, ушел за табуном. – Дочка, иди на север, дойдешь до опушки леса, там и найдешь его, – сказала мне его жена, тетя Бутсуу.

Ямаан-хай сидел, скрестив ноги. Побрызгав водкой, которую я принесла, три раза подул на щеку и сказал: «Выздоровеешь, не беспокойся». И вдруг он, как сидел со скрещенными ногами, так и поднялся в воздух и затем спустился, встал ногами на землю. Я опешила и сильно испугалась.

– Доченька, не бойся, иногда так со мной бывает, – сказал мне абгай.

А опухоль на щеке постепенно исчезла.

Житель улуса Гутай Ниндак Номогонович Номогонов (ныне здравствует), не раз встречавшийся со своим удивительным земляком, вспоминает: «Когда мне было десять с лишним лет, со мной происходили странные вещи. Ночью, не просыпаясь, вставал и бродил по дому, мог выйти из дома, идти куда угодно. Во сне пролезал через ограды. Когда ночные путешествия стали опасны для жизни, я запряг коня в телегу и поехал к Ямаан-хаю в Амгаланты, что в километрах тридцати от Гутая.

Абгай расстегнул мою рубашку, подул три раза и сказал, что больше со мной такого не будет. И в самом деле, с тех пор я перестал во сне ходить».

После рождения первенца у Санжиевой Хандасуу Будаевны (ныне здравствует) сильно разболелась грудь и она вынужденно пошла к Ямаан-хаю:

«Когда я пришла, то возле его маленького старенького домика, не имеющего никакой ограды, толпились люди в ожидании приема. Я передала ему мою просьбу. Он мне сказал: «Доченька, эти люди нам не дадут поработать. Я пасу табун у южной возвышенности, подойди попозже туда».

Встретив меня в указанном месте, Ямаан-хай подул на грудь и сказал: «У тебя она была остужена, теперь поправится. Вижу, что твой сын имеет хороший аппетит, придешь домой, дай ему пососать эту грудь и все пройдет». Так и случилось.

ЯМААН-ХАЙ - ЯСНОВИДЕЦ

Продолжает рассказ Х.Б.Санжиева:

«Затем Ямаан-хай, подумав, сказал: «Твой сын вырастит хорошим человеком. Но после 30 лет... тяжело будет».

Я была молодая, полная оптимизма, беспечная и мне даже в голову не пришла мысль о том, что что-то плохое может случиться в далеком-далеком будущем, аж через 30 лет. Я тогда не могла предположить, что передо мной стоит такой простой и в то же время такой великий провидец, живущий рядом со мной, на нашей земле.

Тот мой сын, Сашка, действительно вырос хорошим человеком, стал летчиком, командиром корабля АН-24, летал по стране, но по нелепой случайности (?) на земле оборвалась его жизнь на 33-м году. Если бы я в то время не была столь наивной, молодой-зеленой, хотя бы немножко понимала тот факт, что Ямаан-хай является божественно воплощенным духовидцем, то расспросила бы его о том, когда и что мне следует предпринять, какие молитвы или благодеяния совершать, чтобы отвести от сына угрожающую опасность».

Послушаем продолжение рассказа Н.Н.Номогонова:

«Получив благословение, собрался домой. Прощаясь со мной, абгай сказал: «Около речки Барун-Амгаланты ты встретишься с дочерью Дугара, подвези, пожалуйста, ее сюда на телеге». Ямаан-хай оказался провидцем: точно на том месте, о каком он говорил, действительно сидела девушка и, страдая от жары, пила воду. Той девушке сейчас за 60 лет, зовут ее Дулмасу Дугаровна. Вся жизнь она проработала учительницей в родной школе».

Одно улусник ясновидца Цыденжап Мухадаев рассказывал многим следующий случай.

Однажды к Ямаан-хаю приехал человек из Тугнуя. Едва увидев его, абгай сказал: «Вытащи быстро водку, посланную бедной старушкой. Ей скажешь, что сын ее скоро вернется, пусть не беспокоится. А то масло, которое ты спрятал по дороге ко мне, отдашь обратно старушке. Таким мошенникам, как ты, я не помогаю. Иди». Оказалось, что посланное старушкой поллитра топленого масла тот действительно спрятал в стожу сена в местности Дабатын Бом.

Вспоминает участник войны ныне здравствующий Цыден-Доржо Цыренович Дондубон:

«Отъезжающим на фронт парней Ямаан-хай принимал вне очереди. Благословлял и каждому давал в руки 10-копеечную монету и наказывал не терять и постоянно носить с собой (теперь можно сказать, что она являлась энергетически заряженным оберегом). Так, из трех друзей, отправившихся на войну, вернулись живыми мы вдвоем с Бато».

«С целью проверки, обладает ли Ямаан-хай действительно уникальными способностями или обманывает людей, – продолжает свой рассказ Цыден-Доржо Цыренович, – молодые ребята – комсомольцы запрятали в стожу сена нож в серебряной оправе, зашли и начали говорить, что, дескать, потеряли хороший нож. Ямаан-хайотреагировал моментально: «Идите, заберите свой нож из стога, иначе он на самом деле может отсюда исчезнуть».

В самый разгар сражения на ленинградском фронте в 1943 году отец фронтовика, ныне здравствующего Базыра Бухадеевича Бухадеева, обратился к Ямаан-хаю. Ответ был такой: «Твой сын сидит за столиком в землянке и крутит телефон (т.е. «вертушку»). Над ним имеется 12–13 командиров. Вскоре получишь письмо от сына. Показалась обратная дорога. Да, он придет домой». Этому предсказанию родители Базыра Бухадеевича конечно же не поверили: мыслимо ли дело, кто же отпустит домой в такое тяжелое военное время, перемудрил на этот раз старик наш. Но скоро пришло письмо, а вслед за ним, в октябре 1943 года, неожиданно ворвался домой сам Базырка...

Из серии «Байкал-космос» В.ДЛБАЕВ.

(Продолжение следует).

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

НАМАРАЙ ҺҮҮП ХАРА НОХОЙ, ҮБЭЭЭЙ ЭХИН ХАРАГШАН ГАХАЙ ҺАРАНУУД

Буряад литэ	28	29	30	30	1	2	3
Европын литэ	16	17	18	19	20	21	22
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагба Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	улагшан тучлай	шара луу	шарагшан могой	сагаан морин	сагаогшан хонин	хара бишэн	харагшан тахья
Мэнгэ	7улаан	бсагаан	5шара	4ногоон	3хэхэ	2хара	1сагаан
Һуудал	хшц	гал	шарой	түмэр	огтаргой	уһан	уула

Гарагай 2-то хуушанай 28 (ноябрийн 16).

Улаагшан туулай, 7 улаан мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тантрын тариинуудые уншаха, Нараңда, Һарада, бусад юртэмсэнүүдтэ зальбарха, тэнгэри тахиха, буян үйлэдэхэ, эм найруулха, хубсаһа эсхэхэ, хубсаһа оёхо, гэр бариха, үзэгтэ һураха, ногтуе, галзуе номгоруулха, тангаригаа болоулха, дайсаниие номгодохо, даллага абаха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, балин гаргаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, бэри буулгаха, нүүхэ, тон шэнэ газарта бууса түхээрхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ, тээрмэ бариха, суглаа зарлаха, тангариг үргэхэ, улай гаргаха, шуһа ханаха, төөнхэхэ, мал эмнихэ, хүншүү, хэрбоһо гаргаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 3-да хуушанай 29 (ноябрийн 17).

Шара луу, 6 сагаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Бурхан, лусууд, тэнгэри, сахюуса тахиха, нүгэлөө наманшалха, хэшгэ уриха, даллага абаха, үдэс буян хэхэ, хяһа гаргаха, шабар хатааха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, наһа утадалгалын ном уншуулха, амгалан байдалай түлөө хэрэг бүтээхэ, тараг бэрхэ, айраг халааха, абаһанаа бусааха, уһа гаталха, угаал хэхэ, амрагтайгаа золгохо, номой үйлэ эхилхэ, тэрэнэ гүйсөөхэ, хэрэг зарга эрхилхэ, дайсаниие болон ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр хүүргэ бариха, тээрмэ бодхоохо, шуһа ханааха, төөнхэхэ, хүниие зобоохо, наһа барагшые хүдөөлхэ, бэри буулгаха, эд худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, сангарил хураха, маани сахиха, замда гараха, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, улай гаргаха, агнуури хэхэ, ном оршуулха, бузар буртаг гаргаха, хүниие үзэн ядаха, хутага бүлөүдэхэ, хюмһа абаха мэтын үйлэнүүд хориолтай.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хүнэһэн зайлааг төөрхөхө.

Гарагай 4-дэ хуушанай 30 (ноябрийн 18).

Шарагшан могой, 5 шара мэнгын, шоройдо һуудалтай

тодхор, ада шүдхэр дараха, тангаригаа болоулха, ном оршуулха, засаг түрдэ ошохо, гуйлтаяа мэдүүлхэ, лусууд хүндэлхэ, үбшэ аргалха, мал үүсэлхэ, хариин нятаг руу ошохо, холын аянда мордохо, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, эльбэ дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин шулуу, шорой хүдэлгэхэ, газар малтаха, гэрэй һуури тахиха, угаал хэхэ, модо отолхо, гэрһээ хэрэглэл газашань гаргаха, гүрэм уншуулха, ноёной ордондо заргалдаха, наһа барагшые хүдөөлхэ, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эрлигтэй ушарха.

Гарагай 5-да хуушанай 30 (ноябрийн 19). Энэ Һарада 30-най үдэрнүүд дахсалдаба.

Сагаан морин, 4 ногоон мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, лусууд тахиха, эм найруулха, шуһа ханаха, төөнхэхэ, гал мандал хэхэ, хараал, хулгай дээрмэ дараха, дайсаниие номгодохо, бурханай шэрээдэ мандал тахиха, буян үйлэдэхэ, гэр бариха, хубсаһа эсхэхэ, тараг бэрхэ, айраг халааха, үзэгтэ һураха, бурханай ном уншаха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, эм найруулха, замда гараха, тангаригаа болоулха, агнуури хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэрһише сор гаргаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ, гэрһээ хэрэглэл газашань гаргаха, нүүхэ, шэрдэг бэрхихэ, хэрэлдэхэ, хүнтэй дайсад болохо, мори худалдаха, худалдажа абаха, хубүүдые сэрэгтэ үдэшэхэ, үхибүү хүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тэшэнэ эльгээхэ, үһээ угааха, бэлбэһэн эхээрэй гэртэ ошохо мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эрлигтэй ушарха.

Гарагай 6-да шэнын 1 (ноябрийн 20).

Сагаагшан хонин, 3 хүхэ мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Номой сахюусанда үргэл үргэхэ, лусууд тахиха, эм найруулха, замда гараха, даллага абаха, буян хэхэ, хубсаһа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, модо һуулгаха, хонойной ноһо, арһа, мяд хэрэглэхэ, зохёол бэшэхэ, уранай зүйл бүтээхэ, таряаланай газар һунган абаха,

ханаха, төөнхэхэ, ном номнохо, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, бурхан тахиха, бурханда мүргэхэ мэтын үйлэнүүд сээртэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан богони болохо.

Гарагай 7-до шэнын 2 (ноябрийн 21).

Хара бишэн, 2 хара мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, дасан (дуган), бурханай хүрэг арамнайла, наһа утадалгалын болон буян хэрэг бүтээхэ, сангарил хураха, маани сахиха, бисалгал хэхэ, даллага абаха, залуу мал эмнихэ, лусууд хүдэлхэ, даагадай һүүл, дэлһэ тайраха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, номой үгэлгэ үгэхэ, эд хурааха, худалдаа наймаа хэхэ, зохёол бэшэхэ, уранай зүйл бүтээхэ, хараал сараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин ехэ уһа гаталха, дошхон газар номгодохо, агнуури хэхэ, заһага бариха, дайсаниие дараха, шуһа ханаха, төөнхэхэ, уйлаха, гасалха, һүни ябаха, хубсаһа эсхэхэ, эм найруулха, бэри буулгаха, наһа барагшын үйлэ эрхилхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, хубсаһа оёхо, шэмэглэл бүтээхэ мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 1-дэ шэнын 3 (ноябрийн 22).

Харагшан тахья, 1 сагаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тэнгэри, лусууд, бурхан, сахюуса тахиха, лун абаха, дасан (дуган) бариха, дасан (дуган), мэргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайла, эм найруулха, гэр бүрихэ, наһа утадалгалын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, андалдаа хэхэ, нүүхэ, тараг бүрихэ, айраг халааха, абаһанаа бусааха, гэрэй һуури тахиха, ваджрын (очирой), пүрбын харюулга хэхэ, мори, сар хураха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэрһише тушаал хүлээн абаха, ехэ үйлэ хэрэг эрхилхэ, үхибүү хүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тэшэнэ эльгээхэ, үгэлгэ үгэхэ, гуйраншадта юумэ бэрюулха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Бэри тухай, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ тухай асуудалаар даланда хандаха шулаха.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, мал үдэхэ, эд бариан арбажаха.

ассоциации развития культуры (А.-Н. Д. Дугаров) должны включать эти насущные вопросы бурятского литературного языка и бурятского языкознания в свои научно-исследовательские и производственные планы.

В постановлениях и решениях Народного Хурала Республики Бурятия и его комитета по науке, культуре и образованию подчеркиваются неудовлетворительная

народе выразительные средства, которые с успехом могли бы заменить любые идиоматические выражения из другого языка.

Одной из черт неудовлетворительного перевода, особенно в области словаря, являются неоправданные лексические заимствования из русского языка, которые не вызваны жизненной необходимостью, для которых в бурятском языке либо еще не найдены точные соответствия, либо имеющиеся национальные словарные соответствия, явно игнорируются

инородческими номенклатурными должностями русского паризма, например, гулава «глава», тайшаа «тайша», таршанаа «старшина», борной «выборной» и т.д., которые теперь в перестроенное время с возвратом этих номенклатурных должностей в наше общество слова стали частотными общественно-политическими терминами в наших республиканских газетах и журналах, а также в быту.

Развитие бурятской национальной культуры в советское время

справочниках одни и те же слова пишется по-разному. Наибольший разницей в правописании падает на заимствованные слова.

Как известно, заимствованные слова с необходимостью для бурятского языка сочетанием согласных и гласных вызывает чрезмерную трудность в правописании. Бурятский язык не допускает сочетания двух и более согласных в начале слова, а также иногда в определенных положениях даже в середине слова, например: биргадир вместо «бригадир», нагайдно вместо «наглядно», а в русском языке вполне допустимы сочетания четырех согласных звуков в начале слова, например, истреца и т.д.

В правописании заимствованных слов должны быть установлены определенные экстралингвистический и интролингвистический принципы. В этом отношении, как нам кажется, необходимо оставить старые дореволюционные русские заимствования, как-то: үгэрсэ «огурца», дэрэбэн «деревня», дугааг «дуга», хилээмэн «хлеб», орооһон «рожь», пезиэн «печь», сүүмхэ «сумка», хармаан «карман», үйлэс «улица», пулаад «платок», хэрэлсээ «крыльцо», бооһих «бочка» и т.д. - уже полностью приспосаблившиеся к орфографическим нормам бурятского языка.

Ведь нельзя же нам идти против давно установившихся в бурятском языке известных традиций, по которым старые заимствования оформляются в соответствии с их произношением по фонетическим нормам бурятского языка. Вместе с тем, нельзя огульно распространять это своего рода правило, без исключения на все заимствованные слова позднего времени, как-то: клуб, сарафан, брезент, комната и т.д. Кроме того, такое написание как «хүдүүб», как предлагал в свое время в своих работах известный лингвист, доктор филологических наук Ц.Б. Цыдендамбаев, вместо общепринятого в бурятском языке русского начертания «клуб» влекло бы к нарушению установившихся традиций в правописании заимствованных слов. Ведь наша бурятская орфография с самого начала разрабатывалась именно с учетом заимствования, вместе со словами и новых заимствованных фонем и букв из русского языка. Поэтому без серьезного основания подлинное заимствованных слов более позднего периода к фонетическим законам бурятского языка являлось бы в некоторой степени отрывом бурятского языка от русского языка. Такой отрыв вредно бы отозвался прежде всего на усвоении русского языка в бурятских школах. Иногда в правописании заимствованных слов типа: бур. комнато «комната», принято половинчатое, сомооново решение. В монгольских языках, в том числе бурятском, действует неотъемлемый железный закон сингармонизма гласных. Согласно закону сингармонического ряда в современном орфографическом справочнике бурятского правописания записано: «Если ударение падает на мужской гласный в начальном слоге слова, то все последующие гласные должны быть гласными мужского ряда, а если ударение падает на женский гласный в начальном слоге слова, то все последующие гласные слова должны быть женскими». Этот закон механически перенесли на правописание заимствованных слов, типа: комнато, где в начальном слоге ударение падает на «о», то стало быть в конце слова обязательно по закону сингармонизма должен быть гласный «о». Однако ученик, например, б класса, изучающий одновременно русский и бурятский языки, не знает, что такое закон сингармонизма, поэтому от него невозможно ожидать правильного правописания слов типа: «комната» в том и другом языке, так как он непременно запутается. Здесь, по-видимому, следует предложить написать по-бурятски комната как в русском. В связи с этим нам следует учесть и другую крайность, которая может нас увести к тому, что слова типа: бидруу, бооһих, хэрэлсээ, хармаан, үгэрсэ, үйлэс и т.д. писать, сохраняя русские начертания, как ведро, бочка, крыльцо, карман, огурца, улица. Такое правописание этих слов, не совпадающее с установившимся в бурятском языке произношением, было бы ломкой существующей, хотя далеко не совершенной, орфографии и привело бы к отрыву бурятского литературного языка от соответствующего разговорного языка.

У.Ж.Ш. ДОНДУКОВ, доктор филологических наук

О ПРОБЛЕМАХ БУРЯТСКОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ

постановка изучения литературного языка среди бурятского населения, а также медленное решение вопроса коренизации начальных и средних школ и детских яслей и садов. Для решения этого актуального вопроса крайне необходимо в первую очередь создавать и издавать в достаточном количестве различного вида и назначения учебников, учебных пособий, самоучителей и двуязычных школьных словарей, а также кубиков-рубликов и азбучных учебников для детских яслей и садов по бурятскому языку. Для написания и составления этих учебников, учебных пособий, самоучителей и словарей, кубиков-рубликов желательно было бы привлечь специалистов высокой квалификации, например, профессорско-преподавательский состав вузов и ведущих преподавателей начальных и средних школ, а также всех желающих энтузиастов с последующим объявлением конкурса «За лучший учебник по бурятскому языку» и т.д. В этом серьезном деле, по-видимому, не обойтись без щедрого спонсорского финансирования с призами не только со стороны Министерства образования Республики Бурятия, но и со стороны крупных акционерных заводов и фабрик и малых предприятий, различных ассоциаций и бирж, банков, находящихся в нашей республике.

Для становления и дальнейшего упрочения статуса государственного бурятского языка в первую очередь следует начать с фронтального обучения разговорной речи не только бурят, владеющих только русским языком, как говорится от мала до велика, но и всех других представителей различных национальностей, желающих изучать бурятский язык. С целью широкой пропаганды литературного бурятского языка и приближения к нему различных слоев его населения нам республиканским газетам, выходящим как на бурятском, так и на русском языках, республиканскому радио, телевидению, нашим театрам, Домам культуры, клубам, музеям и другим учреждениям культуры необходимо усилить культурно-просветительную работу на бурятском языке.

Роль русского языка в развитии и обогащении литературного бурятского языка весьма значительна. Русский язык способствует обмену прежде всего научными, техническими и культурными ценностями, создаваемыми не только народами государств СНГ, но и народами других стран, всей нашей планеты.

Чтобы сделать доходчивым для многодиалектного бурятского населения издаваемые на литературном бурятском языке газеты, журналы, книги по всем областям знаний, художественные произведения, нужно улучшить в первую очередь орфографию литературного бурятского языка, которая страдает серьезными недостатками, и уровень качества переводов с русского на бурятский язык, который оставляет желать лучшего.

В наших переводах мы встречаем немало случаев буквальной передачи целых предложений, даже отдельных словоочетаний и слов, без учета их роли в данном контексте и часто без учета литературных и стилистических норм бурятского языка, что приводит к нежелательным результатам, создающим отрицательную реакцию, отбивающую вкус у широких читательских масс. Попытки перевести тот или иной текст приводит если не к полной непонятности этого текста, то, во всяком случае, утяжеляют, тормозят развитие и широкую популяризацию бурятского литературного языка. Неуклюжая дословщина, встречающаяся в переводах, создает порой ложное впечатление о стилистической негибкости, скудности лексического богатства бурятского языка.

Одной из серьезных причин буквализма в переводах является неумение найти в родном языке чисто национальные, широко употребляемые

выражалось прежде всего в широком и интенсивном появлении научных понятий и научно-технических терминов, в освоении новых областей культуры и техники, в распространении интернационального словаря, в расширении и частотности употребления отвлеченной лексики, в расцвете художественной бурятской литературы. В этом отношении влияние русской речевой культуры на язык бурятского народа велико и плодотворно. Поэтому нам нельзя бурятский литературный язык отрывать от его исторических наслоений советского периода и отторгать его от продолжающегося в наше время естественного обогащения элементами русского языка, а также посредством его элементов из других языков. В этом отношении необходимо заметить, что ингибиторское стремление ориентироваться только на язык и культуру монголоязычных народов и народов всего Востока является глубоко ошибочным и явно противоречит объективным и общепринятым научным закономерностям развития языков и культур народов Востока.

Путь, по которому идет развитие и обогащение литературного бурятского языка, является для него прогрессивным и в силу этого вполне естественным и закономерным. В связи с новыми общественными условиями, связанными с перестройкой и переходом на капиталистический путь развития всего нашего общества одни слоги лексики, отвечающие понятиям коммунистических идей тоталитарного режима и советской исполнительской власти, начинают постепенно исчезать со страниц газет и устной речи, например, партком, райком КПСС, райисполком, соцреализм и т.д., вместо них заимствуются новые неологизмы, например, консенсус, рейтинг, альтернатива, ваучер, секвестр, реструктуризация и т.д.

Если обозреть всю прошедшую историю развития бурятского литературного языка за советский период, то можно заметить, что было в нем немало смелого повтора в образовании целых пластов терминологической лексики в различных отраслях науки, техники и изыскания новых языковых средств выражения, которые значительно обогатили лексический состав бурятского языка и во многом способствовали формированию секуляризованного языка культуры.

Еще одним из существенных проблем бурятского языкознания является неблагоприятное состояние орфографии бурятского языка. Из-за отсутствия определенных четких правил в наших орфографических

Серьезное теоретическое решение всех этих вопросов может быть осуществлено только посредством глубоких и кропотливых исследований истории развития бурятского языка, только в результате изучения его историко-грамматического строя в сравнительно-историческом аспекте и привлечении всей совокупности лингвистических явлений не только бурятского, но и родственных ему языков монгольских и некоторых индоевропейских с точки зрения исторического строения языков, исторически тесно контактировавшихся с монгольскими.

Отдел языкознания Бурятского института монголоведения, этнологии и тибетологии (У.Ж.Ш. Дондуков), кафедра бурятского языка и литературы Бурятского государственного университета (У.Ж.Ш. Дондуков), всебурятская

В развитии бурятской национальной культуры в дореволюционное время оказывали влияние духовные и культурные ценности народов Востока. Влияние духовной и материальной культуры народов особенно Тибета, Индии и Китая на национальную культуру монголоязычных народов огромно. Громадное, организуемое влияние буддийской религиозной литературы, охватывающей вопросы философии, эстетики, социологии, астрономии, медицины, языкознания, поэзии, этнографии и т.д. шло через классический монгольский письменный язык на бурятский. В результате этого в бурятском языке мы имеем огромный пласт лексики в виде научных, философских, общественно-политических и других терминов, фразеологизмов, например, мяни, мэгом, боти, жама, даража, дамжаа, нирба и т.д., которые в советский период были неоправданно архаизированы, а теперь снова стали широко употребляться в нашей прессе.

В годы культурной революции в Бурятии под лозунгом за создание литературного языка, свободного от идеи панмонголизма, бурятский язык интенсивно осебяждался от подобных вышеперечисленных так называемых ламанско-буддийской лексики. Также в связи с советским укладом строя из лексики бурятского языка исчезали слова, связанные с

К юбилею ученого, профессора Г.Б. Дагданова

НОВАТОР ОТЕЧЕСТВЕННОЙ СИНОЛОГИИ

В МОСКВЕ на заседании спецсовета при Институте востоковедения РАН бурятским синологом Геннадием Дагдановым была успешно защищена докторская диссертация по ориенталистике на тему: «Мэн Хаожань в культуре средневекового Китая» на основе одноименной монографии, выпущенной в 1991 году издательством «Наука».

Геннадий Баторович Дагданов родился в 1948 году в живописном уголке земли — селе Кутанка Осинского района Иркутской области. Окончив школу в Иркутске, Геннадий поступил в Ленинградский государственный университет. После окончания Восточного факультета ЛГУ, Геннадий Баторович служил офицером-переводчиком на российско-китайской границе. В 1980 году окончил аспирантуру Института востоковедения, успешно защитил кандидатскую диссертацию, работал научным сотрудником БНЦ. С 1991 года работает заведующим кафедрой восточной филологии.

Среди российских китайистов бурятский ученый известен давно. Его научные статьи и тезисы выступлений на конференциях и симпозиумах в стране и за рубежом выходили в свое время в престижных специализированных журналах и коллективных научных сборниках, освещающих историческое развитие и современное состояние мировой синологии. «Монахи - поэты - отшельники», Новосибирск, 1983; «Чань-буддизм в творчестве Ван Вэя», - Новосибирск, 1984; «Теоретические проблемы изучения литературы Азии и Африки», - Болгария, Варна, 1984; на научных конференциях в КНР, посвященных изучению китайской классической литературы (Цилиньский университет, 1987); «Система яшэн - составная часть психофизической тренировки цигун в Китае» (XVI научная конференция «Общество и государство в Китае» - М., 1985; «Мэн Хаожань в оценках современников», («Теоретические проблемы изучения литературы Дальнего Востока» - М.-Л., 1986; «Буддизм в литературе и культуре средневекового Китая», («Буддизм и литературно-художественное творчество народов Центральной Азии» - Новосибирск, 1986; «Социальная роль поэта в средневековом Китае») («Общество и государство в Китае» - М., 1986; «Мэн Хаожань (к проблеме изучения жизни и творчества)» («Общество и государство в Китае» - М., 1989; «Стихи Ли Бо о Мэн Хаожане») («Общество и государство в Китае» - М., 1989; «Буддийские произведения Мэн Хаожаня»)

(«Общество и государство в Китае» - М., 1990; «Традиционная система цигун в Китае» («Психологические аспекты буддизма»), - Новосибирск, 1991 и т.д.

Приступая непосредственно к освещению самой монографии, скажем, что эпоха Тан (618-907), ставшая «золотым веком» поэзии «Средневекового государства», породила большое число талантливых мастеров изящной словесности. «Полное собрание танских стихотворений», составленное еще в XVIII в. включает себя сорок восемь тысяч произведений 2200 авторов. И танская поэзия расцвела, разумеется, не на пустом месте, а на подготовленной почве; плеяда таких талантливых поэтов этого периода, как Мэн Хаожань (689-740) и Ван Вэй (701-761), Ли Бо (701-762) и Ду Фу (712-770), Юань Чжэнь (779-831) предшествовало, например, творчество Цюй Юаня (340-278 до н.э.), Тао Юаньмина (365-427), Се Линьюня (385-433) и Юй Сяня (513-581).

Бурятский синолог говорит, что выбор данной темы для монографии был обусловлен тем, что творчество Мэн Хаожаня, представителя старшего поколения танских поэтов, в контексте средневековой китайской культуры представляется значимым и актуальным для понимания феномена «Золотого века». К тому же эта проблема для нашего китайиста явилась продолжением исследований, начатых под руководством проф. Л.З. Эйдлина в аспирантуре в секторе литератур Дальнего Востока и стран Индокитайского полуострова Института востоковедения Академии наук СССР в 1977-1980 гг. Тогда же Г.Б. Дагдановым была защищена кандидатская диссертация на тему «Влияние чань-буддизма на творчество танских поэтов».

В докторской же диссертации и монографии «Мэн Хаожань в культуре средневекового Китая» бурятский ученый впервые в отечественной синологии вводит в научный оборот перевод и комментарии произведений великого китайского поэта. Автором проанализированы все стихотворения Мэн Хаожаня, воссоздана картина жизни и творчества, культурная среда, способствовавшая становлению личности этого непревзойденного мастера изящной словесности, его мироощущение.

По утверждению исследователя, в Китае современная поэзия возникла довольно поздно и многие произведения художественно-биографической прозы двадцатого

века по традиции именовались жизнеописаниями. Причем тут жизнеописание, вправе спросить вы, дорогие читатели, к чему это? А дело в том, что на Востоке сложился особый взгляд на человеческую личность и человеческую жизнь, в корне отличающийся от западного: историческое развитие стран Востока выработало такие мировоззренческие основы, при которых личность никогда не обособлялась, не отпадала от родового древа, и человек словно бы занимал свое вечное место в обществе, в семье, в государстве. Поэтому китайского биографа, в отличие от биографа западного, почти не интересовали душевные переживания, подробности быта, житейские мелочи. Он рассказывал о своем герое лишь самое главное: когда родился, где и кем служил, какие важные и значительные поступки совершил в жизни. В биографии содержалась сумма всего содеянного человеком и выносилась ему этическая оценка.

Автор монографии констатирует, возможно, сообразуясь с вышесказанным, что «Мэн Хаожань - один из тех классиков, кому не повезло с биографическими и литературоведческими исследованиями». И во время своей научной стажировки в КНР (1986-1987 гг.) ему удалось собрать, пожалуй, наиболее полную библиографию исследовательской литературы, изданной в «Срединном государстве» за последние сорок лет и посвященной непосредственно жизни и творчеству этого выдающегося поэта.

В перечень работ вошло около тридцати наименований, - вспоминает Геннадий Баторович о своих поисках. Среди них лишь одна работа, небольшая по объему (107с.) старейшего исследователя танской поэзии, профессора Пекинского университета Чень Исина «Избранные стихотворения Мэн Хаожаня», которую можно отнести к монографическому исследованию. В книгу вошли и статьи, опубликованные автором еще в 50-е г. В китайском литературоведении это наиболее полная работа, в которой комментируется пятьдесят девять стихотворений Мэн Хаожаня.

Вызывает интерес работа Ван Цунжэня «Ван Вэй и Мэн Хаожань», где рассматривается творчество этих поэтов на традиционном материале: те же произведения привлечены для исследования, что и прежде, но с некоторыми нюансами в оценках и анализе. Несмотря на

само название книги, имена Ван Вэй и Мэн Хаожаня, их жизнь и творчество практически не связаны друг с другом: это отдельные, небольшие по объему главы.

В популярной форме рассказа изложены некоторые эпизоды жизни Мэн Хаожаня в журнале «Гуанчжоу вэньшу». Остальные, небольшие по объему из этого перечня работ, посвящены анализу строк из «Трехсот танских стихотворений», причем подавляющая часть посвящена «Весеннему утру». В настоящее время в КНР растет, и очень стремительно, интерес как к мировой литературе, так и к классической китайской поэзии и прозе. Свидетельством тому - многочисленные переиздания классики, в том числе и «Цюань Танши», т.е. «Полное собрание танских стихотворений» в двадцати пяти томах с указателем. В Шанхае осуществляется грандиозная работа по переводу этого собрания на английский язык, привлекаются лучшие специалисты-литературоведы, переводчики. Думается, что и творчество Мэн Хаожаня найдет более полное отражение в работах китайских литературоведов.

Виднейший синолог нашего отечества, основоположник современного китайоведения, акад. В.М. Алексеев, охвативший своим вниманием основные направления в изучении китайской истории, литературы и культуры, Мэн Хаожаня ставил в один ряд с прославленными Ли Бо, Ду Фу, Ван Вэем и Бо Цзюйи.

Монография бурятского сиолога о Мэн Хаожане состоит из трех больших глав, названных автором «Эпоха», «Творчество» и «Мирозозрание». В первой главе освещаются традиционные для той поры стихотворные формы, как «юэфу», «фу», «гуши», «люйши», «пайлюй», «цзюэцзюй», «ляньцзюй», «гуфэн», «юну». В работе констатируется, что все формы китайской поэзии периода Тан в той или иной

мере использовались Мэн Хаожанем, но, к слову, у него совсем отсутствует «гуфэн» и «Юну» (стихи о вещах). Далее говорится, что предвосхищая оценку творчества Мэн Хаожаня давали многие поэты-современники и более поздние. Так, великий Ду Фу известен своими высокими требованиями к поэзии, превознося поэзию Мэн Хаожаня, отмечая, что она превосходит поэзию Вао Чжао и Си Тяо. А Пи Жисю (833-883) стал первым, кто поставил Мэн Хаожаня в один ряд с Ван Вэем, Ли Бо, Ду Фу. «Их произведения относятся к лучшим периодам правления Сюаньцзуня, подняли поэзию на ступень в период «цяньюань». Те, кто исследовал этот вопрос, наиболее великими почитают Ли Бо и Ду Фу. Но среди прочих только Мэн Хаожань, из моих родных мест, может стоять рядом с ними, не будучи ущемленным». Мэн Хаожань умер в 740 году в возрасте пятидесяти одного года, судя по китайским источникам, умер, как и жил. Биографы сообщают, что последние два-три года поэта особенно часто болел, но при этом никогда не отказывался от встреч с друзьями, которые приезжали его навестить.

Вторая глава - «Творчество» - состоит из семи разделов, в заголовке которых вынесены, в основном, названия произведений поэта. Акад. В.М. Алексеев в качестве основных тем танской поэзии выделяет следующие: «Природа и поэты», «Прочь от мира», «Друг», «Чужбине», «Немилость», «Жена», «В храме», «Дерево», «Старость», «Вино». Все эти темы присутствуют и в творчестве Мэн Хаожаня.

В танское время получили широкое распространение четверостишия. И в творческом наследии этого поэта, по замечанию исследователя, насчитывается двадцать два четверостишия, их шик семнадцать - пятисловных и пять семисловных. Четверостишия складывались, как выражение сиюминутных чувств при встрече в душевности, в поэтическом дружеском состязании, это - поэтический экспромт - по конкретному поводу. Классическая поэзия, уходя своими корнями в народную поэзию, во многом сохраняла приемы устной поэзии, готовые образы, сравнения и целые выражения. В танский период форма четверостишия обрела особую значимость: сочинение их требовало таланта, образности, быстроты, с которой должно было рождаться стихотворение под влиянием чувств. Во многом успешному

Мэн Хаожань үзэг

цветанию этой формы... творения способствовало... широкое распространение в... творческой среде... эстетических принципов чань-буддизма, основанные на... интуитивности... озарения.

Мэн Хаожань, поэт от бога, своих путешествиях мно- времени проводил на озерах. В сумерках... на лодке... наиболее острые... когда поэт один па... «дикой бескрайностью»,... «Небо... с Землей». Солнце и... это свидетельства... неизменности и... печаль «гостя», т.е. большого поэта, навеянная буддийским постулатом о том, что человек всего лишь временный гость в этом мире. Танские четверостишия, по утверждению бурятского... органически свя- живались с живописью, многие живописные свитки сопровож- дались четверостишием или... строкой, причем... могло быть... стихами: стихи слагались на сюжеты увиденных жи- вописных свитков, и, наоборот, студожник, вдохновленный стихотворением, писал кар- тину. Часто талант поэта и художника совмещался в одном лице, навеяв мысль о том, что в поэзии живопись, в живописи - поэзия: так вы- соко оценивал творчество несравненного Ван Вэя невероятно строгий сунский критик Су Ши.

Четверостишия китайских поэтов во многом похожи на монохромный рисунок тушью, утверждали критики. В своих стихах поэт стремился, кроме зрительных образов и ассоциаций и т.д. как бы создать звуковые образы, например, шум ветра или шум источника, крик обезьяны или стрекот цикад и т.д. Обилие звукоподражательных слов позволяли поэту создавать образы во всей задуманной автором полноте. Звуковые образы исполнены глубокого смысла: они вызвали у читателя совершенно опре- деленные чувства и настроения. Например, в стихотворении Мэн Хаожаня «Начало осени», автор как будто внезапно совершившегося таинства природы - смены времени года, когда особенно остро воспринимается прелесть уединенной жизни среди «полей и садов», тишина и покой... А тишина поэтом постигается через характерный звук свежего ветра «сс-сс», что позволяет полностью проши- ваться ее ощущением.

А средства поэтической речи отбираются очень скупо, с оглядкой не только на сложившуюся литературную традицию, но и на реаль- ную жизнь, окружающую действительность. Тут все должно быть предельно просто, лишнего и все при- помощи умело использованных деталей: «выпавшая роса», «свежий ветер», «густой туман»

и т.п., посредством которых создается неповторимая картина осени. Знаменитое «Весеннее утро», где, казалось бы, поэтом использована традиционная метафора «ве- сеннего сна», символизи- рующего быстротечность жизни, наполнено свежестью в выражении сиюминутного настроения, что и подняло четверостишие в ряд выдаю- щихся произведений тан- ской поры. Но все это надо почувствовать, конечно, прочитав только в оригинале: в переводе безнадежно уходят в песок все прелести родного языка, его менталитет.

Исследователь подчеркивает, что в четверостишиях, в силу сложившихся поэтических норм, наиболее ярко про- являлись человеческие чув- ства, мимолетное настроение, которые должны были пробудить о преде- леные ассоциа- ции и вызвать опре- деленные эмоции у читателя. Оно предпо- лагало обязатель- ное сотвор- чество, оно мо- гло вызвать и различные столкнова- ния, что, возможно, и был на- меренным приемом автора. Так Ван Вэй, например, признавался, говоря, что то или иное его произведение может быть истолковано совсем не так, как он сам замышлял: но это и прекрасно. И четверостишия Мэн Хаожаня - не исключение из этой прекрасной поэтической традиции. Его четверостишия хоть и составляют малую часть в творческом наследии поэта, но их можно назвать к в и т э с с е н ц и е й художественного мастерства и таланта Мэн Хаожаня. В них отражены едва ли не все темы творчества, присутствующие в поэзии этого непревзойден- ного мастера: Родина, дружба, преданность, пейзажная лирика, женские чувства и т.д.

Небезынтересный момент в биографии представляет и адепт буддизма. По утверждению бурятского ориенталиста, жизнедеятель- ность Мэн Хаожаня совпала с расцветом буддийского учения в Поднебесной и посему немалую часть в творческом наследии поэта можно отнести к этой великой конфессии, и даже без учета тех стихотворений, где влия- ние буддизма опосредовано. Рассматриваемый раздел «Адепт буддизма», наряду с «Традицией», «Монастырями» и «монахами-отшельниками», и составляет третью главу биографии «Мирозозер- цание».

Духовная атмосфера того

периода характеризовалась культурным синкретизмом и определенной свободой мирозозерцания, когда человек « не хотел подражать ни Конфуцию, ни Будде, ни Лаоцзы, а стремился только стать самим собой и никем больше». Рассматривая вкратце принципы конфуцианства и даосизма, автор отмечает, что «...термин «дао» использовался не только даосами и конфуцианцами, но и буддистами, которые понимали под «дао» высшую буддийскую истину. Для конфуцианцев «дао» - единственно верный путь поведения человека в обществе, строгое и неукоснительное следование этикету, олицетворение верховных законов Неба. Для даосов же «дао» - это, прежде всего, закон естества, когда и «Небо следует даосами интересовался проб- лемами укрепления и сох- ранения здоровья, даже занимался традиционными оздоровительными системами цигун. Даосы, следуя примеру буддистов, в то время стали создавать свои монастыри, выпускать канонические книги.

Творчество Мэн Хаожаня - отражение всей суммы религиозных, философских взглядов того периода, а также мифологии, фольклора, что и есть, в конечном счете, китайская традиция. Жизне- деятельность поэта совпала с расцветом буддийского учения во всем Китае. Это учение требовало глубокого и по- стоянного изучения, постоянного постижения и постоянного напряжения и работы ума. Кстати, по этому поводу поэт Лю Цунюань признавался: « Я с детства чту Будду и вот уже тридцать лет постигаю его учение. Из тех, кто говорит о нем, лишь редкие способны понимать его писание». А первоосновой буддизма является учение о ч е т ы р е х благородных истинах: страдание - бытие как таковое; причины страданий в привязанности к мирской суете; прекращение страданий - в устранении причин, за которым следует достижение состояния покоя, что обозначалось дефиницией «ушэнь», т.е. отсутствие жизни, нирвана».

Автор пишет, что Мэн Хаожань часто подчеркивает о желании отказа от привязанностей, достижение «ушэнь», что в свою очередь, тесно связано с принципом «уэй», т.е. недеяние. Один из путей такого сокровенного желания - уединение где-нибудь: на лоне природы, в далеком лесу, в высоких горах, в неприступных пещерах; отказ от привязанностей и праздных мыслей и, высшая форма уединения и свободы - «ушэнь».

В отличие от многих собратьев по перу, Мэн Хаожань не стремился в своих произведениях рассуждать о религиозных тонкостях, порой ему хватало лишь настрое- ния, навеянного буддизмом. Знаменитое его «Весеннее утро» не зря признавалось образцом стихотворного чаньского мирозозерцания. Многие стихотворные произ- ведения буддийского направ- ления Мэна и других поэтов, по словам исследователя, не будут понятными без комменти- рования, что имелось в виду еще в момент появления сти- хов. Дело даже не только в специфической буддийской терминологии, но и в бесчисленных буддийских реминисценциях (трипитака, различные и всевозможные

легенды, предания и т.д.). Далее автор выделяет четыре раздела поэтического наследия в Поднебесной:

- поэзия буддийского канона - трипитака (в переводе на китайский),
- собственно китайская поэзия, связанная с рас- пространением, пропагандой и бытованием учения Будды.
- поэзия знаменитых мастеров изящной словесности, увлекавшихся буддизмом.
- поэзия буддийских монахов.

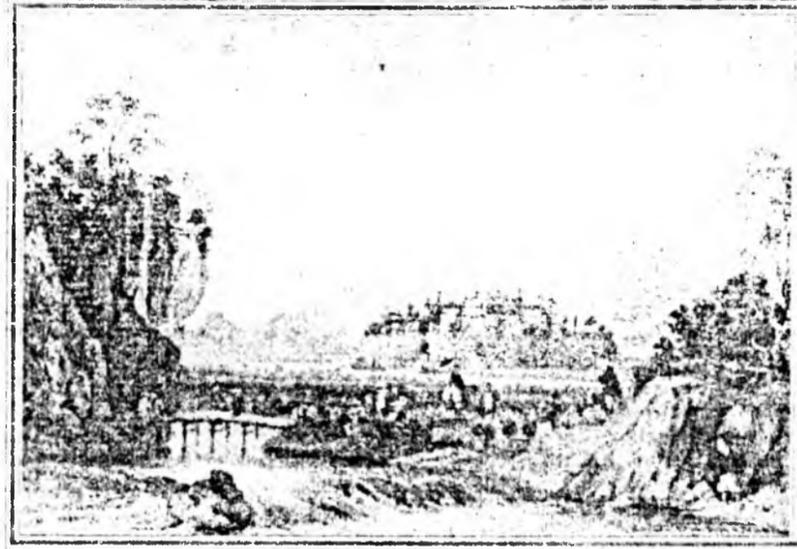
Исследователь констатирует, что в творчестве Мэн Хаожаня буддийский «пласт» представ- лен достаточно многослойно. Следующие разделы третьей главы также тесно увязаны с буддийской тематикой поэта. Мельком касаясь о творчестве поэтов-лам, упоминает имена Цзяоцзянь, Цзядао, Гуаньсю, Цицзы и других. Поэтической темой им служили не только размышления на буддийские мотивы, но и сама приро- да-мать. Монах-отшельник (даянша) стремился поселиться высоко в горах с целью очищения своего сердца от мирской суеты, пыли. Образ монаха-отшельника в Китае того периода тесно увязывался с монахом-поэтом, поэтому- отшельником, что никогда не удивляло, становилось темой поэтического творчества.

В буддийских произведе- ниях сам Мэн Хаожань, по словам бурятского синолога, предстает вполне буддистом. Божественная атмосфера, царящая в монастыре, встрече с друзьями-ламами рождала подобные мысли, как у Мэна: «Охотно б остался в горах этих, от бренного мира и тела здесь отказаться». В беседах с ламами, отшельниками, наставниками Мэн Хаожань находил душевное удовлет- ворение, но для долгих бесед ему все равно не хватало времени. После таких посещений поэт возвращался к себе умиротворенный, полный желания следовать подобному образу жизни, но что-то все же мешало ему, что-то отвлекало, он так и не успел осуществить своего желания.

В заключении нашего обзора монографии Г.Б. Дагданова «Мэн Хаожань в куль- туре средневекового Китая» необходимо отметить, что личность поэта выбрана бурятским исследователем не случайно, ибо его последние, как в капле воды, отражает культурно-исторический фон того периода. Темы многих стихотворений тяготеют к общетанским: поэт явился предтечей целого поколения талантов, прославивших ки- тайскую поэзию и оставивших неизгладимый след в мировой литературе и культуре. И стихи Мэн Хаожаня находят новых читателей не только в Китае, но во всем мире.

Всем людям учёному-юби- лярю здоровья, успехов и надеем, что он еще порадует нас новыми научными исследованиями.

Мэри ХАМГУШКЕЕВА, кандидат филологических наук, доцент БГУ.

Мэн Хаожань. Фотография пейзажа, связанная с его творчеством.

ҮДЭРЭЙ ҮЗЭГДЭЛНҮҮД, ҮЕ САГАЙ ШЭНЖЭНҮҮД

Дэлхэйн арад зоной хэзээ мүнхэд өөнд хоорондоо харилсаатай байгалийн арсаагүй. Үндэр хада ууланууд, үргэн ехэ далайнууд, ой модон гэхэ мэтэ байгаалийн гайхамшагта үзэгдэлүүд арадуудай харилсаа холбоо хааж, халхалжа шадаагүй. Харин тэдэнэр бүхы арад зонине дүтлүүлэн байган лабтай.

Бүхы дэлхэйн хүн зон булта нэгэ адли мэдэрэлтэй бэшэ ха юм даа. Урдын буряад арадай иимэ далита үгэ бии: «Ой модон үндэртэй, набтартай, хүн зон холо ойрын нютагтай». Тиймэһээ гүрэн түрэнүүдэй экономоко, үндэртэнэй абари зан онсо илгаатай ба

ямаршые холо ба ойрын харьяата газарнуудаар ябахандаа, сагаан хайхан сэдхэлтэ буряад яһанай хүм гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди.

Дэлхэйн гүрэнүүд булта албата зондоо үнэмшэлгэ-паспорт үгэдэг. Тэрэ үнэмшэлгэдэ хүнэй нэрэ аадар тэмдэглэлэй, гараһан түрэнһэн нютаг, он жолын бэшэлтэй байха. Тихэ зуураа, ямар яһанай хүм гэжэ тон тодорхойлон бэшэлтэй. Иимэ данса «тэрэ гүрэнэй, тиймэ яһатанай» гэжэ гэршэлнэ бшуу. Паспорт хармаандаа хэжэ, хармаанаараа мүйгэтэй, омог дорюун ябагша бэлэйбди. Харин мүнөө хармаандаа хан гэхэ хашарһагүй болоод байхань уйдхартай, гомдол ехэтэй байна. Тэрэнэй хажуугаар хадагалжа, урдаа бариха

НЭРЭГҮЙ НЭЛДЭР, СОЛОГҮЙ СОЛДОР

табилгатай гээдшые хэлэхэдэ, алдуугүй хаш. Зоной ушарха, ойлголсохо арга боломжо тон олон, сагай байдалаар юрын зоной холо ойроор, дүтын ба холын гүрэнүүдээр аяншалха, курортдо амарха, ондоогоор хэлэбэл, туризм гэлһэн халбари үргэнөөр эмхидхэгдэнхэй гээшэ ааб даа. Тиймэһээ эндэ олон яһатанай хүн зон ушархадаа, түрэл нютагайнгаа түүхэ домог хөөрэдэхэ зуураа, хожомоо уулзаха бүрээ, бүри ехэ хани, ойрын пүхэд болон аяншалжа, амаржа байдаг болонхой. Тэдэнэй түрүүшын үгэнүүд гэхэ гү, али үгэ андалга иимэрхүү байдаг: «Тамнай ямар яһанайбта, ямар яһатан болонобта?»

паспорт соомнай яһа гарбал заагдахагүй, малһаа гараһан малаан буруун шэнги, шодөө оннилгоод, ойлгосогүй хүнэй түхэлтэй хэбэртэй боложо байна хабди. Шэнэ Россин гүрэнэй албата хүнүүд иимэрхүү шэнэ

Бүришые ойро танил нүхэд болоходоо, үшөө ойлголсохын тула ямар нэгэ данса-үнэмшэлгэ, паспортнуудаа гаргажа, 5-дахы пункт гэлһэн гаршаг харалсаа. Эндэнэй ямаршые яһатан байбашые омогорхон хөөрэдэхэдэ. Тийгэжэ, саашадаа гоё хайхан тоонто нютагаа, мэдэжэ болоһон үзэхэсэлгэ ариуун байгаан, зонийнгоо хүндэмүүшэ-ямбаша абари зан, соёл тухай нарин эдэс хоолой реценцээр андалдаха аргатай хаа нютагайнгаа эдэс бэлдэжэ хүндэлдэг заншалтай. Харюу болгон тиймэшүү ёһолол боложол байдаг.

Заримдаа хүнүүд түрэл нютагаһаа гаража ондоо тээшэ ошоод, ондоо яһатанай эрхэтэнэй уулзажа, гэр айл болодог ушарнууд олон үзэгдэдэг гээшэл даа. Харин тийгэжэ ябаһаар нэрэ обогоо нэлгэлһэн, бүхы үхибүүдтэ эхын обог үгэлһэн, эхын үндэһэ яһа абанан ушар олон юм. Олонхи хүнүүд иигэжэ хэлэхэ байха: тэрэ болбол өөрын эрхэ, өөрөөл шиндэхэ ёһотой. Энэниие буруушаажэ болохогүй, тэрэнэй өөрын нэххэл мэдэг лэ гээд орхисбди.

Тийбэ-яабашы манай буряад зон, пангин Байгал далайнгаа хоёр эрьсээр амгалан ажаһууһан Буряад Республикын гол үндэһэтэ арад, соёл ба экономокийнгаа талаар ямаршые томо арадуудһаа дутуугүй, эрдэм хуралсалайнгаа талаар Россин яһатанай дунда түрүүшын нуурида гараһандаа омогорхон, дүүрэн хоолойгоор, ойлгосотойгоор хөөрэдэг байгалийн лабтай. Бидэнэр хаанашые,

түхэлтэй болохоннай ойртожо байна хаш. Дээдын тушаал ехэтэ поёда - МВД-гэй хүтэлбэриһөө эхилээд, иимэрхүү шэнэ паспорт албата зондоо дурадхана. Президент Б.Н.Ельцин энэ «хэргэнь» тон хайлаажэ, Кремлин ордон соо 14 наһа хүрэн залуу үхибүүдтэ шэнэ үнэмшэлгэ барюулаа нэн. Энэ «файн» үдэр маанадта ойртожол эхилэб. Яахад, юушые хэжэ шадахагүй хабди. Энэ данса-паспортгүй хүнүүд, ядахандаа пенсисэ абажа шадахагүй болонобди. Тийнын тула аргагүй абахал болохоннай ха.

Хоёрдохы голхорол бии. Энэ паспорт соо үндэһэн хэлэнэй зүйл харагданагүй. Бага яһатанай ханал гэлбэл, паспорт соо ород хэлэнэй зэргэлэн үндэһэн хэлэн дээрэ бэшэгдэхэ ёһотой. Иимэ асуудал таинха бидэнэй эрхые хэн таһалха аргатай? Манай бүрин эрхэтэ гэлһэн статустай Буряад Республика энэ асуудалые хараандаа абажа, эрхэтэһэнгээ эрхые дүүрэн хангаа хаань, бидэнэр баяртай байха нэмди.

Манай республикын Президент ба Арадай Хуралай зүгһөө иимэ ажалай хэгдээгүй хаа, буряадууд нэрэгүй нэлдэр, сологүй солдор болохоннай лабтай. Нэгэ иимэ үгэ бии: «Нэрэ (яһа) мэдэхэгүй хүн - нэрэгүй хурган шэнги, нэрэгүй бэшэг-анонимна шэнги». Арад зоннай номгон, тэсэбэртэй гээд лэ уг гарбалын мартуулжа болохогүй. «Тамхяа нэрэгүй бааюулаха, нэрэгүй алыгаа үрэхэ» гэхэ мэтэ шэнгээр минн хууха хаа, энэ асуудал табиһанай хэрэггүй. Нүүлэй үедэ уг гарбалаа яһала дээршэн үргэжэ эхилээбди, тээд түрэл арадынгаа аадар соло, нэрэ-яһа мартажа болохогүй. Буряад хүн боложо түрөөбди, тэрэгээрээ хадынгаа гэгтэ бусаха ёһотойбди. «Айл зоной амин нэгэн, түрэл зоной түһөө нэгэн» гэлһэн далита үгэнүүд тон удха шаһнартай. «Үүлэн хөөрбэл, бороо орохо, үгэ хөөрбэл - арга олдохо».

Д.ЗАМБАЛОВ,
дайнай, ажалай ветеран.

ШЭНЭ ДАРГА

Агын автономито округой дотоодын хэрэгүүдэй дарга Б.Н.Раднанимаев пенсидэ гараһан ушараар тушаалһаа сүлөөлэгдэхэдэнь, шэнэ даргаар полковник Ц.Э.Мунко-Жаргалов баталагдаба. Тэрэ округой УВД-гэй орлогшоор хая болотор хүдэлмэрилжэ байһан хүн.

Округой УВД-гэй урдын дарга полковник Б.Н.Раднанимаев Россин министрэй захиралтаар тухай нэрэмжэлһэн бэшэлгэтэй, пистоледээр шагнагдаа.

ФЕРМЕРНҮҮДЭЙ АЖАЛААР НОНИРХОО

Россин АККОР-ой Президент, Гүрэнэй Дүүмын депутат В.Ф.Башмашников эндэ хая Ага ерэжэ, хоёр хоногой хугасаа соо хүдөөгэй фермернүүдэй ажабайдалтай танилсаба. Москвагай айлшанда округой гүлваагай орлогшо Б.Галсанов нютагайнгаа байдал тухай тодорхойгоор хөөржэ үгөө.

АККОР-ой президент Агын гол шадар байраһан овоц, ургуулдаг «Аюур» гэдэг үмсын ажахытай, Шулуутай нютагай хүдөөгэй кооперативуудтай, Зугаалын фермер Б.Нимаевтай байдалтай байра дээрэнь ошожо танилсаа. Ажалшадар хөөрэлдэхэ зуураа, эндэ табигдаһан асуудалнуудыетнай Москвадахи засаг зургаануудай үзэмжэдэ дамжуулба гэжэ найдуулаа.

ТУҺАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Округой ветерануудай совет ээлжээтэ пленумээ залуушуулые сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлдэ зориулба. Тойрогой бүхы гурбан районуудай түлөөлэгшэд эндэ хабсадалсажа, дурадхал ханамжануудаа хэлбэ.

Ажалай ветеран Ю.Никонов, военкомадай ажалшан А.Шойжолов, округой гэгээрэлэй комитедэй мэргэжэлтэ Б.Баясхаланова гэгшэд хургуулин дэргэдхи зорилгонуудые тодорхойлоо. Мүнөө бүхы дунда хургуулинуудта сэрэгэй экин шатын бэлдэхэл дахиад нэргээгдэжэ, бүхы урдань түхээрэгдэһэн материална хэрэгсэлнүүд шэнэлэгдэн зохиогдожо байна. Тухай бэлдэхэлтэй багшанар олонхи хургуулинуудаар ажал ябуулжа эхилэ гэжэ тэмдэглэгдээ.

Гэхэтэй хамта энэ асуудалаар дутуу дунданууд олон. Сэрэгтэ татагдаха хүбүүдэй бэеын тамир хула, эрдэм бага, журам гурим доошоо байхаяа ханана. Эдэ дутагдалнуудые усадахын тула ветеранууд, гүрэнэй эмхнүүд, сэрэгэй зургаанууд хүсэ шадлаан нэгэдүүлжэ, эдэбхитэй ажал ябуулжа ёһотой гэжэ тэмдэглэгдээ.

НПС-ЭЙ ГЭШҮҮДЭЙ СУГЛААН

Эндэ хая Ага дээрэ Россин Народно-патриотическа Союзай гэшүүдэй суглаан боложо, энэ эмхиин шэнээр бэлүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Сугларагшад КПРФ-гэй Агын окружной секретарь, областийн Дүүмын депутат Д.Тумунбаяровой мэдээсэл шагнаба.

Иимэрхүү шэглэлэй эмхи үшөө 1996 ондо тогтоогдоһон аад, зохистой ажал ябуулаагүй хаш.

Харин мүнөө үедэ орон дотор хүндэ хүшэр байдалай тохөөлдоод байхада, энэ эмхиин нэргээхэ, хараа түсэбһын тодорхойлохо хэрэг шухала болоо.

НПС-эй Агын региональна таһагай ударидагшаар КПРФ-гэй эдэбхитэн Э.Чимитдоржиев хунгагдаба. Мүн пэ энэ эмхиин хүтэлбэрилхэ правлени, хиналтын комисси баталагдаба.

Ноябрь соо зарлагдаһан НПС-эй съезддэ делегадаар Агаһаа Владимир Рабданов хунгагдаба.

Ц. ГОНГОРОВ.

Случай

9 октября с.г., возвращаясь домой из поликлиники, я стал свидетелем дикого случая. Проходя мимо здания, где ныне размещается служба главы администрации Загорска, я заметил как группа людей загружает в кузов грузовика книги. Оказалось, это книги бывшей библиотеки авиазавода.

Цель у исполнителей - сжечь эти книги. Короче, побыстрее погрузить «весь этот хлам» в кузов автомобиля и отправить их в топку котельной поселка. Я был ошеломлен, просто не поверил своим ушам! Как можно тома Ленина, Плеханова, Бухарина и других выдающихся деятелей, ученых и писателей отправлять в топку как простые чурки. «Чудовищно!» - вырвалось у меня и я кинулся подобрать себе книги из этого «хлама». И вот посмотрите, что я успел приватизировать для себя:

КТО В ОТВЕТЕ ЗА ЭТОТ ВАНДАЛИЗМ?

1. М.Капица, М.Исаков: «Мирный выбор Азии».
2. А.Николаев, «Космос - дорога без конца».
3. В.Мушгуков, П.Никитин «Здесь жил и работал Ленин».
4. «Ленин - историко-биографический АТЛАС» (в честь 100-летия В.И.Ленина).
5. «В.И.Ленин» (биография В.И.Ленина под редакцией П.Н.Посылова).
6. З.Шейнис, «Максим Машинтович Литвинков».
7. И.М.Хорватович «Г.В.Чичерин».
8. С.Тихвинский «Завещание китайского революционера».
9. Д.Мутагиров «Освобоители человечества».
10. А.Дангулов, С.Дангулов «Легендарный Джон Рид».
11. А.В.Горев «Махатма Ганди».
12. Густа Фучикова «Воспоминания о Юлиусе Фучике».
13. «Памятники Отечества» -

- альманах.
 14. «Союз и Аполлон» - цветной сборник.
 15. «Мир вокруг нас».
 16. Ю.Мадер «Империализм: шпионаж в Европе вчера и сегодня».
 17. «Актеры советского кино» - сборник.
 18. Н.Г.Гаврилова «Любовь, долг, семья».
 19. Атестический словарь.
 20. Сборник «Я - атест».
 21. Сборник «Аргументы-87».
 22. «Материалистическая диалектика».
- Чувствуете друзья, какими бесценными вещами пополнилась моя домашняя библиотека! Причем все они оформлены, и мастеровиты просто шикарно. Я доволен, в то же время я сожалею, что у меня в тот момент не оказалось под рукой сумки или хотя бы простого мешка. А грузчики спешили, почему-то отгоняли

меня от книги, но я был уверен и не сдавался.

А грузовая машина тем временем, набирая доверху коромки и мешки с драгоценными книгами, ушла в сторону котельной жилая зона. Мне было больно ожидать фатального исхода, душа бунтовала.

Недругам человечества и фашистам не нравятся такие книги и нашим перевертышам они тоже не по душе. Да дожили! «Еще не то, наверное, увидим, - вырвалось у меня, - ведь с некоторых пор мы все живем в стране Дураков!» И, действительно, почему нельзя было сделать по-другому: хотя бы предложить их Совету ветеранов завода, что кстати находится в том же корпусе, откуда вывозили книги на сжигание. Или почему нельзя было вмешаться в это дело пацан профессам (они ведь

ситуацию хорошо представляли) и объяснить по заводскому узлу связи ко всем нам, авиазаводчанам, мол, пацанте товарищи, а не то книги пойдут в топку котельной, или хотя бы вывесить объявление. Уверен, книги расхватали бы до единой, но увы...

Сжигать такие книги - этих молчаливых истощивших знаний - грех, причем великий. Кто в ответе за этот вандализм?

Разобраться бы. Дело в том, что я не смог выяснить, кто же все-таки дал этот дикий приказ - сжечь книги. Ведь они хлба не просили, никому не мешали.

Ж.ДАШИНИМАЕВ,
ветеран производства и военного тыла.

ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД,
ЗҮБШЭХЭ ӨНӨТӨЙ ЗҮЙЛНҮҮД

НОХОЙШНИ ГАЛЗУУРАА ГҮ?

Унаган нүхэд Дангар Дампил хоёр үнгэрхэн зунай намдуу бүгшэм үгээр «Поле чудес» гэжэ хураг сууда гарахан гэрлүүр дээрэ нюур нюураараа үүлэшаба. Нонин нормойгоо мэдэлсээд, тархаха дээрээ Дампильн хонирхобо:

- Угы, шимни угаа сэсэн нохойтой болохтой, хаанашье ошохоогоо, хойулаа хамта ябадаг юм гэжэ дуулааб, тээд мүнөө юундэ гансаараабиш?

- Тэрэмни гүлгэн байхадаа, хэндэшье тусгаггүй аад, харин бээе хүсэхэдөө, газар гарахаар, эрэшье, эмэшье хүнүүдтэ хусадар болошоо хэн. Ямаршье нохой гэртээ гү, али харша соогоо өһотой эээн байгааг, харин үйлсэдэ гарахалаараа, хүндэ хусадаргүй бшуу. Хусахыень болоулжа ядахадаа, газар гархаха болсоо хэм. Ушөө тэрэмни намдаа хусадар болоол.

- Эзэндэ хусахадаа, тэрэмни галзуурхан байгаа ха?

- Угы, нохоймни галзуураагүй юмэл! Шамдаа сэхыень хэлэһүү даа: нэгтэ ажалынгаа мастерской соохоо жэжэ божо юмэнүүдые гэртээ асархан байгааг, харин нохоймни намтайгаа үнэрдэжэ, нюдыемни шэртэн хараад, хусажа ороо бэлэй. Тишгэхэдэнь би одоол ойлоо хэм: газар гараад, хүнүүдтэ хусахадаа, эдэ хулгайшаад ябана гэжэ «хэлэжэ» байгаа өһотой. Мүнөө сагта хүн бүхэн хулгайшан болошоо бэшэ юм гү?

- Хулгайшаагүй үгэр бүри олошоржо байдагынь мэдэжэл даа. Хэлыш, Дангар, нохоймни шамдаа хусаанаар гү, яажэ тэсэнэбиш? - гэжэ хонирхообо нүхэрын.

- Тэдэ асархан юмэнүүдэ хойто үгэрын абаашажа, байрагань табяашье наамни, намда улам нэтрүүгээр хусаад халахагүйдэнь, милициин мурдэлгын таагта абаашажа үгэхэ баатай болоо хэм.

Тэндэһэ хая бэйшг абааб. Тэрэн соонь ишгэжэ бэшэртэй байба: «Хүндэтэ Дангар Далаевич, манай «Бүргэд» манда алба хэжэ эхилхээр хорёод гаран хулгайшадые барилсаа, саашадаа үшөөшье олонше барилсаха байһандань этигэнэбди. Танга үнэн зүрхэнхөө баярые хүргэнэбди!»

ДҮРБЭН ТҮҮЗ

Паалаанай гэрэй һүүгэртэ пенсионерүүд, ажалгүй хүнүүд

сугларжа, бүхэли үгэртөө хаарталдааг болоһон юм. Үнгэрхэн зунай олиггүй халуун нэгэ үгэр тэгдэнэр үнөөхил газартаа суглаараа, наадажа һуубаг.

Нааганай түлэг дунда гэдэ гэнтэ Шаглаахай һууриһаа гүйжэ бодоод:

- Зай, шүдхэрнүүд, одоол минни гарта оробот, харагты эдэ дүрбэл түүзүүдые! - гэжэ хашхараад, тэгдэнэ шэрээ дээрэ «няс» гэтэр шэжэжэрхибэ. Харин һууридаа һуун гэхэдэ газарта тарайшаба.

Паалаан Шаглаахайн һугалые барижа үзөөд, һэмэхэнээр хэлэб:

- Хүбаад, энэмнай үшөө амитайл, үтэр түргэн һамганань дуулгаха хэрэгтэйл. Тээд тэндэ һуугаашадай нэгэнишье абна гарабагүй.

Шаглаахайн һамгантай гансал Маглаади зугаалдажа шадаха гэжэ хэлсээд, тэрэнэ ябуулба.

Маглаади үүдыень угаахан тоншобо.

- Үхэнэ хара золг, үнөөхи хара уһая амаараа гаратарга залгаад ербэ алтайш? Оруулахагүйб, газар хоню! - гэжэ байгааг, һамганинь үүдэнэй саанаһаа харааба.

- Би Маглаадиб, Шаглаахай ержэ шадахагүйб! - гэхэдэнь, үүдэн нэгдэжэ, Бабаандай газар гараад, сухалтайгаар хэлэб:

- Аа, минни эрэ боломорттой үгэр һүнигүй хаарта намдааг нүхэрын алтайш?

- Тишэ, тишэ, зүб лэ танибаш.

- Заа, ши юундэ ерээбиш? Баһал хоһороод, мүнэ эрьюлэ ха?

- Мүнгээ дууһан алдажархёод, намһа эзлээр абаа хэн даа.

- Аа, ши, боохолдой, тэрэ үришень намнажа, намһа абаха гээ гүш? Маа, энэ халаабиша эди! - гэжэ олиггүй муухайгаар хараажа, хараажа, үүдэ хаб-я хаагаад, зосооһонь суургалжархиба.

- Шаглаахайшн тарайжа унашоод хэбтэнэл, амцы юм гү, али бурханай болошоо юм гү?! - гэжэ Маглаади хэлсээд, гэдэргэшье харангүй саашалба.

Д.ОШОРОВ.

ҮНЭН БОЛОҢОН УШАРНУУД

АЗАГҮЙ АГНУУРИ

Үбһэ хуряалга эхилхээ урда зунай ааяма халуун үдэрнүүд тогтонхой байба.

Нургуулин дарга Дугар Шагдар орлогшоёо дууджа асараад, тэрэнһээ асууна:

- Шагдар, айлаймагаймнай зонсоо шарууһа гаргаһан хүн би гү? Хэдэн хоногой мяха шүлэ амандаа хээгүй, досоогоо хонхиношоод ябанаб.

- Дуулаагүйлби, Дугар. Энэ нажарай халуунда хэн малаа гаргаба гэшэб даа, - гэжэ Шагдарынь харюусана.

- Зай, тиигэбэл намдани имэ дурадхал байна. Баруун хүбын долооннуурта хүржэ агнаад ерэхэмнай гү? Мүнөө ехэ анбарихада үтэли байна өһотой. Хоню ай турагууд хара алаһандаа, һон боргоһондоо дайлуулаад, шийг нуур соо сагаа үнгэргэнэ байха, - гэжэ Дугар Шагдартта дура үзүүлнэ.

- Газармэдэхгүй бидэ хоёр яагаад амаараа ябахамнайб? Баруун хүбшэдэ ангуушад төөринэ гэлсэдэ лэ, - гэжэ Шагдарынь һэргылэн хэлэбэ.

- Энээн тухай шини ханаа зобоһоной хэрэггүй. Бишни нүхэр бэдэрээд, хойноһоошни түргэн хонходохоб. Гэртээ түргэнөөр ошоод, бэлэдхэлээ хэжэ байгаарай, - гэжэ Дугар Шагдараа захиран һагадэльгээбэ.

Шагдарай гэртээ ороод һуужа үрдэзгүй байтарынь Дугар хойноһоо хонходо.

- Шагдар, бишни нүхэр олобо. Худалдаа наймаанайнгаа дарга Цэрэнтэй үглөө үүр гэгээнээр гэртэнэ хүдэлхэ гэлсээбди. Энэ зунай халуу бүлээндэ яһа уһа дархайлгажа ашаад, яахая холын зам гаталхамнайб. Мяха хэршэхэ эрьюулгэ хэнэйдэ би гэгээшэб? Шини бэдэрээд олыш даа. Тэрэнэ түгсэгтэ хоногоод, мяха мангитай хоню, хэршэжэ даһалаад, түйсэ тоорсогто хээд, сэбэрээр абаад ерэхэбди. Иигэжэ асаржа шадабал, нилээд удаан буузалхабди, - гэжэ Дугар Шагдартта даабарай үгэжэрхинэ.

«Үнэхөөрөөшье, манайш дарга һүбэлгэн ухаатай хүн байна. Би мүнөө табинайнгаа хорёогэшхэжэ ябанаб. Минни буурал толгойдо имэ хурдан бодол хээдээдэшье түрэхгүй байгаа. Аймагайнгаа хүдөө нютагуудай эгээ томо нургуулинь толгойхоор томилогдоһонинь зүб лэ даа» гэжэ Шагдар

Дугараа ханаандаа магтаад, «Томо түйсэ тоорсогуудые бэдэрээд, угаагаад бэлдэгты» гэжэ гэртэнһээ зарлиг үгэбэ.

Наратай сэлмэг үглөөгүүр ангуушад гурбуулаа һубарилдаад, Хэлэнэй нюрга дугысажа, дабажа ябанаб. Дугар Цэрэнэй ашаае шэртэжэ хараад, «Цэрэн түйсэнүүдээ абаагүйлши», - гэжэ ажаглаад орхино. Цэрэн шарайгаа барагад гүүлээд: «Ханаа зоболто үгыл даа. Хангайн хэшгэ үршөөбэл, хаянгүй гэртээ хүргэхэ арга намда олдохоб», - гэжэ, нүхэртөө харюусана.

Тээ саанахана ошоод, Дугар жолоогоо татажа:

- Тэрэхэн бургааһанай захата гүрөөһөн улайжа байна. Мориен баряад байгты, буугаад, тэнэ буудаад абаһуу. Үдэш отогтоо хүрэхэдөө, мангитай хөлөөд хэршэжэ, тоһондо бусалгаад эдихэбди, - гэжэ, Дугар моринһоо буугаад, буу соохи номонуудаа дууһан гүйлгэжэ орхино. Ута томо зүр хоёр инзагаа дахуулаад, холо дээгүүр һүрөөд, дүтын модон руу тэрбедэн орошобо.

Цэрэн имэ үзэгдэл хараад, ехээр һүзэглэн сээрлээд: «Үглөөгүүр битнай аймагай түбтэ суглаатгайб. Оройдоо мартаад ябанаб, тэхрихэ баатай болобоб. Таанадни иигээд амаараа агнаад, гэртээ бусыт даа. Төөрихэ газар үгы юм. Мэнэ дабаад, саашаа Харнатын гол руу орохот. Үбэрөө тойрожо ошоод, Зэдэн гол дээрэ хүрэхэт. Урдаһаатнай Наштын гол тодоод байха. Голоо ходо үгсөөд, дабаандээрэ гарахадатнай, хүбын хабтагай захалха. Шэрэнгийн оройнууд хухалаатай сэхэ Том байха. Томо дахаад ябаһаар гохир нуурай эрьедэхи томо баглаа хушын отогто хүржэ ерэхэт», - гэхэдэнь, Дугар моринойнь жолоо даб шүүрээд абаад: «Цэрэн, ши бү эндүүрээ, энэ холо асараад, мание хаяха гэгээшэ гүш? Эгээ зугадахаа ханабалшни, моринһоошни хуу татаад, эмээл хазарышн абаад, мориешни намнажа орхинобди», - гэжэ Цэрэнэ занаад, урдаа оруулаад хүдээ замаа үргэлжэлүүлнэ.

Гурбан манай хүйхэрнүүд дүрбэн хоног агнаад, хүнэхэ хоолоо дууһаад, хулганаанайшье хамарһаа шуһа гэрлангүй, үлэн хоһоор бусаһан түүхэтэй.

Санжайжаб БАДМАЕВ.

МОРИН ХУУР ТУХАЙ ДОМОГ

(Монгол арагай домог)

Эртэ урда сагта Монгол оройной зүүн хизаарга Хүхөө Намжал гэжэ нэрлэтэй эхэ һайхан хүбүүн байдаг хэн ха. Тэрэ сэбэр сэхынгээ хажуугаар айхабтар байханаар дуу дууладаг байһан тула Хошуун шотагтаа алдаршаһан байгаа. Тишгэхээр байгараа Хүхөө Намжал сэрэгэй албанда мордожо, Монгол оройной баруун хизаарга ошобо ха.

Хүбүүнэй аргагүй гоёор дууладагынь мэдэһэн даргань ажал хүүлэхын, нургуули гаргахын орондо сэрэгэй албанда байха хугасаа соогоо гансал дуу дуулажа байхыень дурадхаад, лаб лэ гурбан жэл соо тэрэниие дуулуулба гэнэ даа.

- Би албанда байгаа үе соогоо нэгэшье удаа мори унажа, газар зоогуур ябаагүй байшаб. Хэды жаргалтай һайн байгаашье наа, иигэжэ байхадань, намда уйтай байна. Нэгэ хэды хоногоор намайе адуунда гаргаа һаатнай, һайн бэлэй, - гэжэ тэрэ даргадаа хандаба.

- Шини нэгэнтэ албанһа табигдаха ушарһаа шамайе даб дээрэ дуулуулжал баймаар байна. Тишгэбэшье аргагүй ехээр

хүсэлэн хүсэлыешни хангажа, табан хоногто агта унажа, адуу манахыешни зүбшөөнэбди, - гэхэлээрнэ Хүхөө Намжал адуу туужа, нэгэ нуур тээшэ ошобо.

Нуурай эрьсэдэ ержэ, моридоо уһалаад, адуугаа дуулажа байтарынь, һайхан хара мори унаһан ногоон торгон дэглэтэй хүүхэн гаража ерээд:

- Манай аба эжы хоёр тание абаад ерэхэ гэжэ намай ябуулбал, - гэбэ.

- Би танайда яажэ ошохо гэшэбиб?, - гэжэ Хүхөө Намжалай асуухада, хүүхэн иигэжэ харюусаба:

- Та нодөө аняад, минни арада һундалдаад һуугты, - гэхынгээ тэндэ тэдэ хоёр хүүхэнэй гэртэ ерээд байба. Тэрэ айл үзэсхэлэнтэ сэбэрхэн ганса басагатай эхэ баян айл байба гэнэ.

Басаганай эхэ эсэгэ хоёр Хүхөө Намжалые айлан болгон хүндэлжэ, дуу дуулажа үгэхыень хүсэбэ.

- Би табан хоногой хугасаада ябажа байһан адуушан байһан тула танайда тавтай удаан һуужа, дуу дуулаха боломжгүй байһаб, - гэхэдэнь гэрэй эзэн:

- Энэндэ ханаагаа зобохо юмэн үгы. Тухай хүн ошожо, адууешни манаха. Харин ши манайда яаралгүй амаржа, һайхан дуунуудаа дуулажа байгыш даа, - гэбэ. Иигэжэ Хүхөө Намжал тэрэ айлда байха үедөө сэбэрхэн басагантайнь сэдхэлтэй боложо, гэр бүлэ болохо тухай хоёрэлдэжэ эхилэбэ.

- Би табан хоногой хугасаагаар ербэшье, нэгэ һарын һүүлээр сэрэгэйнгээ болзордүүргээд, шамтаяа ержэ уулзахаб, - гэжэ Хүхөө Намжал хүүхэндэ хэлэбэ.

- Шамайгаа би хара морёороо уртахаб, - гэжэ хүүхэн харюудань хэлэбэ.

Хүхөө Намжалай адуугаа тууһаар бусажа ерэхэдэ:

- һайн хүнэй адуулхада, адууные имэ һайн болоно ха юм. Зарим хүнэй хара, жэл соошье манахада, имэ һайн болодоггүй шууд, гэжэ даргамагтан яриха зуураа болзоройшни дүүрээ хада яажэ шамайе албанһаа сүлөөлэнгүй байхабди, - гэбэ.

Хүхөө Намжал албанһаа сүлөөлэгдэжэ, хэлсэлһэнэйнгээ

ёһоор үнөөхи нуурайнгаа эрьсэдэ ошожо дуулан һуугтарынь, хара моритой басаган ержэ, хамта гэртэй ошобо.

Хүхөө Намжал эндэ хэды сайн сайханаар амидаржа байбашье, орон шотагтаа аба эрьхтэй, амараг эхэнэртэй байһан тула бусаха тээшэ болобо. Тнихэдэнь нүгөө хүүхэнинь иигэжэ хэлэбэ гэнэ:

- Үдэртөө гэртээ ошожо, ажалаа хрэд, орой эрьсэжэ эндэ хүрөөд ерэхэ һайн мори шамдаа үгэхэб. Зүгөөр тэрэнһээ ондоо мори унажа болохогүй. Замдаа ойр зуура моринойнгоо ами даруулаарай, - гэжэ захаяд, хула мори үгэбэ ха.

Хүхөө Намжалай тэрэ морёороо ябажа, шотагтаа ерэхэдэ, хүнүүд ехэ хонирхобошье, тэрэнһээ ондоо мори унахагүйдэнь баһа гайхадаг байба. Тэрэшэлэн Хүхөө Намжалай һүни бүхэндэ адуугаа манажа, гэртээ нэгэшье хонхогүйдэнь тэрэнэй эхэнэр мүн лэ гайхадаг байба гэнэ.

Гэн гэтэр Хүхөө Намжал адуугаа уулын аманда залажархёод, нүгөө хула мориёо унажа, Монголой баруун хизаар

Журналист Вера ТОКТОХОЕВА оршуулба.

Ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша, журналист П.Н.НИМАЕВАЙ 70 жэлэй ойдо

пропаганда болон агитациин таһагыг даагшаар баталагдаба.

1959-1963 онуудга тэрэ Хабаровскийн Дээдэ партияна хургуулида хуража, шалгарһанай тэмдэгтэйгээр дүүргээ һэн. Бусажа ерэмсээрээ, тэрэ партиин обкомой үзэл сурталай таһагай инструктораар ажаллаһан, саашадаа хэлтэсье даагшаар, КПСС-эй обкомой нэгдэхэ секретариин туһалагшаар, пропаганда ба агитациин таһагыг даагшын орлогшоор хүдэлһэн байгаа.

1967 оной хабар П.Н.Нимаев Буряадай АССР-эй соёлой министрээр томилогдожо, пайман жэлһээ дээшэ саг соо хүдэлөө бэлэй. Эдэ жэлүүдтэ тэрэнэй хүтэлбэри доро республикын соёлой бо-

декабристууд аха дүүнэр Бестужевуудай байшан гэрнүүд, бусад хүшөөнүүд һэблэһэн шэлэлдэжэ эхилээ һэн. Түүхын болон соёлой хүшөөнүүдэ хамгаалха бүхэроссин бүлгэмэй Түбэн соведэй гэшүүнээр һунгагдһан байгаа.

Пүрбэ Нимаевич хада минин багша, хурган хүмүүжүүлгшэ болоно гэжэ хэлэхэ эрхэтэйб. Ушарын гэхэдэ, жара гаран онуудга Сэлэнгийн аймагта соёлой таһагыг даагшаар хүдэлжэ байхадам, намда ехэ туһа хүргэһэн, дэмжэһэн юм. Саашадаа намайе Соёлой министрствэдэ дууджа асаргаһа һэн. Соёлой хүдэлмэриинэ һайн мэдээг хүтэлбэрлэгшын ударидалга доро ажаллажа, бидэ, залуушуу, мэргэжлээ дээшлүүлһэн, дүршэл шадабари олоһон байхадби. Мэргэжэлтэдыг зүбөөр шэлэжэ олоод, тэднэй ямар ажада-

МАНАЙ Буряад ороной түүхэдэ, эрдэм гэгээрэдэ, соёл болбосоролдо, арад түмэнэйнгөө үндэлһэн хэлэ, бэшгэй хүгжэлтэдэ ехэ хубитага оруулаһан хүнүүд олон ааб даа. Элиинсэг хулисагуудайнгаа эртэ урда саһаа эшэ үндэлһэн түрэлхи хэлээ, түүхээ, соёлоо, ёшо заншалаа тэднээр ээ зүрхэ сэдхэлдээ бөөмэйлэн хүндэлжэ, улам саашань халбаруулан бадаруулжа, жэнхэн өөрынь жэгтэй хайхан шэнжэ шагнарые, тухэл маягы дүмүүхэнээр сахиха, арад зойонгоо оюун хурса бэлигэй хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ түхөөдөг багьяатай.

Республикын ниитын ажал ябуулгада, соёл-гэгээрэлэй хүгжэлтэдэ, Буряадай журналистикада наһанайнгаа дүшэ гаран жэлые зориулжа, үнэн сэхээр, үрэ түгсөөр ажаллаһан Буряад Республикын ба Россин Федерациин соёлой габыята хүдэлмэрлэгшэ, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденитэ Пүрбэжаб Нимаевич Нимаев нимэл аддар солотой, түүнэ зөн нүхэдтөө хүндэтгэй хүн ябаһан юм.

Манай аха нүхэр П.Н.Нимаев ажабайдал, ажал ябуулага тухай, тэрэнэй хэһэн хэрэг тухай, тэрэнэй нагин дурасхаал тухай энэ дурсалга соогоо хөөрхэмни.

Пүрбэжаб хүбүүхэн 1928 оной намарай һүүл харын тэгэндэ Агын тойрогой Хара-Шэбэр нобтагай хамтын ажахын гэшүүн Митабай Нимын бүлэдэ түрэлһэн намтартай. Гурбан аха, эгэлшээрэй, нэгэ дүү басагатай бангаа. Тээд үхибүүдэйнгээ туханда хүржэ шадангүй, эсэгшэ хүндөөр үбшэлжэ, наһа бараа һэн. Саашадаа ажалша бүхэриг эхэн Базарай Янжима ажахыдаа эдэб ажал хэжэ, үхибүүдэйнгээ хулыень дүрөөдө, гарынь ганзагада хүргэһэн байгаа.

Пүрбэжаб Нимаевичэй эдир наһан дэний хатуу шэрүүн үетэй тудалдаа һэн. Нютагайнгаа долоон жэлэй хургуули дүүргэмсээрээ, тэрэ 1943 ондо Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлжэ, ажалынгаа намтар эхилбэ. Дайнай жэлүүдтэ үнэн сэхээр, шударгы бэрхээр хүдэлһэнэйнгөө түлөө тэрэ «1941-1945 онуудга Эсэг ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ шэн багыатайгаар ажаллаһанай түлөө» медалгаар шагнагдаа һэн.

Хойшодоо тэрэ эхин шатын хургуулида хүмүүжүүлгшээр, ВЛКСМ-эй райкомой хэлтэсье даагшаар, Агын округой гүйсэдхэхэ комитетэй соёлой таһагай инспекторээр хүдэлһэн байгаа. 1948-1953 онуудга П.Нимаев Совет Армида авиационно механикгаар алба кэбэ. Эндэ тэрэ КПСС-эй зэргэдэ ороһон юм.

Албанһаа табигдаһанайнгаа һүүлээр Буряадай АССР-эй Министруудэй Соведэй аппарата МПВО-гой ахалагша инспекторэй тушаалда ажаллаха оробо. Удаань эмхидхэлэй-инструкторска таһагай инструктораар хүдэлөөд, 1956 ондо Захааминай аймагай гүйсэдкомой секретаряар ажаллахаар эльгээгдэ һэн. Жэл үнгэрхэдэ, партийна хүдэлмэрндэ дэбжүүлэгдэжэ, партиин Захааминай райкомой

НАНАЙНЬ НАНГИН ЗАМ

лон искусствын эмхи зургаануудай материална үндэһэ һууриинэ бэхжүүлхэ, ажалай шэнэ онол аргуудыг, тухэл шэнжэнүүдэ нэбтэрүүлхэ, мэргэжэлтэдыг хурган бэлдэхэ, клубай, библиотекын ба музейн хүдэлмэриинэ нарижуулан һайжаруулха, хүгжөөхэ талаар ехэ ажал ябуулагдаһан байгаа. Тиигэжэ аймагуудай олонхи түбүүдтэ жэшээтэ һайн Соёлой ордонууд, байшангууд бодхоогдоһон, республикан-

таараха, бүхы арга шадабаряа гаргажа шадаха байһыень ойлгодог бэлэй. Залуушууд анхаралаа хандуулдаг, ехэ туһаламжа үзүүдэг байһанайгаа түлөө Пүрбэ Нимаевич соёлодог хүндэтгэй һэн, гэжэ хожомын республикын соёлой министр байһан, Россин Федерациин соёлой габыята хүдэлмэрлэгшэ, Буряадай номой хэблэлэй директор Н.Ю.Мадуев аханүхэр тухайдаа гүн сэдхэлһээ дулааханаар дурсана.

нууд, корреспонденцинууд, зураглалууд, очеркнүүд тэмээ гүнзэгшээр харуулдагараа, уран хайханы образынь тодо хурсаар тобойсо гаргадагараа, хэлэнэй байнгаараа шалардаг һэн. Республикын экономика болон социальна халбарини, соёлой хүгжэлтын асуудалнуудад шэнжэлмүүдэ хэдэ, гүнзэгшэ удхатай, үргэн шэнжэлгэтэй тайлбаринуудыг үздэг, дэлгэрэнгы статьянууды бэшээдг байһан юм. Эднэ залуушууд жэшэ боложо, туһалдаг байгаа бшуу.

Ород болон буряад хэлэнүүдэ, эдэнэй али бүхы тухэл маягуудыг, нутагбаринэ, удха шагнарые, онсо шэнжле һайнаар ойлгодог, мэдээдг байһан дээрһээ Пүрбэ Нимаевич республикын түүнэ бэрхэ оршуулагшадай тоодо ородог һэн.

Коллективэйнгээ ниитын бүхы хэрэгүүдтэ П.Н.Нимаев эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаа.

СЭХЭ СЭБЭР зантай, шэнжэлхы ухаан бодолтой, өөртөө, мун бусадта эрилат эхэтэй хүн байгаа. Эгээл тинмээ редакциянда коллективтэ, республикын журналистуудай дунда хүндэтгэй байһан юм.

15 жэл соо «Буряад үнэн» сониний редактор байха үедөө ээм ээмэ түшэлсэн, хамта ажаллаһан, нүхэсэһэн

ска библиотекын, выставкын танхимтай уран зурагай музейн, хүүгэдэй хүгжэмэй хургуулинуудай, библиотекэнүүдэй шэнэ байшангууд баригдаһан юм. Буряад драмын театрай шэнэ баншангай барилгыг түгсэхэ талаар Пүрбэ Нимаевич ехэ ажал ябуулаа һэн.

Соёлой министрэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар Зүүн Сибириин соёлой институт байгуулагдажа, баярай оршон байдалда нэгдэһэн юм. Этнографическа, Байгаалин, МНРП-гэй нэгдэхэ съездын, Декабристуудай, И.В.Бабушкинай нэрэмжэтэ шэнэ музейнүүд, мун арадай музейнүүд байгуулагдаа бэлэй. Библиотекын хэргыг тусхай шэглэлтэй болохо, нэгэ газарһаа хүтэлбэрлэл хангаха дүй дүршэл Россинда түрүүлэн нэбтэрүүлэгдэжэ, элиинсэг РСФСР-эй Соёлой министрствээр һайшаагдаад, бусад шотагуудта дэлгэрүүлэгдэ һэн. Эдэ жэлүүдтэ библиотекын хэргыг эрхимээр эмхидхэнэйнгээ түлөө республиканын РСФСР-эй Министруудэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугаар, мүнгиин шагнаар хоёр дахин шагнагдаа бэлэй.

Түүхын болон соёлой хүшөөнүүдэ хамгаалха бүхэроссин бүлгэмэй республиканска соведэй президиумэй түрүүлэгшэ байха үедөө тэрэ хүшөөнүүдэ хамгаалха, нэргээхэ талаар горитой ажал ябуулба. Хяагтада Воскресенскэ хүмэ, Галууга-Нуурай дасан,

Түрэл АРАДАЙНГАА хэлэ, бэшгэ ба ёшо заншалы нагингаар сахиха, гамтайгаар арбадаха, нарижуулан хүгжөөхэ хэрэгтэ П.Н.Нимаев сэгнэшгүй ехэ хубитага оруулаһан хүн юм. Партиин обкомой зуршала дурадхалаар Пүрбэжаб Нимаевич 1975 оной тэл багта «Буряад үнэн» сониний редакторай орлогшоор эльгээгдэжэ, 1996 ондо наһанайнгаа амаралтада гаратараа ажаллахадаа, дүй дүршэлтэй, эдэбхи үүсхэлтэй хүдэлмэрлэгшэ, шадамар бэрхэ, эрилат эхэтэй хүтэлбэрлэгшэ, эмхидхэлгэ, гүнзэгшэ эрдэм мэдээтэй, али бүхы юумэндэ өөрын харасатай журналист байһангаа харуулаа һэн. Буряад литературна хэлэнэй онсо нутагбаринэ жэшээдгүй һайнаар мэдээдг, зүбөөр хэрэглэжэ шададаг байгаа.

Р.Б.Гармаев ингэжэ дурсана: - Пүрбэ Нимаевиче даладахы онуудай эхинһээ таниха болоһон хүм. Партиин Баргажалай райкомдо секретаряар хүдэлжэ байхадам, республикын соёлой министр манай аймагта ержэ, соёл-гэгээрэлэй ажал хэрэгүүдтэймнай танилсаа һэн. Арадайнгаа соёл, ёшо заншал һайн мэдэхэ байһыень хоёр үдэр соо хамта ябахаддаа ойлгоо бэлэйб. Юу хэлэхэ даа, редакцияда хамта хүдэлхэдөө, ажабайдалай баян дүршэлтэй аха нүхэрһөө ехэ юумэндэ һураһан байхад. Нүүлдэ Верховно Советтэшыг хүдэлжэ байхаддаа, нүхэд ёһоной харилсаагаа таһалаагүй һэмди. - Пүрбэ Нимаевич алишы талаараа түгэс бэлдэхэлтэй, эрдэм бэлигтэй, хүтэлбэрлхы ехэ дүршэлтэй хүн байһан гэшээ. «Буряад үнэндэ» хүдэл-

хэдөө, ямаршы асуудалаар хандадһани, тодорхой томо хэрюу үгэдэг һэн. Зангаараа шыһан хүн байгаа. Ходооло шогтой зугаатай ябахы, ёшоо һагад дуугарха. Хүн бүхэнь туһалхыса оролдодог бэлэй. Ийм хүтэлбэрлэгшын хажууда олохон юмэ ойлгожо абаһан, һураһан байхад тээд һанагшаб, гэжэ мүнөө Буряад Республикын Президент болов Правительствын дэргэдэхи Гүрэнэй оршуулгын албанды хүдэлдэг Н.Д.Шагдарова хөөршэ.

П.Н.Нимаев КПСС-эй Буряадай обкомой гэшүүн, кандидатгаар гэшүүнээр, Улаан Удын гороодар Соведэй дундаа, арадай депутатууды Захааминай районно Совет дундаа депутатгаар нэгэнтэ бэшэ һунгагдһан байгаа.

Үнэн шударгы зохёохы ажалынгаа түлөө Пүрбэжаб Нимаевич «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденгаар, олон медалгаар СССР-эй болон РСФСР-эй Соёлой министрствэнүүдэй республикын Верховно Советтэ Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдангай. «Буряад Республикын ба Россин Федерациин соёлой габыята хүдэлмэрлэгшэ» гэлэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэлхэй һэн. П.Н.Нимаев СССР-эй Журналистуудай холбооной гэшүүн байгаа.

Пүрбэжаб НИМАЕВИЧ-эй зохёохы ажада, ажабайдалда наһанайн пүхэр Роза Базаровна энэрхы дулаахан хандасаараа, урин налтай үгөөрөө үдэр бүри дүнгэжэ дэмжэжэ, ехэ хубитага оруулаһан юм. П.Н.Нимаевтайн эрэй эрэй бүлэ хоёр хубуулан байгаа. Тээд хэдэн жэлэй урдэ тээ одхон хубуун Мунхын гэв уршаг аюулда орожо, наһа барахадань, эхэ эсгэ хоерын ехэ уйдхар гашуудада дарагдажа, бусалгагүй гээлдэ ороо һэн. Ехэ хубуун Байрын эсэгшэнь уг гарбалынь дамжуулжа, гал гуламтынь бадаруулан сахиха ябана. Пүрбэжаб Нимаевич мунөө амиды мэндэ ябаа һаа, 70 наһанайнгаа дабаан дээрэ гараад, хайрата нүхэр Роза Базаровнатаяа хамта ашанаар үргэлсэжэ ябахал һааб даа.

Ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша, журналист Пүрбэжаб Нимаевич Нимаев наһанайн нагин зам нимаэ залиршагүй, ариуун хайхан юм. Бата-Мүнхэ ЖИГИТОВ журналист.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: П.Н.Нимаев; композитор Селовьев-Сегойтой уулзалга; КПСС-эй обкомой секретарь А.А.Багдиев, республикын соёлой министр П.Н.Нимаев; Композиторуудай холбооний правленийн түрүүлэгшэ Б.Б.Ямшилов, республикын Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б.С.Семенов хамта; П.Н.Нимаев Зүүн Сибириин соёлой институт дие нээлгын баяр ёһонд; МНР-эй соёлой министр С.Сдорбарамые уталгын үедэ; Гэр бүлын альбомно абтаба.

Учебно-научно-производственный комплекс «Экология-кожа-мех» УНПК, «ЭКОМ» производит:

- выделку и крашение пушно-мехового, овчинно-шубного сырья;
- реставрацию меха (очистка, окраска, стрижка, расчесывание, додублирование, жирование, придание блеска волосяному покрову);
- реставрацию меховых изделий (перекрой, ремонт цигейковых шуб, замена ткани на крытых полушубках);
- пошив цигейковых шуб, крытых меховых полушубков, шапок, воротников, жилетов, горжетов, матрацев, спальнх мешков и автомобильных чехлов.

ОБРАЩАТЬСЯ ПО АДРЕСУ:
Улан-Удэ, ул. Ключевская 12, тел: (301-2) 37-56-44

ПРОДАЮ

Торговый павильон с двумя местами. Цена 25 тыс. руб. Тел.: 33-59-64

Недорого 3-х комн. благ. крупногабаритную квартиру на станции Дивизионная. тел. 21-24-52

Новые югославские женские сапоги, Домашний металлический сейф, чайный сервис на 6 персон. тел. 21-16-55

Стиральную машину «Тэфаль» (мини), отпариватель одежды, соболю женскую шапку б/у. тел. 22-32-65

Капитальный гараж в 42 кв. перед линией за АКБЭС. тел. 25-74-52 (вечером).

МЕНЯЮ

3-комн. неблаг. квартиру: 2 этаж в дерев. доме на 1-комн. благ. в любом р-не или сдам на 2 года, оплата вперед. Обр-ся: ул. Корабельная, 10, кв. 8

ВНИМАНИЕ!
Закачивается прием информации в новое издание «ДЕЛОВАЯ БУРЯТИЯ 99»
Спешите успеть в 1999 год
Не упустите свой шанс!

➤ Регистрация "под ключ"
➤ Расширка неплатежей
реструктуризация долгов предприятий
➤ Бизнес-планы
➤ ПЕРЕВОДЫ
➤ ПРОДАЖА деловых изданий в Бурятии

21-54-90 "Бизнес-Б"

УСЛУГИ

Ремонт холодильников, швейных машин на дому с гарантией. Без выходов. тел: 26-86-59

Владельцам компьютеров! Устраним ошибки систем и настроим ПЭВМ, установим программное обеспечение и игры.

тел: 26-32-59

Репетиторство по химии и математике. Контрольные работы по высшей математике. тел: 34-41-29

СДАЕТСЯ
Гараж в районе хлебозавода № 2 на АВРЗ. Обр-ся: г. Улан-Удэ, ул. Норильская 14, кв 21. тел: 26-96-29

ПРИВЕТ
Огромный привет моему Дождю. Очень сильно, крепко люблю тебя. Не скучай, скоро приеду. Ты только жди. Твое Солнце. г. Закаменск, ул. Юбилейная 16 кв. 200 тел: 40-41.

Предлагаем услуги компьютерной пульсовой диагностики.

Курс лечения включает траволечение, прижигание, кровопускание.

Центр восточной медицины, ул. Линховонна, 10, каб. №6, тел. 21-29-70

КУПОН БЕСПЛАТНОГО ОБЪЯВЛЕНИЯ

"Буряад үнэн" -
"Дүхэриг",
"Бизнес Олзо"

Наш адрес: 670000
г. Улан-Удэ,
ул. Каландаришвили, 23
каб. 48

Рубрика _____

Текст (не более 25 слов) _____

Ваш адрес (тел.) для ответа _____

СБС-АГРО ПОДДЕРЖИТ АГРАРНУЮ ПАРТИЮ РОССИИ НА ВЫБОРАХ В ГОСДУМУ

Москва, 5 ноября. ИНТЕРФАКС-СН: в подмосковной Сатывковке состоялось зональное совещание Аграрной партии России. Представители партии из ряда центральных регионов страны собрались на подмосковной учебной базе СБС-АГРО: чтобы обсудить тактику и стратегию борьбы на выборах 1999 года в Госдуму.

Совещание проходило в условиях, когда КПРФ, давний союзник АПР, приняла на своем недавнем пленуме принципиальное решение не входить в предвыборные блоки с другими партиями и движениями. Таким образом, АПР впервые идет на выборы без коммунистов.

Но аграрная партия не осталась в одиночестве. Ее устремления подыять наше многострадальное сельское хозяйство разделяет естественный союзник, естественный аграрный банк России - СБС - АГРО. Как сказал выступивший на совещании первый заместитель председателя Совета директоров СБС-АГРО Юрий Трушин, банк поддержит избирательное объединение «Аграрная партия России» (куда помимо АПР входит почти 10-ти - миллионный профсоюз работников АПК, Российский агропромышленный союз, Союз сельских женщин и другие организации аграриев) на

предстоящих выборах в Государственную думу РФ.

Юрий Трушин, который является членом Правления Центрального совета АПР, сказал также, что такое решение принято по нескольким причинам. Первая - у АПР и СБС-АГРО одна цель - подъем АПК страны. Вторая - неудача аграриев на выборах 1995 года, когда в Госдуму прошло лишь 35 человек от партии. Они образовали только аграрную депутатскую группу, тогда как после выборов 1993 года в Думе была сформирована депутатская фракция аграриев. Аграрии начали терять влияние на законодательный процесс. Как заявил Ю. Трушин, СБС-АГРО пойдет на этот раз более наступательное и будет всячески помогать избирательному объединению АПР.

По словам Трушина, в настоящее время ситуация в банковской группе стабилизируется: получен первый транш стабилизационного кредита Центробанка и деньги уже пошли в регионы.

Как сказал собравшимся лидер Аграрной партии Михаил Лащин, без системообразующего банка невозможно построить систему кредитования аграрного комплекса страны. Наше сотрудничество на поле строительства современного АПК - добрый, многообещающий знак.

тоо АКЦЕПТ
Тел.: 21-66-72

приглашает посетить магазины «Оптика» по адресам:
ул. Свердлова 12, ул. Ленина 24, администрация ж/д исполкома, Дом торговли, II этаж, поликлиника мясокомбината. **ВЫ МОЖЕТЕ ОФОРМИТЬ ЗАКАЗ ПО ДОСТУПНЫМ ЦЕНАМ НА КАЧЕСТВЕННУЮ ПРОДУКЦИЮ.**
По ул. Свердлова, 12 принимает врач оптометрист.
Часы работы с 9 до 18.00, выходной-воскресенье.

ОАО «Улан-Удэнский судостроительный завод» предлагает:

ОАО «УЛАН-УДЭНСКИЙ СУДОСТРОИТЕЛЬНЫЙ ЗАВОД» ПРИСТУПИЛ К СЕРИЙНОМУ ИЗГОТОВЛЕНИЮ КУЛЬТИВАТОРОВ И ЗАКЛЮЧАЕТ ДОГОВОРА С КОЛЛЕКТИВНЫМИ ХОЗЯЙСТВАМИ НА ПОСТАВКУ НА ВЗАИМОВЫГОДНЫХ УСЛОВИЯХ.

НАШ АДРЕС:

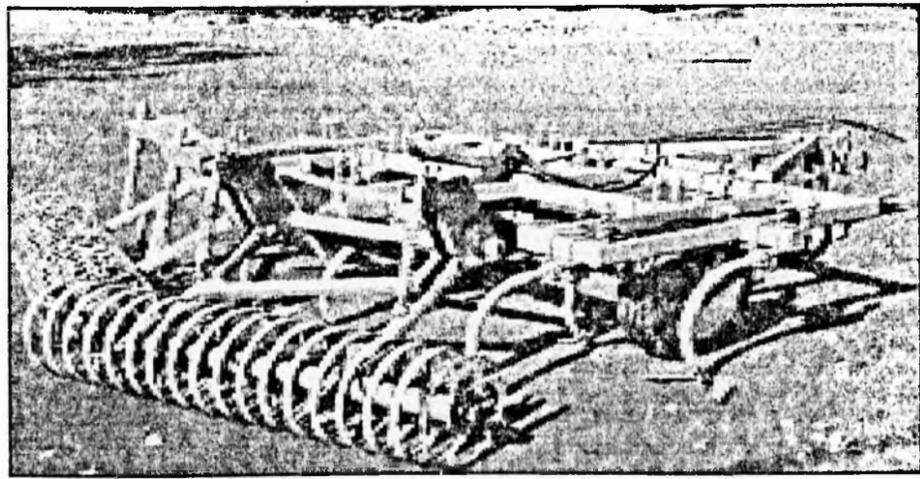
670000, Россия, Бурятия, г. Улан-Удэ
ул. Корабельная, 32.

КОНТАКТНЫЕ ТЕЛЕФОНЫ: (3012) 21-96-62 - Генеральный директор; (3012) 21-28-03 - зам. генерального директора по производству и экономике; (3012) 21-63-00 - зам. генерального директора по коммерции, снабжению и общим вопросам; (3012) 21-33-55 - служба маркетинга и сбыта; (3012) 21-96-62 - факс.

Выпускаемый заводом культиватор КПЭ-3,8М разработан на основе серийного культиватора КПЭ-3,8. Модернизация культиватора произведена для возможности (и необходимости) установки катков выравнивателей КВ-4. Культиватор рыхлит почву и подрезает сорняки, катки выравниватели измельчают почву, выравнивают поверхность поля, вычесывают сорняки и разбрасывают их на поверхности поля, при этом стебли сорняков плющатся вдоль стебля, что не дает им в дальнейшем прорасти. На глубине 3-4 см.

создается уплотненный влагосберегающий слой, что обеспечивает при дальнейшем посеве стабильную глубину заделки семян (что исключает «выгон»). Применение культиватора КПЭ-3,8М с КВ-4 позволяет отказаться от дискования и боронования полей. По данным ОПКТБ СибИМЭ (г. Новосибирск) в Западной Сибири от этих операций отказались. Очистка поля от сорняков по данным опытной эксплуатации в Бурятии достигает 95-98%. Эффективность применения КПЭ-3,8М с КВ-4 повышает урожайность полей на 2-4 ц с гектара (данные по пшенице).

Характеристики:
Ширина захвата - 4 м
Глубина обработки - 80-150 мм.
Рабочая скорость - 6-10 км/час
Производительность - до 3 га в час
Применение культиватора КПЭ-3,8М с КВ-4, учитывая высокую эффективность при вычесывании сорняков, выравнивания поверхности поля, отказ от дискования и боронования, снижает затраты в 2-3 раза по сравнению с существующими технологиями.

**ЭМШЭН НЭРЭЭЭ
НЭРЛҮҮЛЖЭ,
ЭНХЭ СОЛОТОЙ ЯБААРАЙТ**

Дээдэ гарай эмшэн
Виктория Иннокентьевна Тугутовада

«Үбдэхэдэ – эмшэн эрдэнэ» гэһэн сэсэн мэргэн үгэ бии. Республикаһын онкологическа диспансертэ эмшэлүүлхэдээ, энэ үгын үнэн зүбье бэе дээрээ мэдэрээбди.

Бидэнэртэ илангаяа туһалһан эмшэндэ – диспансерэй радиологическа отделениин врач В.И.Тугутовада үнэн сэдхэлэй баяр хүргэхэ хүсэлэнтэйбди. Энэ дэ аргалуулхаяа ороходо, одоошье ханаа зобууритай байгаа даа. Хэр аргалуулжа, хэр түргэн эдэгэхэ гэшээбиг гэжэ үдэрэй ханаан, хүнийн зүүдэн болоод, унтаха нойроо алдаад

байхадамнай, эрхим дээдэ эмшэн эльгэн хайханаар угтан абаал. Виктория Иннокентьевна уян үгөөр, урин зангаар үбшэнтэнэй ханаа тэгшэлжэ, эдэгэхэ байхандань этигүүлжэ шададаг дээдэ гарай мэргэжэлтэн мүн.

В.И.Тугутова 30 жэлэй туршада тус диспансертэ хүдэлнэ, энээнэй 18 жэлын радиологическа отделенидэ. Эмнэлгын мүнөө үеын аргуудыг гүйсэд мэдэдэг, «лучевая терапия» гэхэн шүглэлээр дээдэ категорин врач мүн. Үргэн ехэ эрдэм мэдэсээ бодото эмнэлгэдэ шадамараар хэрэглэдэг.

Эндэ аргалуулһан зон, тэдэнэй түрэл гаралнууд Виктория Иннокентьевнада үнэн сэдхэлэй баяр баясхаланаа зориулжал байдаг. Долёобортоо домтой, эрхыдээ эмтэй эмшэндэ энэ дэлхэй дээрэ эрмэлзэл зоригтой, эдүүр энхэ ябахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ, бидэ хоёр хоолой нийлүүлэн илгэжэ үрээбди:

Эмшэн нэрэээ нэрлүүлжэ,
Энхэ солотой ябаарайт,
Эгээ хайхан жаргалаа
Эдлэн ходо ябаарайт.
Н.С.ТИМОФЕЕВА,
Н.И.ДОБРЫНИНА.

АМЛАРШАЛТА

Алтан энэ дэлхэй дээрэ аба, эжын алтан найдал Оюуна басагаяа 15 наһа гүйсэхэнтэйнь дашарамдуулан амаршалаад, эрхэ тангилхандаа дэлхэйн хайханийе хүсөөд, аха зондоо энэрхы сэдхэлтэй, зобоһон тулиһанда туһалха сэнэгтэй, эрдэм ухаагаар бэеэ шэмэглэжэ, хүжюун дорюун ябахыешни хүсэгшэ

Эжышн, Булаг ахайшн, түрэлхидшн.

**“ДҮХЭРИГТЭ”
ДҮТЭЛЭЭ,
ТА БУДА
НОЁР
ТАНИЛСАЯ!**

43 наһатай, томо болоһон хоёр ухибүүдтэй, холшоргүй зохид эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн, үнэн сэхэ бари зантай эрэ хүнтэй танилсахы байна. АБН №54

1941 ондо түрэн, үндэр томо бэетэй, яһала хайн ажалтай, архи тамхи байл тоодоггүй эрэ хүн таараха наһанай зохидхон эхэнэртэй танилсахы хүсэнэ. АБН №57

1957 ондо түрэн, хүдөө нютагта үмсын ажалтай эрэ хүн дүтэрхы наһанай түбшэн зохид эхэнэртэй танилсахы байна. АБН №58

1944 ондо түрэн, хүдөө нютагта ажаһуудаг, тусхай дунда хургуултай эхэнэр холшоргүйхон, тааруу наһанай эрэ хүнтэй танилсахы хүсэлэнтэй. АБН №59

1927 ондо түрэн, амьаран гэр бүлэ болоһон ухибүүдтэй, архи уудагүй, тамхи татадагүй, хүдөө нютагта ажаһуудаг эрэ хүн тааруу наһанай эхэнэртэй танилсахы байна. АБН №6

Городто ажаһуудаг 58 наһатай эхэнэр (пенсидэ байһан) дүтэрхы наһанай зохид эрэ хүнтэй танилсахы хүсэнэ. АБН №64

Городто ажаһуудаг 40 наһатай, өөрын гэр байдалтай, ажалтай эхэнэр тааруу наһанай эрэ хүнтэй танилсахы хүсэлэнтэй. АБН №65

Городто ажаһуудаг 55 наһатай, хургуули хурдтай, амьаран түбхинэн ухибүүдтэй, өөрын гэр байдалтай, ажалтай эхэнэр таараха наһанай түбшэн зохид эрэ хүнтэй танилсахы байна. АБН №66

Хүдөө нютагта ажаһуудаг 52 наһатай (нохой жэлтэй) дээдэ хургуултай эхэнэр (тоо бодолын багша) түбшэн даруу эрэ хүнтэй танилсахы хүсэлэнтэй. АБН №67

65 наһатай, амьаран айл боложо түбхинэн хубуун басаган хоёртой, хүдөө нютагта ажаһуудаг эрэ хүн таараха наһанай зохид эхэнэртэй танилсахы хүсэнэ. АБН №68

1963 ондо түрэн, хүдөө нютагта ажалтай, гартаа дүйтэй эрэ хүн дүтэрхы наһанай зохид эхэнэртэй танилсахы байна. АБН №69

50 наһатай, хүдөө нютагта ажалтай, гэр байртай эхэнэр тааруу наһанай холшоргүй эрэ хүнтэй танилсахы хүсэлэнтэй. АБН №70

65 гараһан наһатайшье наа, зохёохы ажалаа үргэлжлүүлхээр зандаа, архи уудагүй, тамхи татадагүй, амьаран байдалтай эрэ хүн дүтэрхы наһанай түбшэн даруу зантай эхэнэртэй танилсахы байна. АБН №71

27 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, үмсын ажал эрхилдэг түбшэн даруу зантай залуу хүн таараха наһанай зохидхон басагантай танилсахы хүсэлэнтэй. АБН №72

Женщина 30-ти лет с в/о желает познакомиться с мужчиной 28-37 лет без вредных привычек, без жилищных проблем для создания семьи или дружбы. Писать: г. Улан-Удэ, 670000 п/п IV-АЖ № 522288

46 наһатай, городто ажалтай, гэр байртай эхэнэр дүтэһэг наһанай түбшэн эрэ хүнтэй танилсахы. АБН №73

1966 ондо түрэн, эмшэн мэргэжэлтэй, ганса хубуутэй, городто ажаһуудаг эхэнэр таараха наһанай холшоргүй, түбшэн зохид эрэ хүнтэй танилсахы байна. АБН №74

Найшаагдаһан абонентүүдтэ бэшэгүүдые эльгээхэ габэл, сээр-шэнэ конвертүүдые бэшэг соогоо хэжээ бү мартагты!

Хүндэтэ уншагдаһаг анхаралда!
Редакцияаа адресүүдые хүлэжэ байһгүй, найшаагдаһан номерто хариу сэхэ эльгээбди, таарамжатай гэжэ хануулаа. Тимэһээ саашадаа нютагтааһан почтын таһагта (номертой) а/я нэггээд, үгэ габэл, шэрэ, фамилияа заагаад, “до востребования” гэхэн тэмдэг хээд, бэшэг соогоо заагаа наатнай, һанг байгад.

ЧТО В ИМЕНИ ТВОЕМ?

ГРИГОРИЙ (гр.) - бодрствующий, песнящий
ГУЛИЯ (тюрк.) - роза
ГУЛЬМИРА (араб.) - владычица роз, королева цветов
ГУЛЬНАР, ГУЛЬНАРА (перс.) - цветок граната
ГУЛЬСАРА (перс.) - самый лучший цветок
ГУМПИЯ (тиб.) - увеличивающий все (славу, милость, достоинство)
ГУНГА (тиб.) - радость, веселье. Является тибетским переводом санскритского «анаанда». См. пояснения к имени Ананда
ГУНГАР (тиб.) - белый
ГЭНДЭН - то же, что Гэндэп
ГЭНДЭ-САМБУ (тиб.) - хороший во всех отношениях
Имя адв-будды Самантабхадры
ГУНЖИД (тиб.) - радующий всех
ГУНЗЫН, ГУНЗЭН (тиб.) - всеохватывающий, вседержавный
ГУНСАН (тиб.) - лучший из всех
ГУНСЭМА - женск. ф. от Гунсан
ГУРДАРМА (санскр.) - учение Учителя
Подразумевается, что Учение - буддизм, а Учитель - Будда, или другой духовный гуру, наставник
ГУРЖЭМ (тиб.) - почитаемая
ГУРИЙ (евр.) - левенок
ГУРОБАЗАР (санскр.) - алмазный Учитель
ГУРОЖАП (санскр.-тиб.) - покровительствуемый Учителем
ГУРО, ГУРЭ (санскр.) - учитель, духовный наставник (от санскритского «гуру») **ГЫЛЫК** - то же, что Гэлэг
ГЫЛЫКМА - женск. ф. от Гэлэг
ГЫМА (тиб.) - мир, спокойствие
ГЫПЫЛАМА - женск. ф. от Гэлэг

ГЫТЫП - то же, что Гатап
ГЭГЭЭН (монг.) - светлый, ясный
Употреблялось в качестве титула высших лам в Монголии, напр. Богда-гэгээн, Ундур-гэгээн
ГЭЛЭГ (тиб.) - счастье; удача; процветание
ГЭМПЭЛ - то же, что Гэлэл
ГЭНДЭН (тиб.) - набожные, благочестивые (о сангхе - буддийской общине). Ср. Гендунов
ГЭПЭЛ (тиб.) - умножающий счастье
ГЭРЭЛ, ГЭРЭЛМА (бур.) - свет, лучи. Ср. Гырэлэв
ГЭРЭЛСҮ - то же, что Гэрэл
ГЭСӨР - имя легендарного царя кочевников, героя известного эпического сказания
ДА
ДАБА (тиб.) - луна
ДАБАЖАП (тиб.) - ладный лунной
ДАБАЦУ - женск. ф. от Даба
ДАВИД (евр.) - любимый, любимец. Имя царя Израильско-Иудейского государства (10 в. до н.э.). Согласно ветхозаветному повествованию «человек храбрый и воинственный, разумный в речах и видный собой»
ДАГБА (тиб.) - чистый
ДАГДАН (тиб.) - известный, знаменитый
ДАГЗАМА (тиб.) - держащая славу. Имя жены царевича Сиддхартхи, которая тоже была из рода Шакьев и славилась красотой, мудростью, добродетельностью
ДАЛАЙ (бур.) - океан
ДАМБА, ДАМБИ (тиб.) - возвышенный, превосходный, святой
ДАМБАДОРЖИ (тиб.) - священная пажра (алмаз)

ДАМБИНИМА (тиб.) - солнце веры, солнце Учения (Будды Шакьямуни)
ДАМДИН (тиб.) - имеющий шест лошади. Имя таптрийского божества - хранителя Хаягривы. Это божество под именем Дамдин, чрезвычайно популярно в Тибете и в Монголии, отчасти тем, что культ лошади там был известен издавна
ДАМИР (тюрк.) - железно
ДАМИРА - женск. ф. от Дамир
ДАМПИЯ (тиб.) - процветающее счастье
ДАНДАР (тиб.) - распространение Учения (Будды)
ДАНЖУР (тиб.) - перевод трактатов. Название собрания книг «Данчжур» из 225 томов, включающих около четырех тысяч произведений, в подавляющей части большинство индийских авторов
ДАНЗАН (тиб.) - держатель Учения (Будды), ученый последователь (буддизма). Имя Данзэн входит в состав имени нынешнего XIV Далай-ламы, но в звучании Тензин
ДАНИИЛ (евр.) - судья бог, бог мой судья. Имя легендарного еврейского праведника и пророка-мудреца. Народная русская форма имени - Данила
ДАНИР (перс.) - ученый
ДАНИРА - женск. ф. от Данир
ДАНСАРАН, ДАНСРОН (тиб.) - святой, мудрец
ДАНСРУН (тиб.) - хранитель Учения
(Из словаря собственных имен «Тайна Вашего имени»).

БАЯРАЙ ҮГЭ

60 наһанайм ойн баярые үндэр хэмжээндэ үнгэргэхэ хэрэгтэ туһа хүргэхэн, али болохо дэмжэлгэ үзүүлхэн Буряад Республикаһын Правительствода, Арадай Хуралда, Соёлой министрствэдэ, Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай, Улаан-Үдэйн хореографическа училищии хүтэлбэрилгэшэдтэ, хамта хүдэлмэрилхэн аха нүхэдтөө, Буряадай үндэрхэн соёлой эблэгдэ, Хэжэигүй аймагай оодгдгын хүтэлбэрийн захиргаанда, тоонто нютаг

Хоорхыем түлөөлхэн аха нүхэдтөө, Буряад оронойнгоо соёлой эдэбхитэдтэ, Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг олон тоото аргуддай үндэрхэн соёлой түбүүдтэ, «Хэжэигэ» эблэгдэй эдэбхитэдтэ, аха, дүүнэртээ, түрэл түтүмүүдтэ сэдхэлэлгээ биэр хүргэхэнб. Энэ дэлхэйдэ эдүүрэнхэ ябахыештай, эхилхэн хэрэгшэй намын ёһоор бүтэжэ байг л гэжэ хүсэбди.
Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Гүнзэн – Норбо ГҮНЗЫНОВ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Ахамад редактор А. А. АНГАРХАЕВ РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИЯ: Б.М. Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г. Х. ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д.СУНДАРОН, таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, А.Д. ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблэгдэй редактор).</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаршвилинн үйлэс, 23, "Буряад үгэн" газетын редакция.</p>	<p>Газетэ хэблэгдэй 5 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хэблэг 8.650. (хамта 20.000). Хэблэгдэ тушаагдаһан сар 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ хэблэгдэ. Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүрдхэлдэ абтанхай. Заказ № 8447.</p>
<p>Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмный - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретарииндай - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон залуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэй болон рекламын - 21-62-62, 21-67-81, хэблэгдэй - 21-33-61, оператор-корректорүүдтэй - 21-61-35, фотокорреспондентүүдтэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, корпунктын - 21-34-05. "Бурятия" хэблэгдэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтерин - 21-23-67, вахта - 21-60-91. Тооцуудай, бодото баримтануудай, хүний, нютагай нэрнүүдтэй бэшэгдэе хазагайруулан ушарта авторуудын харюусалгатай. Редакциин банамжа авторайхитай адли бичиг байжа магад.</p>			